Sinek Isırıklarının Müellifi

BARIŞ BIÇAKÇI

iletişim

BARIŞ BIÇAKÇI 1966'da Adana'da doğdu. Hüseyin Kıyar ve Yavuz Sarıalioğlu ile birlikte Ocak 1994 ve Ekim 1997'de iki şiir kitabı yayımladı. İletişim Yayınları'nca yayımlanan diğer kitapları şunlardır: *Herkes Herkesle Dostmuş Gibi* (2000), *Veciz Sözler* (2002), *Aramızdaki En Kısa Mesafe* (2003), *Bizim Büyük Çaresizliğimiz* (2004), *Baharda Yine Geliriz* (2006), *Bir Süre Yere Paralel Gittikten Sonra* (2008).

İletişim Yayınları 1668 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 236
ISBN-13: 978-975-05-0963-6
© 2011 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1-5. BASKI 2011-2013, İstanbul
6. BASKI 2014, İstanbul

EDİTÖR Belce Ünüvar - Tanıl Bora
KAPAK Suat Aysu
KAPAK FOTOĞRAFI Sedat Âsar
UYGULAMA Nurgül Şimşek
DÜZELTİ Müge Karahan
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BARIŞ BIÇAKÇI

Sinek Isırıklarının Müellifi

iletişim

1

Çoğu zaman her şey önceden bellidir; mucize, evin bugün yarın ölecek ihtiyar kedisidir. Bütün gün bir köşede kımıldamadan uyur. Uyansın isteriz, ama yazık değil mi, uyusun isteriz.

İnsanlarla kedilerin ilişkileri karmaşık, diye düşünüyor Cemil.

"Buradaki doktorlar kötü!" diyor babası, "Başka bir hastaneye gidelim."

Cemil, yirmi iki yıl önce babasının hastanedeki odasına girdiğinde, onu üzerinde açık mavi pijamasıyla yatağa oturmuş nabzını sayarken buluyor. Yüzünde endişeli bir ifade var. Başparmağını bileğine bastırmış, kol saatini görebilmek için kafasını biraz yana eğmiş. Alnı terden parlıyor; kendisinden daha güçlü bir şeyle karşı karşıya. Sayılar dudaklarında kımıldıyor.

"Ne oldu baba, ne yapıyorsun?" diye soruyor Cemil, ama yersiz bir soru; hemen anlıyor ne olduğunu: Babası yaşamak istiyor.

"Neden sayıyorsun nabzını?"

"Buradaki doktorlara da hemşirelere de güvenmiyorum! Tansiyonunu düşürdük, dediler ama düşmedi. Ben bilmez miyim kendimi?" Avcunu başının üzerine koyuyor. "Burada yanma var, yanıyor sanki içerisi. Başka bir hastaneye gidelim."

"Saçmalıyorsun ama baba! O kadar tahlil yapıldı, her şeyine baktılar... Hazırlık yapıldı... Bir iki güne ameliyat... Nerden çıkarıyorsun başka hastaneyi!" Cemil ne olacaksa bir an önce olsun istiyor; babasıysa bekleyişi, acıyı, hayatı uzatmaya çalışıyor. "Hem tansiyon ile nabzın ne ilgisi var baba?" İlgisi var işte! Ölüm akla düşünce her şeyin her şeyle ilgisi oluyor, bağlantılar kuruluyor ve korkunun kirli ampulü pır pır yanıyor.

Cemil, kaloriferin üzerinde duran pembe kartondan dosyayı alıp inceliyor. Pembe tuhaf ama bu hastane odasında bütün renkler tuhaf: Münasebetsiz kahkahalara benziyorlar.

"Daha yarım saat önce ölçmüşler tansiyonunu. On dört, dokuz." Sayılar iyi, Cemil sayıları tuhaf bulmuyor, hatta seviyor. Daha yumuşak, yatıştırıcı bir sesle konuşmaya başlıyor. Şaka bile yapıyor: "Genç kız tansiyonu baba!"

Babası zoraki gülümsüyor. Kollarını iki yanına bırakıyor, başını öne eğiyor. Artık hiçbir şeye gücü yok, oysa onun kaba gücünü evin iyice sıkılmış musluklarında hissetmeye alışmıştı Cemil.

Komodinin üzerindeki paketten bir peçete alıp babasının alnını siliyor. Başını okşuyor. Seyrelmiş kır saçına hafifçe üflüyor. Kulaklarını tutuyor, kulakları biraz büyümüş gibi geliyor ona; büyümüş ve sarkmış. Emekli bir tarih öğretmeninin büyük, sarkık kulakları. Geniş alnındaki lekeler epey artmış. Gözlüklerinin ardında gözkapakları kızarık, sağlıksız görünüyor ve babasının yoluk kirpikleri Cemil'i birden acayip kederlendiriyor çünkü keder hep en olmadık yere gizlenir.

Cemil ağlamaklı oluyor; dönüp pencereden dışarı bakıyor. Ama mart rüzgârının hizaya soktuğu alçak bulutlardan ve birbirinin benzeri büyük, geniş hastane binalarından başka bir şey görünmüyor. Yer gök hastane. Pencereler kendi kendilerini kopyalayarak çoğalıyor, her yere yayılıyor. Cemil gözlerini ovuşturuyor. Pencereler hâlâ oradalar. Pek çoğundan dışarı naylon torbalar içinde yiyecekler sarkıtılmış. Pervazlarda süt şişeleri, yoğurt kapları.

"Utanıyor musun?" diye soruyor babası.

Cemil kekeliyor: "Ne-neden?"

Babası cevap vermiyor; Cemil de ısrar etmiyor. Baba oğul başları önde. Acıklı bir soyaçekim tablosu. Hava kararıyor, onları böyle buraya mıhlayan her neyse gitgide görünmez oluyor. Bu sessizliğin ve kıpırtısızlığın içinde Cemil kendisinin de babası kadar ölüme yakın olduğunu düşünüyor. İkisi de ölecek. Evet, yolun sonunda iki adam, şiirin bile fayda etmediği çünkü şiir çaredir bir bakıma ölüme, özellikle de son dize ve her şeye çengel atan kafiye.

"Şimdi şu kapı açılsa, içeri güzel bir kadın girse..." diyor babası.

Cemil şaşkın kapıya bakıyor, sedyenin girebilmesi için geniş tutulmuş, rahat açılan bir kapı.

"Şen şakrak, güzel bir kadın."

Odaya, elinde yeni geliştirilmiş mükemmel ilaçlarla dünyanın en iyi hekiminin değil de güzel bir kadının girmesini istiyor. Üstelik bunu öyle doğal öyle sakin bir biçimde dile getiriyor ki, Cemil onu anlıyor: İnfazdan hemen önce babasının affedildiğini bildiren belgeyi ulaştıracak olan o güzel kadın, şu kapıdan içeri girecek, küçük adımlarla yaklaşacak, belgeyi vermek için eğildiğinde memeleri görünecek (İşte şimdi nabzını say baba!) ve her şey değişecek. Babası bunu istiyor.

Kadınlardan ne çok şey istiyoruz, diye düşünüyor Cemil.

Bizi affetsinler, bize memelerini göstersinler ve ölümsüzlük versinler.

Babası bir şey söylemiyor, yirmi iki yıl önce öldü ve canlılara özgü rasyonelliği çoktan yitirdi. Artık ne zaman isterse o zaman söze karışıyor, o zaman ortaya çıkıyor. Bu da ölülerde sık gözlenen bir tutum.

Mucize, diyor Cemil kendi kendine, evin ihtiyar kedisidir ama pekâlâ hastane odasının kapısını açıp içeri giren güzel bir kadın da olabilir!

2

Yayınevinin müdürü Cemil'e İstanbul'a ne zaman geldiğini sordu. Gülümsüyordu. Cemil sırt çantasını gösterip, "Bu sabah," dedi. İşaretparmağının ucuyla yanağını kaşıdı.

İstanbullular bir Ankaralıyla konuşurken sürekli gülümsüyor. Sanki siz az önce gülünç, çocukça bir şey söylemişsiniz ya da yapmışsınız gibi şaşkın ama bağışlamaya hazır bir edayla gözlerinizin içine bakıp gülümsüyorlar. Siz de tedirgin oluyorsunuz, ne yapacağınızı şaşırıyorsunuz, kaşınmadığı halde yanağınızı kaşıyorsunuz.

"Burada nasıl çalıştığımızı anlatayım," dedi müdür, "işleyişi bilmek istersiniz."

Anlattı. Müdür konuşurken Cemil kendisini iş başvurusu yapmaya gelmiş genç ve sümsük biri gibi hissetti, yıllar önce yaptığı sinir bozucu iş görüşmelerini hatırladı. İçini bir bozgun duygusu kapladı. Saçmalık! Bacak bacak üstüne atayım, kolumu şöyle koltuğun arkalığına koyayım da rahatlayayım diye düşündü ama kötü hatıralar nedense hep kol mesafesinde durur. Oradadırlar.

Müdür, yayınevine her ay onlarca dosyanın geldiğini, pek

çoğunun daha ilk sayfada reddedildiğini söyledi. "Bilgisayarın karşısına geçen yazar oluyor. Doğru dürüst cümle bile kuramıyorlar!" dedi. "Bilseniz ne gülünç şeylerle karşılaşıyoruz." Güldü, Cemil de güldü.

Odanın iki duvarı boydan boya kitaplıktı. Yayınevinin bastığı binden fazla kitap raflarda muntazam bir şekilde sıralanmış, üzerlerine mart güneşi vurmuştu. Cemil bu mutlu aile tablosuna bakarken kitapların, kendisine güzel pek çok şeyin yanı sıra hep bir eziklik de hissettirdiğini düşündü. Kitaplar bir bakıma başarılmış, tamamlanmış şeylerdir. Oysa hayat başarılamayan ve tamamlanmayan şeylerle doludur. Siz dalgaların arasında boğuşurken edebiyatçılar kıyıda güneşlenip *mate*lerini yudumlarlar. *Mate*, çünkü en iyi Güney Amerikalılar kıvırıyor bu edebiyat işini.

Müdür, Cemil'in kitaplara bakışını bir süre sessizce seyretti, sonra yaşını sordu. Kırk beş yaşında olduğunu öğrendiğinde şaşırdı, çok daha genç gösterdiğini söyledi. Genç kalmanın sırlarını sordu. Cemil on iki yıl inşaat mühendisi olarak çalıştıktan sonra istifa ettiğini, dokuz yıldır evde olduğunu, bu nedenle yavaş, sakin bir hayat sürdüğünü anlattı. "Doğrusunu söylemek gerekirse, bana artık eşim bakıyor," dedi, "hem de gayet iyi bakıyor çünkü kendisi doktor." Müdür güldü. "Ayrıca haftada bir halı sahada top oynuyorum. Salıları..." diye ekledi Cemil. Müdür hangi mevkide oynadığını sordu, halı saha maçlarını ciddiye alıyor görünmek de bir şehirli erkek protokolüdür. Ama Cemil'in cevabıyla pek ilgilenmeden, "Çocuk?" diye sordu, "Çocuk yok mu?" Cemil, çocuk istemediklerini söyledi, "Tabii kadınlar için böyle bir karar vermek daha zor," dedi, düşünceli bir şekilde gözlerini boşluğa dikti. Müdür gülümseyerek başını salladı, konuyu değiştirmek istediğini belli eden bir el hareketiyle, "Bu yazdığınız ilk şey herhalde, ilk roman," dedi. Cemil, yirmili yaşlarında şiir yazmaya uğraştığını, becere-

mediğini düşünüp bıraktığını anlattı. "Şiir zordur, şiir zordur!" dedi müdür, "Üstelik artık okuyucusu da yok. Gelin sizi dosyanızla ilgilenecek editörümüzle tanıştırayım."

Cemil, sırtında çantası, elinde dosyası, müdürün peşinden gitti. Bir üst kata çıktılar. Müdür koyu maviye boyanmış bir kapıyı açarken, "Burası da bizim imalathane!" dedi, güldü... Cemil artık müdürün bundan sonraki ucuz şakalarına gülmeyeceğine dair kendi kendine söz verdi: "Karahindiba tohumu değilsin, kırk beş yaşında bir adamsın."

İnsanlar, masalar, sandalyeler, bilgisayarlar, yazıcılar ve kablolarla dolu geniş bir salona girdiler. İki adam büyük bir bilgisayar ekranın önünde durmuş konuşuyordu, içlerinden biri dönüp Cemil'e gülümsedi. Gözlüğünü masanın üzerine koymuş, saplarının eğri olup olmadığını anlamaya çalışan genç bir kadının yanından geçtiler. Orta yaşlı bir adam çay kupasının içine batırıp yumuşattığı bisküvisini ağzına götüremeden kucağına düşürdü: orta yaş bunalımı. Genç bir adam kalemini döndürerek havaya atıp tuttu. Kızıl saçlı bir genç kız üzerinde adres yazılı, büyük bir sarı zarfı makasla kesmeye başladı.

Müdür, Cemil'i editörle tanıştırırken, "Ben Cemil Bey'e işleyişimizi anlattım, siz artık aranızda kendi dilinizde konuşursunuz," dedi. Kendinden hoşnut gülümseyerek Cemil'in elindeki dosyayı işaret etti. Cemil dosyayı editörün masasına koydu. Müdür yanlarından ayrılırken parmaklarını iyice açıp elini uzattı, "Evet, yine görüşürüz, umarım," dedi.

Editör telefona uzandı, "Çay içer misiniz?"

"Selim Bey'in yanında içtim sağ olun. Arka arkaya içince çay dokunuyor mideme." Kahvaltı etmemişti. Hem bu yüzden hem de heyecandan midesi kasılıyordu.

"Edebiyat ham duygularla yapılmaz!" dedi editör.

Cemil sırtı kaşınıyormuş gibi oturduğu sandalyeye sürtündü, omuzlarını hareket ettirdi, "Tabii..." dedi, hazırlık-

sız yakalanmıştı. Gözü az önce yanından geçtiği kızıl saçlı kıza takıldı. Kız, zarftan küçük not kâğıtları biçiminde kestiği parçaları toparlayıp küçük karton bir kutunun içine koyuyordu.

"Bir duyguyu, şiddetli, yoğun bir duyguyu karşıtıyla çarpıştırmadan..." Editör bir an sustu, en doğru ifadeyi arıyordu, boşlukta bir yere bakıp başparmağıyla işaretparmağını birkaç kez hızlıca birbirine sürttü, "bir duyguyu karşıtıyla karıştırıp terbiye etmeden edebiyat yapılamaz!" dedi. Cemil, editörün bu 'en doğru ifadeyi arıyorum' tiyatrosuna defalarca başvurduğunu hemen anladı. Editör de Cemil'in anladığını anladı. Müdürün dediği gibi kendi dillerinde anlaşıyorlardı. Editör, parmaklarını birbirine sürterken bir yandan da dudaklarını sıkıca kapatmıştı. Ona baktığınızda, doğru ifadeyi bulamayacak, yanlış ifade yanlış adım demek olacak, uçurumdan aşağı düşecek diye endişe ediyordunuz.

Editör günlük hayattan bir örnek verdi: "Zeytini tuza yatırmak gibi. Tuz zeytinin acısını alır."

Cemil, "Sele zeytini!" diye atıldı, "zeytin diye ben ona derim!"

"Bir de aforizma tehlikesi var!" dedi editör.

Aforizma... Hani şu kahvaltıda ekmeğin üzerine sürdüğümüz beyaz ve kıvamlı şey. Sizi beslemez ama tok tutar. "Doğru!" dedi Cemil.

"Günümüzde pek çok yazarın kitabı aforizmalar toplamından başka bir şey değil. Artık romanın, öykünün kendine özgü dünyasını bulamıyoruz." Parmaklar yine birbirine sürtüldü. "Kolayca dolaşıma girecek cümleler... Edebiyat ne yazık ki kolayca dolaşıma girecek cümlelere dönüşüyor. İnsanlar birbirlerine yazacakları, söyleyecekleri ifadeler peşindeler. Has okuyucuyu da aşındıran bir şey bu."

Editör kızgınlıkla söylemiyordu bunları, aksine aldırmaz bir hali vardı. İşini yapıyordu. Masanın üzerinden Cemil'in

dosyasını alıp romanın adını okudu. Gülümsedi, "İlginç bir ad koymuşsunuz," dedi. Sol tarafına döndü, "Yalnız görüyorsunuz, okunmayı bekleyen bir sürü dosya var, size olumlu ya da olumsuz bir haber vermemiz zaman alabilir."

Cemil başını iyice geriye yaslayarak editörün gösterdiği yere baktı. Bir sehpanın üzerinde üst üste yığılmış, değişik renk ve biçimlerde onlarca dosya gördü. "Evet, Selim Bey söz etti," dedi. Bir yazarlık meziyeti olduğuna inanılan sabrın kendisinde fazla fazla bulunduğunu sergileme fırsatını kaçırmak istemedi. "Yazmak için yıllarca bekledim, yayımlanmasını da bekleyebilirim."

Ama dosyaların görüntüsü sahiden feciydi, bir hareketin veya bir sesin kaynağı olabilecekmiş gibi görünmüyorlardı. Üzerlerinde toz yoktu yine de insanda üflemek, silkelemek, pat pat vurmak isteği uyandırıyorlardı. Şöyle avcunun içiyle pat pat vuracaksın. Kelimeler iyice yerlerine yerleşsin; dosyaların sahipleri kendilerine gelsin, ham hayallere kapılmasın.

3

Cemil yayınevine roman dosyasını verdikten sonra İstiklal Caddesi'nin kalabalığına karıştı. Cadde üzerindeki dükkânlardan birinde kahvaltıyla öğle yemeği arası bir şeyler yedi. Kitapçıları dolaştı. Taksim'e kadar gidip gerisingeri Tünel'e döndü. Ara sokaklardan Karaköy'e indi. Vapurla Kadıköy'e geçti. İstanbul'daki arkadaşlarını arayacakken vazgeçti. Moda sokaklarında dolaştı. Bir çay bahçesinde oturdu. Çay çok güzeldi, deniz çok güzel görünüyordu. Hemen eve, Nazlı'ya dönmek istedi. Ankara'ya giden ilk otobüse bilet aldı. Gece yarısı, şehrin otuz kilometre kadar dışına inşa edilmiş toplu konutlardaki evine vardı. Apartmanın önüne, girişteki basamakların dibine bırakılmış boş market arabasını hafifçe kenara itti. Sessiz adımlarla dördüncü kata çıktı. Karanlık evin içinde Nazlı'nın soluk alıp verişini dinledi. Duş aldı. Yatağa girdi.

Kendi dünyamdan çıktığımda basit cümlelerin öznesi oluyorum, diye düşündü ve Nazlı'ya sarıldı ve bir resmin belirsiz kenar çizgileri üzerinde gitmeye başladı; sonuna geldiğinde bunun bir resim değil güzel, karmaşık bir cümle olduğunu anladı. Güzel, karmaşık bir cümle.

4

İki yüz elli gram fındığın cam kavanoza dökülürken çıkardığı ses... Bu ses ilkin bir bebeğin kahkahasıydı, sonra güzel bir cümleye dönüştü; Cemil onu defterine yazdı.

Defter güzel cümlelerle doluydu.

Cemil başka cümlelerin bu güzel cümlelerin etrafında ne yaptıklarını bilmeden dönmesini istiyordu ve Cemil'in istediği oldu. Göksel cisimlerin mekaniği. Her şey bir şeyin etrafında hiç durmadan döner, insanın payına düşen sarhoşluktur.

Cemil sarhoş olmuştu. Nazlı'ya, gençken dinledikleri şarkılara, geçen zamana ve her şeye rağmen devam eden hayata dair bir roman yazmak istediğini söyledi. Nazlı, heyecanlandı. Bir şeyler söyleyecek gibiydi ama sadece arka arkaya birkaç kez yutkundu. Gözlerini kapadı. Açtığında yüzünde öyle bir ifade vardı ki Cemil, eline kalem alan insanın sadece kendi düşürdüklerini değil bütün dökülenleri toplaması gerektiğini anladı. Defterinin başından ayrılmadı. Gecesi gündüzüne karıştı, iki ölçek gece bir ölçek gündüz. Uykusuzluk onu hassaslaştırdı, uykunun ince yaprağı göğüs kafesinin içinde titreyip durdu. Başka zamanlarda asla aklına gelmeyecek cümleler,

çalkantılar içinde kıyıya çarparak ortaya çıkıyordu. Cemil'in alışkanlıkları da büsbütün değişmişti. Doğru düzgün kahvaltı etmiyor, öğleleri ayaküstü, ya Nazlı'nın yaptığı yemekleri tencereden kaşıklıyor ya da konserve ton balığını yine kaşıkla yiyordu. Haftada bir halı saha maçlarına gitmek dışında toplu konut bölgesinden ayrılmıyordu. Maçlarda topun peşinden iştahla koşuyordu ve sanki ergenlikten bu yana ilk kez gerçek bir şeyin peşinden bu kadar iştahla koşuyordu.

Yıllarca hayalini kurduğu, kendisini başka bir insana, hayata daha hâkim bir insana dönüştüreceğine inandığı şeyi yaptığını, yazdığını anlamadan yazdıkça yazdı. Hızlı ilerliyordu. Havayı güneşli görünce örgüsünü, şişlerini naylon bir torbaya koyup dışarı fırlayan yalnız ve yaşlı bir kadın gibiydi: Yaşadığı her şeyi anlatmayı istiyordu.

Dünyayı matematiğe has bir zarafet ve kesinlik içinde açıklayabileceğine inanıyordu.

Sonra birden zarafet ve kesinlik kayboldu. Cemil yazdıklarını ucuz, sahtekârca buldu. "Saçma sapan bir şey yapıyorum!" dedi kendi kendine. İçi karardı. Çamaşır makinesiyle duş teknesinin arasına ördüğü ağda sabırla avını bekleyen örümceğe baktı. Yazmayı bıraktı. Bir suç işlemiş gibi hissediyordu; yazmayı bıraktığı için değil yazmaya teşebbüs ettiği için. *Ada ya da Arzu*'yu okumaya başladı. Bir süre sonra bu nefis kitap bozgun duygusunu unutturdu. Edebiyat... Haziranın sonlarıydı. Bir sabah gazete almaya çıktığında Cemil, kaba saba adamların kopardıkları iğde dallarını koklayarak dolaştığını gördü. Yavrularını korumak isteyen iki saksağan gürültüyle Cemil'i kovaladı ve Cemil eve dönüp kaldığı yerden yazmayı sürdürdü. Yazarken duygusal gelgitler yaşamanın kaçınılmaz olduğunu anlamıştı. Bir gün çok beğendiği bir cümleyi ertesi gün hiç sevmiyordu. Bir gün yazmaya inancı tamken, ertesi gün ülkede olup bitenleri düşünüyor, yazmak, üstelik dünyayla pek ilişkisi olmayan bir kahrama-

nın romanını yazmak ona çok ahlaksızca geliyordu. Sonra, asıl dünya böyle bir yer olduğu için yazmak ahlaklı kalmanın bir yolu, diye düşünüyordu: Kalemle insan ancak kendisine kötülük yapabilir. Bazen yazdıklarını okuyor, bir şeyler içine sinmeyince, birinci tekil şahısla yazdığı bölümleri değiştirip üçüncü tekil şahısla yazıyor, erkek kahramanları kadın, kadınları erkek yapıyor, sonra her şeyi tekrar eski haline getiriyordu: bir tür ilksel çorba. Biyolojik mevcudiyetin ve edebi mevcudiyetin kaynağı.

Nazlı, limon kabuğunu şekerle yoğurarak limonata yapıyor, bisküviyle birlikte Cemil'in masasına getiriyor, güzel sesiyle türküler söylüyor sonra birden, bütün zamanını ve ilgisini kitap yazmaya verdiği için Cemil'e kızıyor, küsüyordu. Nazlı'yla uğraşmak ve edebiyat ile uğraşmak gitgide birbirine benziyordu.

Cemil, eylüle girerken *Ada ya da Arzu*'yu bitirdi. Kitapları bitirdiğinde olan şey yine oldu: Akvaryumunun suyu değişti. Yeni suyuna alışması zaman aldı. Bu sırada gerçeklik ile bağı iyice koptu. Dünyada bir tek Nazlı varmış gibi geliyordu ama onun da gerçek olduğundan tatlı tatlı şüpheleniyordu. Şüphesini gidermek için gündüzleri evde masa başındayken birden durup yüksek sesle birkaç kez Nazlı'nın adını söylüyordu, geceleri kasıklarını Nazlı'nın hayatın kaynağı olan kalçalarına dayıyordu.

Aralık ayı geldiğinde romanını tamamlamıştı. Yazdıklarını bilgisayara aktarmaya başladı. Bu sırada yine bir sürü şeyi değiştirdi. Romandan biraz uzak kalmanın iyi olacağını hissetti. Türlü şeylerle kendini oyaladı. Yılbaşı haftasını birlikte geçirmek üzere Nazlı'nın anne babasının yaşadığı şehre gittiler. Orada bol bol televizyon seyrettiler. Dönüşte Cemil birkaç televizyon dizisinin birden müptelası olmuştu. Bölüm bittikten sonra bir sonraki bölümün fragmanını bile heyecanla izliyordu. Sık sık arkadaşları Metin ve İlhan ile gö-

rüştü. Evin ufak tefek tamir işlerini halletti. Bazı günler hastaneye gidip Nazlı'yla öğle yemeği yedi.

Martta yeniden masanın başına geçti, şiir yazmaktan kalma alışkanlıkla romanı yüksek sesle baştan sona okudu. Kulağına hoş gelmeyen şeyleri düzeltti. Sonra bir müzik duyar gibi oldu. Birkaç nota... Birkaç damla...

"Tamam!" dedi, son hecede dudakları birbirine yapıştı. Nazlı'dan yazdıklarını okumasını istedi. O okurken birkaç akşam etrafında döndü durdu. Gözlerinin içine baktı. Bazı yerleri hızlı okuduğunu düşünerek huysuzlandı. Anlayıp anlamadığını sordu. Nazlı okurken güldüğünde ya da ağladığında Cemil de güldü, ağladı. Nazlı romanı bitirdiğinde, "Okurken yere yakındım ama yine de uçar gibiydim... Evet, böyle işte!" dedi. Göğsünü şişirdi, uzun bir soluk verdi. Son derece duygulu ve ciddi bir şekilde kalkıp Cemil'in ellerini öptü. Dışarıdan bakan biri, ikisinin de ruh hastası olduğunu düşünürdü. Çocuksuz çiftlerin kibri, birbirlerinin üzerine kapanmaları ve yersiz taşkınlıkları...

Cemil, martın ortalarında dosyasını vermek için İstanbul'daki yayınevine telefon edip randevu aldı. O gece dışarıdan bazı bağırışlar geldi. Nazlı'yla Cemil uykularından uyandı. Ne olduğunu anlamaya çalıştılar. Kadınlar bağırıyordu, bir yandan da koşuyorlardı sanki, bir şeyi haber vermek ister gibi. Ama ne dedikleri tam anlaşılmıyordu. Sonra sesler uzaklaştı. Anladıkları kadarı Nazlı'yla Cemil'in sabaha kadar gözlerini kırpmamalarına yetti.

İki gün sonra, İstanbul otobüsü otobana çıkmadan önce toplu konut bölgesinin hemen yanındaki çevre yolundan geçerken Cemil, karanlığın içinde, güçlü ışıklarla aydınlatılmış ısı merkezini hemen fark etti ve merkezin bulunduğu tepenin etrafında tek tük ışıklarla kendilerini belli eden birinci etap bloklarına heyecanla baktı.

Uzaydan dünyayı seyrediyor gibiydi.

5

Ayaş Yolu'yla İstanbul Yolu arasında yer alan toplu konutların inşaatı bin dokuz yüz seksenlerin sonunda başladı. Şantiye çadırlarını kurmaya gelen işçiler alçak tepelerle dalgalanan geniş araziyi, ekinleri biçilmiş tarlaları hayranlıkla seyrettiler. Aralarından biri anıza bakarak ekinin boylu olduğunu söyledi, diğerleri de onayladı. Arazi bereketli, ekin boyluydu. İstanbul Yolu tarafındaki sazlıklara doğru gittiklerinde, yağmur sularıyla beslenen küçük bir göl gördüler. Aralarından biri suyun nimet olduğunu söyledi, diğerleri de onayladı. Bozkırın ortasındaydılar, bulundukları yerin birkaç kilometre güneyinden batıya doğru akan ve zehirlendiği için ölümüne akan zavallı Ankara Çayı dışında çevrede su namına bir şey yoktu. İşçiler kamyonlardan malzemeleri indirdiler, büyük şantiye çadırlarını, prefabrik yapıları kurdular. Birbirlerine köyde geçen çocukluklarını, ilk gençliklerini anlattılar. Harman yerinde, öküzün çektiği dövenin üzerinde bağdaş kurmuş dönüp dururken kurdukları düşlerden söz ettiler. Gözleri bir yandan da öküzün kuyruğundaydı. Hayvan kuyruğunu kaldırıp pisleyeceği işaretini ver-

di mi hemen yerdeki samandan iki avuç alıp öküzün götüne tutuyorlardı ki hayvanın tersi yere, buğday tanelerinin üzerine düşmesin. İşçilerin konuşmaları malzeme taşıyan kamyonların, temel kazan kepçelerin, çimento karma makinelerinin gürültüsünden duyulmaz oldu. Büyük vinç kuleleri kuruldu. Tünel kalıplara çimento döküldü. Subasmanların üzerine katlar çıkıldı. İskeleler, makara düzenekleri kuruldu. İşçiler kapısız penceresiz binaların kuytularında çay demlediler. Çay bardaklarını güneşe doğru kaldırıp çayın demine baktılar. Birbirlerine iyi çay demleyen adamların hikâyelerini anlattılar. Sonra konuşmalar yine duyulmaz oldu. Binaların arasına, çevresine yollar yapıldı, elektrik kablolarını, su, doğalgaz ve merkezi ısıtma sistemi borularını döşemek için kanallar açıldı. Kimi beş kimi on katlı olan binalara doğramacılar, camcılar girdi. Dairelerin kapıları takıldı. Tesisatçılar bina içlerine kablo ve boru döşedi. Banyolara, tuvaletlere klozetler, tuvalet taşları, lavabolar, duş tekneleri, küvetler yerleştirildi. PVC gider borularının üzerine zift sürüldü. Fayansçılar fayans döşedi, derz çekti. Bayramlarda gidebilen memleketine gitti, gidemeyenler tıraş olup Ulus'a, Kızılay'a indiler. Dönünce mutfak dolaplarını, tezgâhlarını yerleştirdiler. Banyoların ve tuvaletlerin tavanındaki gider borularını gizlemek için geniş alüminyum şeritlerden asma tavanlar takıldı. Elektrik prizleri, düğmeleri monte edildi. İşçilerden bazıları kolonya alıp iş kazası sonucu yaralanan arkadaşlarını hastanede ziyarete gittiler. Arkadaşlarının bir daha çalışmasının, iş bulmasının imkânsız olduğunu birbirlerine söyleyemeden halıcılar geldi, dairelere ucuz halıfleks döşemeye başladılar. Apartmanların kapıları, numara ve isim levhaları takıldı. Trafo binaları, iş merkezleri, okullar, postane ve karakol binaları, büfeler inşa edildi. Pazar yeri, parklar, çocuk bahçeleri yapıldı. İşçiler postanenin önündeki telefon kulübelerinden mem-

leketlerini aradılar, yakınlarının halini hatırını sorduktan sonra ilk etabın açılışını başbakanın yaptığını anlattılar ve diğer etapların inşaatının başladığını, en az iki üç yıl daha işlerinin garanti olduğunu söylediler.

6

Su kaynadı. Cemil, suyun kaynamasını mı bekliyordu? Aslında Cemil, dosyasını teslim ettiği o günden, o saatten beri yayınevinden gelecek haberi bekliyordu. Çaydanlığın altını kapattı, çayı demledi. Sonra küçük ocağı yaktı, alevin bütün deliklerden çıkması için elini ocağın yakınında hafifçe birkaç kez salladı. Kısa mavi parmaklarıyla alev tam bir çember oluşturunca çaydanlığı çemberin üzerine oturttu. Su tatlı tatlı tıkırdamaya başladı ve karşımızda Oktay Rifat: *Kaynayan çaydanlığın mutfağa diktiği o kokulu ağaç*. Şairler böyle birdenbire ve alçakgönüllü bir şekilde ortaya çıkmayı severler.

Cemil çayın demlenmesini beklerken, aslında yine yayınevinden haber bekliyordu, pencereden dışarıyı seyretti. Çatılarda, balkonlarda güvercinler başlarını kesik kesik ve hızlı bir şekilde çevirerek etrafı kolaçan ediyordu. Kanatlarında siyah şeritler, koyu gri boyunlarında dalgalanan renkler... Bu evrendeki geçici varlık biçimlerinden biri. Kuş olarak bir araya gelmiş madde. Ötesi bizden sorulur, ruh insandan sorulur, ama soruluyor da ne oluyor! İnsan yalnızca bir

beden olmayı kaldıramıyor, bu çok belli, diye düşündü Cemil. Halbuki yalnızca bedeniz ve bununla baş edemediğimiz için ruh diye bir şey icat etmişiz. Doğrusu parlak bir fikir!

Cemil çayı koyarken beyaz porselen demliğin kapağının ve ucunun yıllar içinde çaydan karardığını fark etti. Böyle şeylere gözümüz takılıyor sonra da yaşamak kirlenmektir, lekelenmektir filan diyoruz. Basit gözlemlerden büyük sonuçlar çıkıyor, oysa çamaşır suyu diye bir şey var. Nazlı bazen demliği çamaşır suyunda bekletiyor.

Kahvaltıdan sonra elektrik süpürgesiyle evi süpürdü. Tozlu zeminin süpürge geçtikten sonra tozdan arınışını görmek, döküntülerin süpürgenin haznesine doğru emilirken hortumda çıkardığı tıkırtıları duymak Cemil'i mutlu etti. Süpürgenin düğmesine basıp kablosunun otomatik olarak sarılmasını izlemek de güzeldi.

Öğleye doğru koltuğuna oturup, İstanbul'a yayıneviyle görüşmeye gitmeden önce başladığı *Yalnız Bir Avcıdır Yürek*'ten birkaç sayfa okudu. Kitap çok güzeldi ama tam o anda kendini veremedi. Henüz iki gün geçtiği halde, sürekli yayınevinden arayıp aramayacaklarını, ararlarsa ne zaman arayacaklarını düşünüyordu.

Gözlerini telefona dikti.

Toplu konut yönetimini aradı. Fatma Teyze çıktı. Sırt ağrılarından şikâyet etti. Üst katının boşaldığını, oranın daha fazla güneş aldığını söyledi. Nazlı'yı sordu. "Sağ ol yavrum, böyle arayıp soruyorsun, bir akşam Nazlı'yla yemeğe gelin," dedi.

Yönetimin numarasıyla Fatma Teyze'nin numarası birbirine benziyordu. Cemil yönetimi aradı. Konuşmaların güvenlik amacıyla kayıt edileceğini söyleyen bant kaydını sabırla dinledi. Ardından "Yönetim!" diyerek açtı görevli kadın. "Birikmiş eski gazeteleri ne yapabilirim diye soracaktım," dedi Cemil. Bir sessizlik oldu. "Daha önce bir çevre derne-

ği gelip alıyordu ama artık bu işi yapmıyorlarmış." Yine sessizlik. "Depoda bir sürü gazete var. Acaba yönetimin bu konuda bir yardımı, bir önerisi olabilir mi? Yani gazeteleri siz toplasanız, diyorum." Kadın bu sorunu pek de önemsemediğini belli eden bir havada cevap verdi: "Çöp toplama yerine koyacaksınız artık, ne yapalım! Ada görevlisine söyleyin yardımcı olur." Birbirlerine iyi günler dileyip kapattılar.

Öğleden sonra telefon çaldı.

Metin, "Nazlı'dan öğrendim döndüğünü," dedi. Yayıneviyle görüşmenin nasıl geçtiğini sordu. Neden bu kadar çabuk döndüğünü merak etti: "Hani kalacaktın biraz?" Cemil, editörle konuşmasını anlattı. "Aslında pek edebiyattan konuşmadık. Daha doğrusu ben konuşamadım... Gerek de kalmadı..." İstanbul'da kalmaktan vazgeçtiğini, evden ayrı kalınca hayatın dışına itilmiş gibi hissettiğini söyledi. İstanbul ile Ankara karşılaştırması yaptı. İstanbul'a giden herkes dönüşte böyle bir kıyaslama getirir, lokum gibi ya da pişmaniye, saray helvası, *Bolçi*. "İstanbul'da insanların tek amacı İstanbul'un tadını çıkarmak gibi görünüyor. Avına dişlerini geçirmeye çalışan yırtıcı hayvanlara benziyorlar. Ankara'ya istesen de dişini geçiremezsin, bir sürü üst geçit var." Metin ile birlikte bu şakaya güldüler. Kapatırken Cemil şöyle dedi: "İstanbul'da gün boyu dolaşırken dünyanın haline üzüldüm. Ankara'da insan sadece Ankara'nın haline üzülüyor."

Cemil, Metin ile konuştuktan sonra İlhan'ı aradı. İlhan, erken dönmesine şaşırmadığını söyledi: "Senden beklenir! Bir gün ayrı kaldın ya, kokun silinmiştir evden. Kokunu tekrar bırakmak için kedi gibi her yere sürtünürsün şimdi sen."

İlhan ile konuştuktan sonra markete gitti. Ispanağı yıkamaya üşendiği için pazı aldı. Akşama doğru bol pirinçli bir pazı yemeği yaparken pazıların geniş, koyu yeşil yapraklarına, o yapraklardaki damarlara ürpererek baktı. Biyoloji bazen ürpertir.

Akşam Nazlı gelmeden yine kitabını alıp koltuğuna oturdu. Bir süre kendini kaptırarak okudu, sonra iç geçirerek tam karşısındaki duvarı kaplayan kitaplığa baktı. Masa lambasının boynu bükük ışığında kitaplık gölgeli ve büyülü görünüyordu. Yutkunarak seyretti. Koltuğundan kalktı, kitaplığa yaklaştı. Biraz yassı ve edebi bakımdan ezik bir Cemil olarak, *Ayak İzlerinde Adımlar* ile *Mırıldandığım Öyküler*'in arasına yerleşti. Sonra da bir biblo oldu: *Lolita*'nın önünde kederli bir palyaço.

7

Nazlı evde kendisini kederli bir palyaçonun beklediğini biliyordu.

İş dönüşü apartmanın merdivenlerini çıkarken Cemil'in kulağının kapıda olduğunu, tam anahtarı kilide sokacakken kapıyı açıp işaretparmağını sallayarak gülümseyeceğini, "Yakaladım seni!" diyeceğini biliyordu.

Bazen de mutfakta yemek hazırlarken buluyordu onu Nazlı; tarhana çorbasını tahta kaşıkla karıştırırken, soyulmuş patlıcanları tuzlu sudan çıkarırken, ocağın önünde eğilmiş tencerenin altını iyice kısarken.

Cemil'in bütün gün evde ruhsal söküklerle uğraştığını da biliyordu Nazlı. Ev, iplik parçalarıyla, kırpıklarla dolu oluyordu, iki ucu bir araya getirilememiş hatıralarla ve partal fikirlerle. Yaşamak bu küçük evde de eksik kalıyordu; elli dört metrekare içinde Cemil'in yetişemediği, tamamlayamadığı şeyler vardı. Sessizlikler vardı. Hissettiği şeyi tam o anda kimseye söyleyememiş Cemil'in kuytuya köşeye bıraktığı sessizlikler, yutkunmalar ve toz.

Akşam yemeğine oturduklarında Cemil önce Nazlı'ya öğ-

leyin ne yediğini soruyor sonra onun anlattığı hasta, hastane hikâyelerini ilgiyle dinliyordu. Bazen gerçek dünyayı dinler gibi bazen de hayal dünyasını. Ev, Cemil için hayal ile gerçeğin birbirlerinden nöbeti devraldıkları yerdi.

Cemil de gününün nasıl geçtiğini anlatıyordu: toplu konutta kurulup bırakılmış bir gün, bir engele takılmadığı sürece tıkır tıkır dümdüz giden sabah öğle akşam.

"Üst kattakilerin banyosu akıttı yine, yarın da devam ederse, çıkıp söyleyeceğim. *İçeriye Bakan Kim*'i bitirdim, senin de okuman gerek, çok acayip, çok güzel. Öğleyin yürüyüş yaptım. Marketten istediklerini aldım ama kekik suyu bulamadım. Yayınevinden hâlâ bir haber yok. Kaç hafta geçti, ölü bir kelebek oldum bekliyorum, hafif bir esintide canlı gibi kımıldıyorum. Öğleden sonra okulun hoparlörünü tamir ettiler se se bir iki se. Diş macunu pazarlayan bir çocuk geldi, güya önce ağız sağlığıyla ilgili bir anket yaptı. Kendisi de inanmıyordu, çok belliydi. Üniversite öğrencisiymiş. Ne yapacağız Nazlı, insanlara elimizi nasıl uzatacağız? Hepsine?"

Nazlı, Cemil'in işinden istifa edip evde yaşamaya başlamasını, yeni bir işe girmekte gönülsüz oluşunu gayet iyi anlıyordu. Hatta istifa kararını desteklemişti. Ama bunu başlangıçta ailesinden, iş arkadaşlarından saklamıştı çünkü bir açıklama bekleyeceklerdi. Nazlı açıklama yapmak istemiyordu. Dünyamızda alışılmışın dışındaki her şeyin açıklanması gerekir ve bu hiç de masum bir gereklilik değildir. Açıklama yaparsınız, neden gösterirsiniz, makul gerekçeler sunarsınız, sonra bir de bakmışsınız tam da sizden açıklama bekleyenlerin dilini kullanıyorsunuz, kendi dilinizi değil. Birilerine açıklama borçluysanız borcunuzu daima kendi dilinizi harcayarak ödersiniz.

Nazlı çocukluğundan başlayarak bir sürü şeyi başkalarına açıklamak zorunda kalmıştı. Açıklayamadığı şeylerden

utanmış, yalanlar söylemişti. Şimdi de, iyi bir geliri olduğu halde kutu gibi küçük bir evde yaşaması, otomobilinin olmaması, çocuk istememesi ve büyük bir inşaat şirketinde yükselmesi beklenirken birdenbire istifa edip evde oturmaya başlayan bir adam ile evli olması açıklama gerektiriyordu. Ama artık sadece susuyordu. İnsanın kendi dünyasını ve dilini susarak koruması ne tatlı paradoks!

Öte yandan Nazlı hekimlikten, hastane ortamından, susmak zorunda olmaktan ve Cemil'in sorumluluğundan usandığında, bu kederli palyaçonun hayatını mahvettiğini düşünüyor, ona kızıyor, ondan uzaklaşıyordu. Evi kendisinden daha fazla sahiplenmesine de sinirleniyordu. Ama sonra bir gülüş, bir koku, yataktan kalkarken sıyrılan külottan görünen Cemil'in kıçı... Ne kadar itse de olmuyor, yeniden yakınlaşıyorlardı. "Uzak dostum!" diye sesleniyordu Cemil'e, anlamı tam karşısına alarak. Çünkü aşk başta anlam olmak üzere pek çok şeyi karşısına alır, huzuru örneğin, kararlılığı ve dengeyi. Kendi kendine sözler verirsin. Boşunadır.

Nazlı da Cemil'den uzaklaşma çabasının boşuna olduğunu biliyordu. Onu salondaki koltukta sessizce oturmuş kitaplığa bakarken gördüğünde, kitaplardan korkan bu çocuğu içine sokmak istiyordu. Başta annesinin ve babasının ölümlerinden olmak üzere bütün ölümlerden ve bütün kötü şeylerden kendini sorumlu tutan bu hasta çocuğu iyileştirmek, korumak istiyordu. Güzel bir şarkı çalarken, Cemil koltuğundan kalkıp dans etmeye başladığında, yoksul gibi, her an tökezleyecekmiş gibi, bir sokak lambası gibi dans etmeye başladığında, Nazlı da karanlıktan çıkıp bu sokak lambasının ışığında kaybettiği şeyleri arıyordu.

8

Bu kadar yüksekten ancak düşerek inilir. Cazcıların kederli hikâyeleri var. Parmaklarıyla, nefesleriyle çıkabildikleri kadar yükseğe çıkıyorlar; sıcaklık ve basınç değişiyor, sağduyunun yasaları değişiyor ve o kadar yüksekten ancak düşerek inilebiliyor.

Trompetçi gencecik bir adam, kıskanç sevgilisi tarafından sahnenin ortasında göğsünden tek kurşunla vuruluyor. Yerde sürünerek can çekişirken yan yan giden bir çıngıraklı yılana benziyor: albüme adını veren parça. Ölmeden önce trompetçinin gördüğü son şey saksafoncunun aşırı şişmiş ayakları oluyor. Saksafoncu muzip biri, "Saksafonumdan sek martini sesi çıkarmak istiyorum!" diyor. "Bütün çabam bu." Orta yaşın üzerinde ve gerçekten ayakları fena halde şiş. Arkadaşları bir doktora görünmesini öğütlüyor. "Akciğer kanseri," diyor doktor tereddütsüz, "üstelik ilerlemiş." Saksafoncunun çabalamasına gerek kalmıyor, ölüm zaten sek bir şey. Piyanist ona bakıp "Ne çaldığımı duyuyorum ama kulaklarıma inanamıyorum!" diyor. Bu bir iltifat. İyi de biraz geç değil mi? "Hayır, geç değil," diyor piyanist, "artık

ben de öldüğüme göre!" Tamam. Doktor piyanistin ölüm raporunu yazarken gözlerine inanamıyor: Daha otuz beşinde ama en az altmış gösteriyor. Basçı üzgün, doktoru evine bırakıyor. Dönüş yolunda basçının köpeği başını dışarı çıkarmış havayı kokluyor; köpeğin kulakları rüzgârda uçuşuyor. Sonra büyük bir gürültü, köpek ortada yok, basçı geniş yolun kenarındaki hendeğe düşmüş kanlar içinde yatıyor. Nasıl başarıyorsa dişlek taklidi yapıyor, kazayı görüp yardıma gelenlere soruyor: "Böyle çirkin biri olsam da sever misiniz beni?" Sorusunun cevabını alamadan son nefesini veriyor, zaten böyle bir sorunun samimi bir cevabı olmaz. Geriye kaldı davulcu. Biri ona beddua etmiş gibi kemikleri sızlıyor, eklemlerinde dayanılmaz acılar var. Çalamıyor davulcu, bagetleri bırakıyor, zor bela ayağa kalkıyor. Seyircilere doğru ilerleyip cebinden bir avuç para çıkarıyor. "Bunları hak etmiyorum!" diye bağırıyor. Paraları havaya savuruyor. Kapı çalınıyor... Ne? Kapı çalınıyor.

Cemil müziğin sesini kısıyor.

"Bu kadar yüksek sesle müzik dinlerse zili duymaz tabii!" diyor kapıdaki kadın. Yarısını Cemil kapıyı açmadan, yarısını açtıktan sonra. Cemil kadının bunu kendi kendine söylemediğini, bir erkeğe söylediğini ve bu erkeğin orada olmadığını hemen anlıyor. Ülkemizde böyle: Bir erkek ile bir kadın karşı karşıya gelince orada olsun ya da olmasın ikinci bir erkek daha vardır.

"Banyonuz akıtıyor!" diyor kadın; Cemil'in orada olmayan erkeğe başını hafifçe eğerek verdiği selamdan hoşnut.

"Borulardan mı yoksa zeminden mi acaba?"

"Bilmem ki!" diyor kadın.

"Genelde zeminden akıtıyor ama ben zemine su dökmedim ki... Hay Allah!"

"Vallahi akıtıyor işte. Kayınvalidemin evi... Gelin bakın isterseniz."

Cemil yanına vestiyerde asılı duran el fenerini alıyor, terliklerini çıkarıp ayakkabılarını giyiyor. Kadın ile orada olmayan erkeğin ardından merdivenleri iniyor.

9

Cemil banyonun ortasında bir taburenin üzerine çıkmış, başı asma tavana değmesin diye iyice eğilmişti. Elinde de fener... Gülünç görünüyordu. Asma tavanın alüminyum şeritlerinden birkaçını yuvasından çıkardı, duş teknesinin içine koydu; ortaya çıkan açıklığa başını ve el fenerini sokup tavanı, boruları incelemeye başladı. Tavan ziftle sıvanmıştı, borular tavandan çıktıktan sonra birbirlerine eklenerek hafif bir eğimle kapının yanından aşağıya inen ana boruya bağlanıyordu. Cemil mutfak lavabosundan, duş teknesinden, banyonun zeminindeki gider deliğinden ve klozetten gelen boruları inceledi, tavandan çıktıkları yerlere, ek yerlerine baktı. El feneri bu karışık siyah dünyayı aydınlatırken Cemil tuhaf bir haz duydu. Sonunda zemindeki gider deliğinin kenarından, beton, strafor karışımı dökümtülü bir kısımdan sızan suyu gördü. Sızıntı fenerin ışığında parlıyordu.

"Zeminden geliyor!" dedi şaşkınlıkla, "zemine su dökmedim ki ben!" Başını asma tavanın içinden çıkarıp taburenin üzerinden kapıya doğru baktı.

Banyonun kapısından üç kadın kafasını uzatmış merak-

la ona bakıyordu. Yaşlı kadını hemen fark etti. Bembeyazdı, saçı da geceliği de. Başı sallanıyordu. Beş numarada oturan Nermin Hanım da gelmişti. Herhalde yanında olmayan erkek ile konuşan kadın çağırmıştı onu.

"Kolay gelsin Cemil Bey!" dedi Nermin Hanım.

Taburenin üzerinde bir erkek ve onu seyreden üç kadın. Hayatın sirk gibi göründüğü eğlenceli bir an. Zıpla Cemil!

"Zeminden akıtıyor," dedi Cemil.

Nermin Hanım, "Bu evler hep böyle," diye hızla anlatmaya başladı: "Annemi küvete sokup yıkamak zor oluyor. Ben de klozetin üzerine oturtup öyle yıkıyorum. Tabii o zaman bizim banyonun zeminine de su dökülüyor, sonra da Selçuk Beylerin banyosuna akıyor."

Demek dünya böyle bir yer: Demir, nikel ve başka ağır elementler merkeze doğru çökerek yoğun bir çekirdek meydana getiriyor; oksijen, potasyum, alüminyum gibi hafif elementler yüzeye çıkıyor ve kadınlar yaşlı annelerini klozetin üzerine oturtup yıkıyor.

Cemil, yaşlı kadının Nermin Hanım'ın söylediklerine nasıl tepki verdiğine baktı, kadın sulanmış gözlerini Cemil'e dikmişti. Yüzünde, konuşulanları dinlediğine, duyduğuna dair hiçbir işaret yoktu.

Cemil alüminyum şeritleri yerine taktı. "Ben çıkıp bir bakayım. Nereden geliyor bu su anlamadım!" dedi.

Kadınlar banyonun kapısından çekilip antreye doğru yöneldiler, yaşlı kadın kendi odasının kapısında kaldı. Cemil kadınların peşinden giderken yaşlı kadın uzanıp Cemil'in bileğini güçsüz bir biçimde tuttu ve sordu: "Cinayeti çözmeme yardım edecek misiniz?"

10

Cemil ile Nazlı'nın komşularıyla pek ilişkileri yoktu. Üst katlarında, uzaktan bakınca genç, yakından bakınca yaşlı bir çift oturuyordu. Kadın çok zayıf, erkek ise uzun boylu ve kaslıydı. Genç görünme isteğini bir hayli abartmışlardı: Kadın kot pantolonunu deri çizmelerinin içine sokup püsküllü deri montlar giyiyor, adam kolsuz beyaz tişörtüyle her gün otomobilini yıkıyordu. İkisinin de saçı boyalıydı. Bazı geceler adam otomobiliyle toplu konut yollarında dolaşıyor, insanın içi bir tuhaf oluyordu: Otomobil çok yavaş gidiyordu üstelik içinde mor ışıklar vardı. İki kız çocuk, üç de torun sahibi olan bu çiftin, genellikle gençlerin oturduğu bir oda bir salon bir evde oturması da bir poz muydu, Cemil emin değildi. Çocuklar nadir de olsa ziyarete geldiğinde, eve sığamıyorlar, adam damatlarıyla birlikte kapılarının önüne çıkıp sigara tüttürüyordu.

Toplu konutlarda bir oda bir salon evler genellikle içinde eşyayla birlikte öğrencilere, askerliğini yedek subay olarak yapan gençlere ve hâkimlik, savcılık stajı için Ankara'ya gelenlere kiralanıyordu.

Cemillerin alt katındaki daire de böyleydi; çok sık kiracı değişiyordu. Cemil, kadın gelip banyonun akıttığını söylemeden önce bu dairede yaşayanlarla ilgili bir şeyler biliyordu.

Birkaç ay önce taşınmışlardı. Önceki kiracılara (gürültücü iki kız öğrenci) göre daha sessiz sayılırlardı: Bir adam, orta yaşın üzerinde olduğu belli bir adam, arada sırada annesine yüksek sesle çıkışıyordu: "Anne neden böyle yapıyorsun!" Sonra bir zincir şıkırtılar çıkararak kalorifer borusuna sürtünüyordu. Yine aynı adam bazen dışarıdan "İlaçlarını verdin mi?" diye sesleniyor, alt katın penceresinden genç bir kadın ona cevap veriyordu: "Tamam, tamam!"

Gündüzleri duyduğu bu seslerle birlikte üç şey görmüştü: İlki, alt katın apartman girişi tarafındaki penceresinden dışarıyı seyreden şişman bir genç kadın ve beyaz saçlı yaşlı bir kadındı. Şişman kadın ayaktaydı, yaşlı kadın oturuyordu, camın sağ alt köşesinde başı ancak görülebiliyordu. İkincisi alt kattaki dairenin kapı önüne bırakılmış yarı-saydam mavi çöp poşeti içinde çocuk bezleri, ıslak mendiller ve ilaç kutularıydı. Üçüncüsü uzun kulaklı sevimli köpeğini iş merkezini çevreleyen alanda dolaştıran gözlüklü, elli yaşlarında bir adamdı. Hatta bu adam bir gün yanlışlıkla bir kat fazla çıkıp Cemillerin kapısını çalmış, karşısında Cemil'i görünce şaşırmıştı.

Bütün bunları birleştirince Cemil, alt katlarında bakıcısıyla birlikte kalan çok yaşlı bir kadın olduğunu, kadının oğlunun karısıyla birlikte yine toplu konutlarda, yakınlarda bir yerde oturduğunu anlamıştı. Adam gündüzleri annesine bakmaya çoğunlukla köpeğiyle birlikte geliyor ve köpeği, herhalde annesini rahatsız etmesin diye, kalorifer borusuna bağlıyordu. Köpek de hiç havlayıp hırlamadan, sessizce ha bire zincire asılıyor, belli ki hareket etmek, bir yere ulaşmak istiyordu. Cemil kalorifer borusundan gelen zincir gürül-

tüsünü ve adamın annesini azarlayışını zihninde birleştirmişti, çünkü adam köpeğini azarlar gibi azarlıyordu annesini, belki de zincirle kalorifer borusuna bağladığı köpeği değil annesiydi! Öyleyse Cemil sevinecekti çünkü zincirin ısrarla zorlanmasına, çıkan şıkırtıya bakılırsa kuvvetli capcanlı olmalıydı kadın. Ama değildi, ilaçlarla yaşatıyorlardı onu. Altını bezliyorlardı. Evden uzaklaştırmış, bakıcıyla birlikte küçük bir eve kapatmışlardı. Onunla yaşamıyorlar, onu ziyaret ediyorlardı.

Cemil kendi banyolarını inceledi ve taharet musluğunun duvarla birleştiği yerden incecik ip gibi bir suyun zemine aktığını gördü. Aşağıya, apartman deposunun girişindeki vanayı kapatmaya indi. Kapattı. Saat yönünde. Saat yönünde kapanır. Yukarı çıkıp musluğu söktü, rakorun dişlerine keten sardı. Keten sarılır. Çalışırken onu seyreden biri olmadığında gayet ustaca ve hızlı çalışıyordu. Musluğu tekrar taktı, vanayı açtı, sızıntı kesilmişti. Halbuki sızıntı hep vardır, ip gibi, yaşadıklarımızdan, okuduğumuz kitaplardan, seyrettiğimiz filmlerden zihnimize akan bir şeyler hep vardır.

11

"Canlı beyin muhallebi kıvamındadır."

Bilgileriyle birilerini etkilemek isteyen bilim insanları bu tür benzetmeleri seviyor.

Muhallebiymiş! Kaşık daldıracağız sanki...

Cemil yıllar önce seyrettiği bir filmden bir sahne hatırlıyor; filmin tek güzel sahnesi. Başroldeki adam beynini bir lavabonun içinde parçaladığını hayal ediyordu ki bunun için başrolde olmaya filan gerek yok, biraz aklı başında olan herkes böyle bir şey yapmayı zaten hayal eder.

Yine bilim insanlarının dediğine göre beynimizde yüz milyar nöron var ve bu yüz milyar nöron birbirleriyle kimyasal sıvılar aracılığıyla on bin temas noktasında bağlantı kuruyor. Güzel. Sayılar güzeldir, olanaksızı olanaklı kılarlar, düşünmeyi olanaklı kılarlar... Ama yaşlandıkça nöronların bir kısmı ölüyor, kimyasal sıvılar azalıyor, beyin artık muhallebiye değil, her yere kırıntıları dökülen bayat bir kurabiyeye benziyor. Birbiriyle bağlantı kurması gereken nöronlar bağlantı kuramıyor, ortaya kopukluklar, daha önce olmayan tuhaf, yarım yamalak bağlantılar çıkıyor ve yaşlı kadın Cemil'in kolunu tutup soruyor: "Cinayeti çözmeme yardım edecek misiniz?"

12

Cemil konuşmasına "Saygılarımı sunuyorum Editör Hanım," diye başladı; alaycı olmaya çalışıyordu, başka çaresi yoktu.

"Editör Hanım, biliyorsunuz Eski Yunanlılar güzellik karşısında hüzünleniyorlardı ve bunu başarabildikleri için de tarihe geçtiler. Biz modern insanlar ise güzellik karşısında huzursuzluk, şaşkınlık, hatta kimi zaman da öfke duyuyoruz; tarih bizden söz etmeyecek.

Bizi bu güzel gezegende böylesine huzursuz, şaşkın ve öfkeli kılan şey, Eski Yunan'dan bugüne soyumuzun epey hırpalanmış, çirkinleşmiş, parçalanmış olduğunu bilmemiz ve bunun acısını çıkarmak istememizdir belki de, kim bilir. Modern insan, adaleti 'hiçbir kötülük cezasız kalmaz' tehdidine indirgeme eğiliminde. Edebiyatçılar da bu eğilimden nasiplerini alıyor: Cezalandırmak istiyorlar, şaşkın ve öfkeliler. Edebiyatın ham duygularla yapılmayacağını söylerken haklıydınız. Sakin olmalıyız.

Ama aforizmanın edebiyat için bir tehlike olduğuna dair görüşünüze bütünüyle katılamayacağım. Hem biyolojik

yoksunluklar hem de politik saçmalıklar yüzünden bilginin, başka bir deyişle 'asıl olan'ın uzağında yaşamak zorunda kalan bizler, birkaç cümle boyunca da olsa bilginin sahibiymiş gibi, asıl olanın ne olduğunu biliyormuş gibi davranamayacaksak yazmak, edebiyat ne işe yarar! Hayatın anlamını, evrenin başka bir yerinde bizimkine benzer bir yaşamın olup olmadığını, kapitalizmin işleyişindeki şeytani süreçleri bilmemeye katlanabilecek bir insanın hem aklından hem de vicdanından şüphe etmek gerekir. Aforizma belki bilmek demek değildir ama bilmek çabasıdır, ona en azından bir başlangıç önermesine verilen değeri vermek gerekir. Şu da yeteri kadar açık değil mi: Aforizma modern insanın kullandığı bir ağrı kesicidir. Hiç olmanın ağrısını dindirir. Sonra ağrı yine başlar.

Bolca aforizma içerdiğinden roman dosyamı büyük ihtimalle beğenmeyeceksiniz. Aforizmalarımın ucuz olduğunu, üstelik birbirleriyle çeliştiklerini düşüneceksiniz. Bu konuda daha sonra sizinle tekrar konuşmak isterim. Şimdilik, 'başkalarına aktarmam gereken çok değerli tecrübelerim var' inancının beni böyle bir roman yazmaya ittiğini ve bu inancın ihtiyarlığa doğru giden yolda erkekleri ayakta tutan iki gülünç avuntudan biri olduğunu söylemekle yetineceğim. Diğer gülünç avuntu da 'kadınlar beni hâlâ çekici buluyor' avuntusudur. Bunu gerçekten gülünç buluyorum ama kendimden de tamamen uzak tutamıyorum."

Cemil huzursuz ve öfkeliydi çünkü editör güzel bir kadındı.

İstanbul'dan döndükten sonra editörle konuşmaya başlamıştı kimi zaman içinden, kimi zaman da yüksek sesle böyle elini kolunu filan sallayarak toplu konutlarda birinci etabın çevresinde yürürken her gün bir saat ve tabii bazı kuşlar ürkmüştü bu gürültücü iki bacaklıdan, kanatlarını o kadar çırptığı halde havalanamayan bu canlıdan.

Cemil bu konuşmalarında editöre edebiyat anlayışından, geçmişinden ve günlük hayatından söz ediyordu. Böyle zamanlarda cazip bir erkeğin, olgun bir yazarın ve muhalif bir entelektüelin hayaleti dolaşıyordu toplu konutlarda; sabahları büfeden gazetesini alıyor, yönetim binasına gidip aylık yakıt parasını yatırıyor, markette indirimli ürünleri takip ediyor, otuz ikilik tuvalet kâğıdı alıyordu, çünkü hayaletler ne yapıp edip insan olmaya çalışır ve altı rulo bedava.

13

Nazlı kapıyı açtığında Cemil babasının eşyalarını topluyordu. Kol saati, cüzdanı, gözlüğü, anahtarlığı, küçük not defteri, uyurken taktığı bere... Kapının açıldığını fark edince döndü ve gözyaşlarını silmeden Nazlı'ya baktı: Geç kalmıştı.

"Affedersiniz!" dedi Nazlı şaşkın. Eli hâlâ kapı kolundaydı. Cemil'in ağladığını fark etmişti ve nedense onu tanıyormuş gibi bakıyordu.

Cemil kucağında babasının eşyalarıyla kambur, durdu.

Bir süre öylece birbirlerine baktılar ve Cemil aniden Nazlı'nın, memeleri neşeli neşeli sağa sola savrulurken, altında inlediğini hayal etti. Nazlı kendine geldi, "Yardımcı olabileceğim bir şey var mı?" diye sordu, "Doktorum ben... *intern*'üm yani..." Bunu söylerken iki kolunu birden biraz havaya kaldırıp başını eğmiş, üzerindeki giysilere bakmıştı.

Cemil hiçbir tepki vermedi. Nazlı geri geri birkaç adım atarak odadan çıktı, kapı yavaşça kapandı. Cemil babasının eşyalarını lacivert bir bez çantaya yerleştirmeye başladı.

Martın ortalarıydı, hava açıp kapıyor, açtığında oda güneş ışığıyla doluyordu. Bir ara Cemil, gölgesinin başı tam yastı-

ğa gelecek biçimde babasının boş yatağına uzandığını gördü, ışığın ve hayatın bu oyunu karşısında ne yapacağını bilemedi. En iyisi hareketsiz kalıp onu, gölgeyi rahatsız etmemekti. Sonra bir bulut güneşi örttü, gölge kayboldu. Kapı açıldı, Nazlı içeri girdi. Bu kez üzerinde beyaz önlüğü vardı, elinde de bir fincan.

Fincanı uzatırken, "Bu size iyi gelecek," dedi.

Cemil bir şey söylemeden fincanı aldı. Birkaç yudumdan sonra, "Babam öldü!" dedi. "Ameliyattan çıkamadı..."

"Biliyorum," dedi Nazlı, "kat hemşiresine sordum."

"Siz..." dedi Cemil, "Geç kaldınız!"

Nazlı ona oturmasını işaret etti, kendisi de pencerenin önüne geçip ayakta kollarını kavuşturdu.

"Ben zorladım onu ameliyat olmaya..." dedi Cemil, gözyaşları içinde yutkundu. "Bir tek babam vardı, şimdi o da yok... Annem ben küçükken ölmüştü."

Elini Cemil'in omzuna koyup, "Tek çocuk musunuz?" diye sordu Nazlı. "Şimdi burada bir yakınınız yok mu?"

Cemil burnunu sildi. Arkadaşının işlemleri halletmek için aşağıya indiğini söyledi ve babasının hastalığını anlatmaya başladı. En ince ayrıntısına dek, sanki Nazlı yeni bir teşhis koyacak yeni bir tedavi uygulayacaktı. Boğazı düğümlendi. Sustu. Nazlı'ya orada olduğu için ve iri memeleri için minnet duydu. Nazlı onun toplanmasına yardım etti. Odadan birlikte çıktılar. Giysi dolabının raylı kapısı ve komodinin çekmecesi açık kalmıştı, pencerenin dışında da babasının bozulmasın diye koyduğu iki küçük kap yoğurt öylece duruyordu.

14

"Çocukluktan kalma siyah atım her yöne koşmak istiyor," diye yazmıştı Cemil, "başını bazı otlara gömmek istiyor."

Cemil'in yirmi yıl önce Nazlı'ya Tokat'taki bir şantiyeden yazdığı mektup o yıllarda yazdığı diğer mektuplar gibi uzun ve edebiydi. Ancak hücreye kapatılmış bir mahkûmun medet umacağı türden bir edebilik: Bütün ayrıntılar mahrumiyetin, özlemin kırbacıyla şaha kalkıyor, böylece bir örümcek ağı da önem kazanıyor, duvardaki gölgeler ve renk değişimleri de. Hayatta kalabilmek, hatta gizliden gizliye özgürlüğe, ölümsüzlüğe inanmak için ayrıntıları görmek, bunları kâğıda aktarmak gerekiyor.

Ağaçlardan söz ediyordu Cemil mektubunda, karanlık ve sessiz ormanlardaki ağaçlardan, onların gövdelerinden. "Çizgiler, desenler, hatta resimler var bu gövdelerde. Falcılar baksalar kim bilir neler görürler, kavuşmalar ve ayrılıklar." Bir yılanın çalıların dibinden dereye doğru kayışını anlatıyordu. "Orhan Veli'den bir Baudelaire çevirisi: *Nasıl sürünür, bir gibi yerle, / Yılan; seni öyle seveceğim.*" Eriyen karların meydana getirdiği küçük derelerden söz edi-

yordu: Her birine Nazlı adını vermek istiyordu. "Hayır nazlı nazlı aktıklarını düşünmüyorum, şırıl şırıl akıyorlar ve aklımı başımdan alıyorlar." Bulutlardan söz ediyordu: "Maviliği arkalarına güvendikleri bir ağabeyleri gibi alıp kabarmışlar." Ve gagasındaki salyangozu bir taşa vurarak kabuğunu kırmaya çalışan bir kuş da kendine yer bulmuştu bu mektupta.

Sevgilisini etkilemek isteyen okuryazar erkeklerin başvurduğu bütün numaralara başvurmuştu Cemil: Âşık bir adam olarak tek bir hamlede evreni anlamaya, kavramaya cüret ediyor, bir yandan da yerel olana şımarıkça vurgular yapmayı ihmal etmiyordu. Civardaki köylerden işçi olarak gelenlerin hikâyelerini anlatıyor, birbirlerine taktıkları isimleri sıralıyor, sabahları içtikleri yoğurtlu arpa çorbasının lezzetini övüyor, tarifini veriyordu. Her şeye merak ve şaşkınlık ile bakıyor, böyle bir tazeliği Nazlı'ya âşık olmasına bağlıyordu. Mektubun sonunda tabiatın hissettirdikleri üzerine bir iki söz söylüyor ve yine şaşırıyordu:

"Tabiatta kelimelerin bulunmaması ne tuhaf! Oysa kelimeler burada öyle tabii ki... Sabahları yere yakın bulutların ardında görünüp kaybolan ormana bakarken kendimi güzel bir şiirini daktilo etmiş Oktay Rifat gibi hissediyorum. Sigaramı yakarken ağırbaşlıyım. Saçımı geriye doğru tarıyorum. *Cipet cipet çitaliya.*"

Nazlı yirmi yıl önce mektubun son sayfasına kurşunkalemle şunları yazmıştı:

"İş bahane, oraya kelimeleri aramaya gittin. Kelimeleri seviyorsun, bazen insanlardan bile fazla. Bardağın dibinde kalan çayı otlara doğru savururken, oluklardan yağmur suyu boşalırken, bir hatıra gözüne kan gibi oturduğunda şıp diye bulacaksın onları, kelimeleri. Dokunmak isteyeceksin onlara, onları ceplerine doldurmak isteyeceksin. Belki de kasıklarınla iterek bir köşeye doğru sıkıştırıp sürtünmek iste-

yeceksin, soluyarak üzerlerine çıkmak. Şimdi ben de soyunup yüzükoyun yatacağım yatağımıza. *Döner ağaçlar, evimiz ve dünya.*"

15

Cemil banyonun tavanındaki alüminyum şeritlerin iç kısmına birkaç gazete sermişti. Üst kattakilerin banyosu akıttığında damlaların doğrudan kendi banyolarına, klozetin tam üzerine düşmesini engellemek istiyordu. Su damlalarının alüminyum şeritlerin üzerinde biriktiğini, şeridin suyun ağırlığına dayanamayarak bombeleştiğini ve banyoya şakır şakır su aktığını da görmüştü. Bu nedenle, Nazlı çirkin göründüğünü söylese de, gazete sermek fena bir fikir değildi. Böylelikle Cemil damlaların gazete kâğıdı üzerinde çıkardığı sesi duyarak önlem alabiliyor, sesi duyamazsa da gazetenin ıslanıp ıslanmadığına bakarak durumu anlayabiliyordu. Yukarıdakiler banyo yaparken ya da sifonu çektiklerinde hemen banyoya gidiyor, gözü de kulağı da gazetede oluyordu.

Kaçınılmaz olan gerçekleştiğinde, banyo akıtıp gazeteler ıslandığında, Cemil bunları kaldırıp yerlerine yenilerini koyuyordu. Böylece değişik zamanlarda değişik insanlar asma tavanın alüminyum şeritleri arasından klozet deliğine bakıyordu: toplantı masasına yerleşmiş Milli Güvenlik Kurulu üyeleri. Aynı anda dört üst geçidin birden açılışını yapan belediye başkanı. İlk kez mülakat veren, fotoğraf çekti-

ren, "usul usul edebiyat" yaptığı söylenen ama muhtemelen en büyük numarası ortalıkta görünmemek olan bir yazar... Hepsi de günün birinde küçük bir hareketle akıp gidecekleri ve insanların hayatından çıkacakları yere, klozet deliğine belli belirsiz bir korku ve baş dönmesiyle bakıyorlardı.

Cemil bazen gün içinde apartmanda konuşmalar duyuyordu. Kapılar çalınıyor, "Banyonuz akıtıyor!" diyordu komşular birbirlerine. Cemil de birkaç kez, tavandaki gazete kâğıtlarının iyice ıslandığını ve suyun damlamaya devam ettiğini gördüğünde çıkıp çalmıştı üst katın kapısını, "Banyonuz akıtıyor!" Parola buydu. Toplu konutta yaşayanların savaşta, neyse o savaş, aynı tarafta olduklarını, aynı kaderi paylaştıklarını belirten parola.

Kapı çaldı. Cemil gözetleme deliğinden bakmadan kapıyı açtı.

"Babaannem alt katta oturuyor," dedi kapıdaki. Yirmi yaşlarında, zayıf, beyaz yüzlü bir çocuk. Ayağında terlikler vardı.

"Parola?" diye sordu Cemil.

Çocuk anlamadan baktı.

"Parolayı söylemeyecek misin?"

"Parola?"

Cemil kızgın, "Banyomuz mu akıtıyor yine?" diye sordu.

"Banyo mu? Yok... Ben sadece sizde *Gazoz Ağacı* var mı diye soracaktım. Sabahattin Kudret Aksal'ın." Bunu söylerken Cemil'in sol omzu üzerinden bakıp çenesiyle kitaplığı göstermişti.

Cemil, "Olması lazım... Dur bakayım... Olacak..." diyerek kitaplığa doğru yöneldi. Şaşırmıştı.

Çocuk, Cemil'in kitaplıkta kitabı aramasını seyrederken kapı aralığından başını uzatıp, "Bizimkiler, yani annem sizin kitaplarınızı görmüş de... Babaannemin bakıcısının kardeşi lisede okuyor, okuldan ödev vermişler. *Gazoz Ağacı*'nı okuyacaklarmış."

Lise ödevi?

Cemil kitabı buldu, yıllar önce ucuz kitap satan bir dükkândan almış, yalnızca birkaç öyküsünü okumuştu. Kitabı çocuğa uzattı. Sonra bir şey söylemesi gerektiğini düşündü. "*Konuşmuyor, biliyor konuşmanın doğaya aykırı olduğunu*," dedi.

Çocuk şaşkın şaşkın baktı.

"Sabahattin Kudret Aksal'dan bir dize... Ben aslında Aksal'ın şiirlerini çok severim, öykülerini pek bilmem. Epey oldu okuyalı, hatırladığımı söyleyemem."

Çocuk Cemil'i gülümseyerek ve galiba biraz da korkuyla dinledi. Birkaç kez teşekkür etti, işi biter bitmez kitabı getireceğini söyleyerek merdivenlerden indi.

Ne tuhaf dünya, şikâyet edecek bir komşu beklerken kitap isteyen biri çalıyor kapıyı.

Üç gün sonra çocuk yine geldi. Bu kez elinde bir dosya vardı. Abi, diye seslendi Cemil'e. "Ben de bir şeyler yazıyorum da. Sizden rica etsem, bir bakar mısınız acaba, okuyup düşüncelerinizi söyler misiniz?"

Cemil "Tabii okurum," dedi ama neden bu kadar hevesli davrandığını kendi de anlamadı. Bir de ikna etmek zorundaymış gibi, "Okuyacağım!" dedi.

Çocuk sevindi. "Şimdiden çok teşekkürler. Bunlar benim karalamalarım. Özel şeyler aslında. Bir şey çıkar mı, bir bakın istedim," dedi. Sanki onun da Cemil'i ikna etmesi gerekiyordu, mesela iyi, sözünde duran bir insan olduğuna. "*Gazoz Ağacı* için tekrar teşekkürler. Ben getireceğim işi bitince," dedi, merdivenlerde gözden kayboldu.

Cemil kapıyı kapattı. Çocuğun "bir bakın istedim" deyişi nedense canını sıkmıştı. Salondaki divana uzanıp dosyaya göz attı. Bilgisayarda yazılmış, her sayfanın üst köşesine yazarın adı konmuştu: Berkan Gönen.

16

Her şey anlamını yitirdiğinde, tutarlılık adına, televizyonda yayımlanan *La Liga* ve *Bundesliga* maçları da anlamını yitiriyor. İnsanların ellerini hiç kullanmayıp sadece ayaklarını kullanmaları Cemil'e çok saçma geliyor. Dokuz numaranın saçına gösterdiği özen çok saçma geliyor. Her pozisyondan sonra, oyuncuların ve teknik direktörlerin kameranın kendilerini gösterip göstermediğini anlamak için göz ucuyla stadyumdaki dev ekrana bakmaları çok saçma geliyor ve "Yapma bunu! Yapma bunu!" diye bağırıyor Cemil çünkü anlamsızlık ile ancak cazgır bir maç anlatıcısı olarak mücadele edilebilir, çivi çiviyi söker.

Berkan'ın yazdıklarını okurken bir kez daha "her şey anlamsız" duygusu gıcırdaya gıcırdaya gelip Cemil'in içine yerleşiyor. Çocuğun yazdıklarında duyarlılık gösterilerinden, sözcük oyunlarından ve felsefe kırıntılarından başka bir şey yok. Okurken ikide bir, "Yapma bunu! Yapma bunu!" diye bağırıyor Cemil ama cazgırlığının nedeni yalnızca okuduklarının kötü olması değil. Bir zamanlar bu çocuk kadar heyecanlı ve hevesliydim, diye düşünüyor, sözcüklerin suyu-

nu çıkarmaya uğraşıyordum, şimdiyse elimde kuru bilgiden, lök tecrübeden başka bir şey yok...

"Bugün aşağıdaki kadının torunu geldi yine... Şu Berkan, hani *Gazoz Ağacı*'nı isteyen... Bir şeyler yazıyormuş, okumamı istedi," diyor Cemil.

Nazlı şaşırıyor, "O kadar yakınlığınız var mı ki?"

Cemil gözleriyle salonda dönüp duran bir gece kelebeğini takip ederken, "Yok tabii ki..." diyor, "Her şey çok anlamsız! Hayat, kendi kendilerini kopyalayan dev moleküllerden başka bir şey değil. Hayat dediğimiz sadece kimyadan ibaret. Periyodik tabloyu ezberlesek yeter. Evrendeki en bol iki elementin, hidrojen ile helyumun, aynı zamanda en hafif iki element olması her şeyi açıklıyor zaten. Böyle hafif bir evrende anlam ne arasın? Anlam ağırdır... Dibe çöker. Falcılar bu nedenle kahvenin telvesine bakarlar."

Nazlı günlerini evde istediği gibi geçirdiği halde hayatın anlamsızlığından yakınan, süslü şikâyet cümleleri kuran Cemil'e bir an kızıyor. Ama sonra, onun tam olarak neden söz ettiğini anlıyor. Sevgili Cemil tam olarak zamanın geçişinden söz ediyor. Zamanın geçişi Nazlı'yı da ilgilendiriyor. Perdenin üzerine konmuş, kanatlarını kapamış kelebeğe gözlerini dikiyor, biraz sakinleşiyor. Haftanın günlerine iman ederek tükettiği ömrünü düşünüyor, evet her şey çok anlamsız, kelebek önce biraz uçacak sonra Hakk'ın rahmetine kavuşacak. Pagan günler geride kaldı.

"Ne yazıyormuş, şiir mi?" diye soruyor Nazlı, "Nasıl buldun?"

Cemil, Berkan'ın şiir dahil bütün edebi türleri denediğini ve yazdıklarının çok kötü olduğunu söylüyor. Bir iki örnek okuyor. "Ben de gençken böyle şeyler yazıyordum, çiğ şeyler. Ama sorun kötü şeyler yazması değil. Nazlı, öyle bir karmaşa görüyorum ki bu çocuğun yazdıklarında... Bir şey yapmak isteyen, içinde bir şey yapacak gücü hisseden ama ne

yapacağını bilmeyen birinin karmaşası. Gitsem mi kalsam mı? Böyle esaslı bir sorunun bile cevabının olmadığı bir karmaşa. Çok iyi biliyorum. Ben de böyleydim."

"Ama," diyor Nazlı, "gidecek misin yoksa kalacak mısın bilmemek gençliğe özgü bir şey değil mi zaten! Ne istediğini yaşlılar bilir."

"Ah!" diyor Cemil, "İşte bu hem çok korkutucu hem de çok güzel." Kitaplara, kitaplığın rafına yerleştirilmiş müzik setine ve ince sırtları rengârenk müzik CD'lerine bakıyor sonra. İsteyip elde ettiği şeylere mi bakıyor yoksa oraya bakarak ne istediğini bilmeyi mi umuyor?

Üniversitede öğrenciyken, baskısı bulunmayan *Bodur Minareden Öte*'yi art arda iki gün Milli Kütüphane'ye gidip okurken istediği neydi? Upuzun okuma masalarının muntazam bir şekilde sıralandığı o yüksek tavanlı, kahverengi halı kaplı salonda, güneş dar pencereden girip tam da kitabın üzerine vururken ilk gün altı öykü okumuştu. İkinci gün kalan öyküleri okumaya giderken en azından o an için ne istediğini biliyordu: Bir Yusuf Atılgan kahramanı olmak istiyordu.

Nazlı'yla evliliklerinin ilk yılında, etimoloji sözlüğü, tarama sözlüğü ve Osmanlıca-Türkçe sözlük aldığı, o karlı cumartesi günü de ne istediğini biliyordu. Cumartesi öğlene kadar çalışıyordu, işten çıkınca sözlükleri almış, Selanik Caddesi'nde insanların arasından sözlüklerle geçerken, elinde onları anlamanın ve onları anlatmanın ağır ama zarif araçları olduğunu düşünmüştü. Kelimeler ile ilişkisini derinleştirmek, ifadenin yolunu genişletmek istiyordu. Eve girdiğinde Nazlı mutfaktaydı, ev arapsabunu kokuyordu ve o yıllarda güzel kokular hep daha fazlasını akla getiriyordu: daha fazla güzel koku ve daha anlamlı bir hayat.

Cemil, kitaplığa bakarak ulaştığı sonuçları Nazlı'ya açıklıyor: "Bir: Yoksunluk ve özlem bizi zinde tutuyor, zamanın

dışında tutuyor. İki: Arzuları doyurmak bizi pelteleştiriyor, zamanın içine atıyor."

17

Almanya'da, Kara Ormanlar'ın kıyısında, içinden nehirler geçen, taş köprüleri ve dik çatılı binaları olan bir şehirde yaşamış, yüzlerce yıllık ağaçlara sırtını dayamış, eski kadifeleri okşamış, kararmış gümüş kadehlerde yıllanmış şaraplar içmiş bir filozof, insanın cisimleşmiş zaman olduğunu söylemişti.

Cemil ise toplu konutlarda yaşıyordu; insan ile zaman arasındaki bu köklü ilişkiyi hissedebileceği bir hayat sürmüyordu. Sadece, bütün küçük burjuvalar gibi o da zamanın geçişini mesele ediyor, nesne olarak her türlü saati çok sevdiği halde kol saati taşımayı hiç sevmiyordu.

Bir gün halı saha maçına giderken, daha birinci etaptan çıkmadan otobüse yaşlı bir adam bindi, Cemil'in ön çaprazındaki koltuğa oturdu. Akşamüzeri toplu konutlardan şehir merkezine pek az insan gittiğinden otobüs boştu. Adam sevimli ama huzursuzdu, saatine bakıp duruyordu. Bir yere mi yetişecek acaba, diye düşündü Cemil. Otobüs toplu konut bölgesinden çıkıp Şeker Fabrikası'nın nizamiyesine doğru yol alırken adam döndü, "Saatiniz var mı?" diye sordu.

Cemil kollarını göstererek, "Maalesef yok!" dedi. Adamın kol saati olduğu halde kendisine saat sorması Cemil'e tuhaf geldi, ama sonra, vardır bir nedeni, diye düşündü. Belki de adam özel görelilik kuramıyla ilgili bir araştırma yapıyordu! Otobüs İstanbul Yolu'na çıktığında yaşlı adamın huzursuzluğu ve sevimliliği arttı. Cemil cüzdanından otobüs kartını çıkarmaya yeltendi, makine kalan parayla birlikte biniş saatini de basıyordu kartın üzerine, oradan bakıp saati yaklaşık olarak söyleyebilirdi. Bu sırada yaşlı adam saatli kolunu Cemil'e doğru uzattı, "Benim saatim var aslında, çalışıyor da. Ama torunlarım, yaramazlar, bazen ben uyurken saatimi kurcalıyorlar, ileri veya geri alıyorlar, ben fark edemiyorum. Hep şüphe ediyorum. Acaba yaptılar mı yine bir muzırlık, diye hep şüphe ediyorum. Teyit etme ihtiyacı duyuyorum. Onun için sordum." Adamın bunu gülümseyerek, neşeyle anlatması Cemil'in çok hoşuna gitti. Kendi kendine gülerek dışarıyı seyreden yaşlı adama baktı. Zamanın elinde oyuncak olmaktan bir biçimde kurtulduğumuzda, diye düşündü, bu kez gençlerin elinde oyuncak oluyoruz.

Bu olaydan bir hafta kadar sonra evdeki masa saati bozuldu. Saat en az elli yıllıktı. Cemil onu boyunun ancak ulaştığı bir sehpanın üzerinde gördüğünü hatırlıyordu. Annesinin hayatta olduğu zamanlar. Anne hayatta, baba hayatta, saat yeni ve çok yuvarlak çok güzel yuvarlak.

Şimdi bozulmuştu, kurma düğmesi dönmüyordu. Zembereği kırılmış olabilirdi, durmadan başa dönmek yorar, metalleri de insanları da. Dörde on kalanın kesinliği de yol açmış olabilirdi zembereğin kırılmasına, çünkü kesinlik de yorar.

Yürüyüşe çıkmadan önce masa saatini küçük bir naylon poşete koyup yanına aldı.

Saati evin dışına çıkarmak onu huzursuz ediyordu. Yanlış bir iş yapıyorum duygusu... Elinde naylon poşet ile iş mer-

kezinin ikinci katına çıktı. Camekânında kol saatlerinin, pilli masa saatlerinin ve renkli ambalajlar içinde irili ufaklı bir sürü pilin sergilendiği tamirciye girdi. Dükkân küçücüktü, kapıdan içeri bir adım atınca üzeri kalın camla kaplı yüksek tezgâhla karşı karşıya kaldı. Küçük tornavidalar, penseler, cımbızlar, büyüteçler güven vericiydi. Tamirci başını eğmiş, kendini işine kaptırmıştı, elleri görünmüyordu. Adamı öyle kendini işe kaptırmış görünce Cemil'in huzursuzluğu bir an için geçer gibi oldu. Ama tamirci başını kaldırıp yüzünü gösterdiğinde yine o yanlış bir iş yapıyorum duygusu içine çöreklendi. Keçisakallı bir adamdı, Cemil birden ona güvenemeyeceğini hissetti. Oysa bu dünyada bir saat tamircisine güvenemeyeceksin de kime güveneceksin! Yüksek bir tezgâhın önünde durmak mide bulantısına benzer bir itaat duygusuna yol açtı. Derin bir nefes aldı, saati poşetten çıkarıp gösterdi, sorunu anlattı.

Cemil bir an için, saat tamircisinin, kendisine ilanı aşk edilmiş bir genç kızın saflığıyla "Neden ben?" diye soracağını sandı.

"Yarın bu saatlerde hazır olur," dedi tamirci.

O gün Cemil birinci etabın çevresinde yaptığı yürüyüş boyunca topalladı. Yürüdüğü yolun Etimesgut'u, Şeker Fabrikası'nın geniş arazisini ve tren yolunu gören kısmında başını kaldırıp manzaraya bakmadı. Yeni açılan bir giyim mağazasının önündeki palyaço, enine sarı çizgileri olan kırmızı çoraplarını dizine doğru çekti. Bir askeri yük uçağı toplu konut binalarına çarpacakmış gibi alçaktan gürültüyle geçti. Saat bozulmuştu ama hayat yine de gökyüzünün mavi kadranının önünde dönmeye devam ediyordu. Peh!

Akşam Nazlı'nın gelmesine yakın makarna pişirdi. Ceviz, peynir ve havuç salatası eşliğinde yediler. Çay içtiler, kabak çekirdeği içlediler. Simply Red'in *A New Flame* albümünü dinlerken Cemil iyice huzursuzlandı. Albüm en az yirmi

yıllıktı, seslerden değil hatıralardan müteşekkildi ve merkez yer değiştirmişti, artık ev değildi, saat tamircisiydi...

Nazlı, Cemil'in huzursuzluğunun yayınevinden haber beklemesiyle ilgili olduğunu düşündü. "Yayınevinden bir haber var mı?" diye sordu.

"Yok!" dedi Cemil. "Yok, bekliyorum. Bu arada kendi kendime editörle konuşup duruyorum."

"Niye? Editör güzel bir kadındı herhalde."

"Evet," dedi Cemil ve bir şey kırıldı Nazlı'nın içinde Cemil'in içinde. Şaşkın şaşkın birbirlerine baktılar.

"Sormam seni rahatsız ediyor mu?"

"Saatin evde olmaması beni tedirgin ediyor."

"Ah Cemil!" diye karşılık verdi ona Nazlı, "Seni ne tedirgin etmiyor ki!"

Cemil ertesi gün saati tamirden almaya gittiğinde dükkânın kapalı olduğunu gördü. Kapının camından baktı. Saat dağılmış bir halde tezgâhın üzerindeydi. Tepesindeki çan sökülmüş, kadran cam muhafazanın ve metal çerçevenin içinden çıkarılmış, çarklar, maşalar, zemberekler, kurma düğmeleri, irili ufaklı vidalar ve somunlar tezgâhın üzerine dağılmıştı. Cemil bütün bunlar bir canlının iç organlarıymış gibi soluğunu tutarak baktı: Bir hayat belirtisi var mı? Kıpırdayan bir şey? Nabız? Kulakları uğulduyordu. Dükkânın önünde volta attı, komşu dükkânlara tamirciyi sordu. "Şimdi gelir," dediler. İş merkezinin ikinci katında döndü durdu, giriş katındaki kuruyemişçinin önünde bahis kuponu dolduran insanları seyretti. Tamirci ortalıkta yoktu. Eve dönmeye karar verdi. İş merkezinden çıkarken tamirciyi gördü.

Sakin olmaya çalışarak, "Saat için gelmiştim," dedi.

Tamirci, "Akşama hazır olacak," dedi.

Cemil, "Saat hususi bir şeydir, hatta mahrem bir şeydir! Saat bir sırdır. Bunu en iyi sizin idrak etmeniz lazım gelirdi. Onu... Saati... Nasıl öyle ulu orta tezgâha yayarsınız!" di-

ye çıkıştı. Nedense, bir saatçiyle konuşurken eski kelimeler kullanması gerektiğini düşünüyordu.

"Elimdekiler uymadı, Ulus'tan yeni zemberek almaya gitmiştim," diye cevap verdi tamirci, elindeki küçük siyah naylon poşeti gösterdi.

Cemil hoşnutsuzlukla başını salladı. Akşam yine uğrayacağını söyledi. İnsanlara laf anlatılamıyordu, zaman konusunda.

Evde, koltuğuna oturmuş akşam olmasını beklerken birkaç bira içti ve saatçinin tezgâhı üzerinde gördüklerinin kendi iç organları olduğunu anlayıverdi. Evet, tezgâhın üzerinde parçalanmış dağılmış yatan şey, Cemil'in kendisinden başka bir şey değildi.

İşte bu da toplu konutlarda yaşayan birinin payına düşen felsefe. Üç gram. İlaç niyetine.

18

İnsan gençken olmayacak şeyler ister. İkindi ezanı caminin bozuk hoparlöründe çınlar. Bir sokak köpeği uzun uzun havlar. Bir kedi diğer bir kedinin kıçını koklar. Olmayacak şeyler olmaz.

Cemil, Berkan'ın yazdıklarını okuduktan sonra birkaç gün çocuğun gelmesini bekledi. Gelmeyince, kalorifer borularında zincir sesleri duymadığı bir gün inip alt katın zilini çaldı. Bakıcı kadın açtı. Bakıcının arkasında, salondaki yatakta yaşlı kadın beyazlar içinde kâğıt gibi yatıyordu. Başını hafifçe kaldırıp baktı. Cemil selam verdi.

"Berkan'ı aramıştım ama..."

Bakıcı kadın, "Berkan yok. O burada oturmuyor ki! Arada sırada geliyor," dedi. Salona doğru baktı, "Babaannesini görmeye..." Biliyorum, dedi Cemil içinden, burada siz, zincirle kalorifer borusuna bağladığınız bir köpek ve yaşlı bir kadın var. Kederli nüfus sayımı.

"Geldiğinde bana bir uğrarsa, yukarıya, sevinirim," dedi Cemil. Dönüp gidecekken yaşlı kadın bir el hareketiyle onu çağırdı. Bakıcı Cemil'in neden gitmediğini anlamadan bakı-

yordu. Cemil kaşlarıyla işaret etti. İkisi birlikte yaşlı kadına bakarken kadın gel işareti yaptı yine Cemil'e. Cemil tepkisiz kalamadı, küçük bir adım attı. Bakıcı kenara çekilince ayakkabılarını çıkarıp girdi, kadının yanına yaklaştı. Kadın incecik eliyle Cemil'in kolunu tutup sordu: "Cinayeti çözmeme yardım edecek misiniz?"

Cemil, tutmasını kolaylaştırmak için hafifçe kadına doğru uzattığı koluna baktı. Tüyleri diken diken olmuştu.

Ertesi gün Berkan geldi. Cemil, tedirgindi. Çocuk ona bir falcıya bakar gibi bakıyordu. Heyecanla söyleyeceklerini bekliyordu. Cemil elinde tuttuğu dosyayı belki bir yol, kabarmış bir şeyler, evlilik, para görürüm diye bir daha şöyle bir inceledi, sonra birkaç gündür kafasında evirip çevirdiği konuşmasını yaptı. Hevesli oluşunu övdü, bu kadar çok şey başka türlü nasıl yazılırdı! Çok yazması iyi bir şeydi. Ama bütün o gösterişli cümlelerin, süslü ifadelerin ne anlamı vardı! Tavus, yazı âleminde pek makbul bir kuş türü değildi. "Bana kalsa ben serçeleri tercih ederim," dedi Cemil. Berkan afallamıştı. "Serçeler?" diye sordu şaşkın. "Güvercin de olabilir," dedi Cemil, "neler okuyorsun?" Çocuk birkaç fantastik roman saydı ve sonunda bir de Dostoyevski'nin adını andı, sustu. Cemil çocuğun öyle çok da okuyan biri olmadığını anladı. Nedense Dostoyevski'deki mizah üzerine bir söyleve girişti. Bu çok sevdiği yazarda mizah daha çok durum komedisi biçimindeydi ve bazı kahramanları düpedüz komik insanlardı. "Oysa Melville ve Henry James mizahı üsluplarına yedirmiş yazarlardır." Berkan kapıya doğru baktı, zilin çalmasını, teneffüse çıkmayı bekliyordu. Cemil'in söylediklerinden bir şey anlamadığı belliydi. Yine de onun önemli biri olduğunu düşünüyordu. Muhtemelen arkadaşlarına ondan şöyle söz edecekti: "Abi manyak bir herif ya!"

Bu manyak herif zil çalmadan yeni bir konu anlatmaya girişti. *Edebiyat Dostları* dergisinin büyük, bordo cildini ki-

taplıktan çıkardı. Önce seksenlerin sonunda yayımlanan bu dergiden biraz söz etti. Sonra derginin bir sayfasını açıp Berkan'a uzattı. Sayfada, Turgut Uyar'ın neredeyse elli yıl önce bir başka dergiye yazdığı bir yazı-mektup yer alıyordu. *Edebiyat Dostları* bir açıklamayla birlikte Uyar'ın bu nefis yazı-mektubunu yeniden yayımlamıştı. Berkan sıkıntıyla okudu. Cildi Cemil'e geri verdi. Cemil heyecanlıydı. "Özellikle şuraya dikkatini çekerim!" dedi, yüksek sesle bir kez de kendisi okudu: "Bizim günümüze kadar varan şiirimizin enezliği, sıskalığı, ozanın kendini böyle, yalnız tek marız, hatta daha doğrusu bir fenomen bellemesidir. Bana kalırsa ozan, birtakım özel durumları olan değil, şiiri seven, şiiri uğraş edinen bir insandır. Belki belki biraz özel bir yaradılışı vardır o kadar."

Cemil, "Herhalde bilmiyorsundur," diyerek "marız"ın anlamını açıkladı ve çocuğun bir daha gelmeyeceğini düşündü.

Ama Berkan geldi. Hatta haftada bir iki kez uğramaya başladı. Bol bol bilim kurgu filmi seyrettikleri ve fantastik roman okudukları için zamane gençleri hayatlarında kaçık insanların olmasından hoşlanıyor, yeni serüvenleri merakla bekliyorlardı.

Berkan iletişim fakültesi son sınıfta okuyordu. Okuldan, öğrencilikten, arkadaşlıktan, okul sonrası onu bekleyen iş hayatından söz ettiler, bira içip yerfıstığı yediler. Çocuk Cemil'e yazdıklarını getirmekten ve onun metaforlarla bezeli konuşmalarını, ağır eleştirilerini dinlemekten vazgeçmiyordu. Cemil de gitgide sever olmuştu Berkan'ı. Hem bu delikanlıyı etkilemek hoşuna gidiyor hem de onun için sahiden üzülüyordu. Yazdıkları ucuzdu, kötüydü ve hiç durmadan yazıyor olması her şeyi toz duman eden bir karmaşa yaratıyordu. Berkan kendini, Cemil'in söylediklerine rağmen, yazar olarak görüyor ve olmayacak şeyler istiyordu. Cemil

onun bu karmaşadan çıkamayacağını anlamıştı. Orada kaybolacaktı.

Belki biraz daha fazla okusa, diye düşündü Cemil, biraz daha fazla okusa, biraz daha meraklı olsa...

19

Hayat tesadüflerle doludur ve o kadar doludur ki insan günün birinde kendi gençliğine tesadüf edebilir.

Cemil, Anıttepe'de küçük bir parkta yirmi dört yaşındaki haliyle karşılaştığında, "Şu tesadüfe bak!" dedi ve bu genç Cemil'in henüz pelteleşmemiş yüzünü, alnına düşen kıvırcık saçını hayranlıkla seyretti, elinde silah olup olmadığını görmeye çalıştı.

Genç Cemil'in elinde silah yoktu, yarısı içilmiş bir gazoz şişesi vardı. Parmaklarında hâlâ şişenin hoş serinliğini hissediyordu.

Mayıs ayında, güneşin gökte değil yerde gezdiği, ayakaltında dolaştığı bir gündü. Cemil (genç olanı) gazetede okuyup merak ettiği Çağdaş İngiliz Ressamları Sergisi'ni görmek için öğlene doğru evden çıkmış, yürüyerek Kızılay'a, Zafer Çarşısı'ndaki sergi salonuna gitmişti. Cemil için edebiyatın, müziğin, sinemanın fazlasıyla önemli olduğu bir dönemdi. Bir film mesela, hayat da kurtarabiliyordu, sarsak bir cerrah gibi hayatınıza da kastedebiliyordu: Bademcik ameliyatı için yattığınız sedyeden böbreğiniz alınmış olarak kalkıyordunuz.

Zafer Çarşısı'na inen merdivenlerin başında bir an duran Cemil, sabredersem olacak, diye düşündü ama hemen sonra sihirli bir değneğin başına dokunduğunu düşledi yine. Bir şey olmak isteyen bütün genç insanlar gibi o da neye inanacağını bilemiyor, sabır ile sihir arasında bocalıyordu. Cemil güzel şiirler ve güzel romanlar yazmak istiyordu. Bunu çok istiyordu. Onu iyi bir şair, iyi bir edebiyatçı olmaya götürecek küçük, önemsiz adımların imkânına içtenlikle inanıyor, bir yandan da imkânsız bir dev adım düşlemekten kaçamıyordu.

Labirente benzeyen sergi salonunda, bir bölmeden çıkıp diğerine giren üç beş kişi ya vardı ya yoktu. Genç bir çift el ele geziyor, salonun kuytu köşelerinde öpüşüyordu. Cemil bir bölmeye girdiğinde onları görmüş, kızın iştahı çok hoşuna gitmişti, hayat doluydu. Rahatsız etmemek için başını hemen sağındaki resme doğru çevirdi ve resmin güzelliği karşısında donakaldı. Çift, Cemil'in arkasından utangaç adımlarla, sessizce geçip bölmeden çıkarken o hâlâ resme bakıyordu. "Cüceler bile..." adındaki bu resimde, günlük hayat telaşı içinde oldukları belli bir grup insana sırtını dönmüş, yüzünü neredeyse tuvale yapıştırmış, resmin dışına, Cemil'e, bütün seyircilere, dünyayı sadece seyredenlere bakan bir cüce vardı. Cüce bakıyordu ve ağlıyordu ancak cücelerin ağlayabileceği şekilde, gözyaşları yere yakın. Cüce bakıyordu ve soruyordu: "Siz mi beni sevmiyorsunuz ben mi sizi sevmiyorum? Kederli bacaklarımla parantezler açıp kapatarak yürürken ben mi sizden uzaklaşıyorum siz mi benden uzaklaşıyorsunuz? Cemil? Cemil nereye?"

Cemil resmin önünden uzaklaştı, sergi salonundan çıktı. Nefes alıp verişinin düzelmesini bekledi. Çarşının içinde, konuşan, yürüyen, çay içen insanların gürültüleriyle birlikte ruhsal gürültüler de duydu. Yankılı, derinden gelen, bir patlamayı haber veren gürültüler. Çarşının uzun koridoru

boyunca sıralanmış kitapçılara girip çıktı. Raflarda dizili kitapların önünde yeni bir dünyanın kapılarını açacağını seziyor, hemen sonra bu kapıların ancak hepsini, bütün kitapları okursa açılacağını düşünüp ürküyordu kitaplardan.

Çarşıdan gün ışığına çıktığında Cemil yorgundu, acıkmıştı. Simit yiyerek Kumrular Sokağı'ndan Anıttepe'ye doğru yürüdü. Gençlik Caddesi'ne açılan sokaklardan birinde bir bakkaldan gazoz alıp bakkalın hemen yanındaki küçük parka oturdu.

20

Cemil, genç Cemil'in elinde silah olup olmadığına bakmıştı, çünkü yıllar önce okuduğu René Char'ın *Seçme Şiirleri*'nin önsözünde geçen şu cümleyi unutamıyordu: "Kırk yaşımızda, yüreğimize yirmimizde sıktığımız bir kurşunla ölüyoruz."

Böyle bir cümleyi okuyup yıllarca aklınızda tutuyorsanız zaten ölüyorsunuz demektir.

Silaha gerek yok.

21

İlk seçenek: Genç Cemil yazar olmak için sabrediyor ve yanında pişerim, yetişirim umuduyla çölün ardındaki Büyük Yazar'ı bulmaya gidiyor.

Çölde günlerce kızgın güneşin altında yürüdü, açlık ve susuzluktan bitap düştü. Kaktüslerin gölgelerine sığındı, çöl bitkilerinin köklerini emdi. Türlü tehlikeler atlattı, çöl tekin bir yer değildi. Uçsuz bucaksızlık zihnini bulandırıyor, güneş her şeyi yutuyordu. Yürürken gördüğü bir düş aklını başından aldı. Kendine geldiğinde çırılçıplak suya dalan güzel bir kadının ayağındaki halhalın parıltısı hâlâ gözünü kamaştırıyordu. Kadını kaybetmemek için elleriyle gözünü kapadı, sonra oturup hüngür hüngür ağladı. Artık çölü aşmak istemediğini düşünürken titrek kavakların arasında Büyük Yazar'ın evini gördü. Kapıyı çaldı. Evde kimse yoktu. Büyük yazarların uzun yürüyüşler yaptıklarını ve taşlara, otlara yeni anlamlar yüklediklerini hatırladı. Akşama dek bekledi. Hava kararırken Büyük Yazar elinde kuru bir yaprak ile çıkageldi. "Ben de seni bekliyordum!" diyerek Cemil'i evine buyur etti. Yazarlar her şeyi bilirler ya da belki herkese ay-

m numarayı yapıyorlardır. Kuru yaprağı sapına bir ip bağlayarak tavana astı. Cemil'e dönüp "Nasıl oldu?" diye sordu, belli ki kendisi beğenmişti. Cemil'in cevabıyla ilgilenmedi. "Demek yazar olmak istiyorsun," dedi umursamaz bir tavırla. "Bak, çölü geçmek önemli ama görüyorum ki çölü kendin olarak geçmişsin. Yazar olmak istiyorsan çölü başkası olarak geçmen gerek. Anladın mı? Kadın olarak geç mesela. Ağaç olarak geç, köpek olarak geç."

Cemil soran gözlerle baktı. Çatlayan dudaklarına yapışan kumlar konuşmasına engel oluyordu. Yazar eliyle pencerenin dışında uzanan çölü gösterdi. Cemil yine yola düştü. Neden başkası olması gerektiğini sezebiliyordu ama bunun nasıl olacağını bilmiyordu. Çölü defalarca geçti. Bir dolu şey gördü, yaşadı. Ama bir değişiklik yoktu. Günün birinde Büyük Yazar, "Yazma sanatının sırrı nedir biliyor musun?" dedi, "Gözlemlerini, fark ettiğin ayrıntıları, hiçbir şeyin farkında değilmişsin gibi yazmak. Artık zamanı geldi," dedi ve masayı gösterdi. "Otur ve yaz!"

Cemil oturdu, şaşırtıcı bir rahatlıkla yazmaya başladı. Çocukluğundan hatırladığı ve geçen zamanın biçimini bozarak saçaklı bir resme dönüştürdüğü bir görüntüyü zarif bir biçimde çöl seferlerine bağladı. Büyük Yazar yazdıklarını okumadan yırttı, "Kör biri görmeye başlayınca ne olur biliyor musun? Her gördüğüne inanır!" dedi. "Sen yazmaya devam et." Cemil yazmayı Yazar da yırtmayı sürdürdü. Evin içinde, yırtık kâğıt parçaları üzerinde cümlelerinden koparılmış kelimeler uçuşuyordu. Cemil bazen ayağının altında bazen yatağında buluyordu bu kelimeleri, kelebekleri, sinekleri evet sinekleri çünkü bazen hoşlanmıyordu onlardan.

Büyük Yazar günün birinde "Benim kitaplarımı okudun mu?" diye sordu. "Okudum tabii," dedi Cemil, "hem de hepsini. Bu nedenle geldim yanınıza."

"Yeniden oku o zaman!" dedi Büyük Yazar. Cemil okudu

ve bu kez bambaşka bir tat aldı. "Okuduğun bütün kitapları yeniden oku!" dedi bunun üzerine Yazar. Yıllar böyle geçti. Yazar artık iyice yaşlanmıştı. Günün birinde Cemil'e içini döktü. "Gençliğimde kendimi tekrar etmekten korkardım ama sonra bunun bir zorunluluk olduğunu gördüm." Bunu söylerken Cemil'den onay beklediği apaçıktı. Cemil, Büyük Yazar'ın bu tavrından yazmaya başlama zamanının geldiğini anladı. Kalemi eline aldı ve sadece tek bir cümle yazdı, içinden daha fazlası gelmiyordu:

"Karman çorman hissedişin tane tane çözüleceğini, yeniden, bu kez mükemmel bir düzen içinde bir araya geleceğini ve hayatın bir anlama kavuşacağını hayal etmek: yazmak."

22

İkinci seçenek: Genç Cemil sihirli bir dokunuşla yazar oluyor ve hemen oturup ülkenin yakın tarihini konu alan bir nehir roman yazıyor.

Üç çocuklu solcu bir ailenin 12 Eylül 1980'de başlayan ve on yıla yayılan hikâyesini anlatan roman şu cümlelerle başlıyordu: "Tanklar büyük caddeleri tutmak için gece yarısından sonra ağır ağır ilerlemeye başladığında, ormanın en dışındaki kuşlar çığlık çığlığa havalandılar. Tehlike var tehlike var. İşte o zaman dar sokaklardan, arka bahçelerden, duvar diplerinden koştu aramızdan bazıları. Karanlığın içinde iki büklüm koştular. Dostlarına haber vermek için. Bazı şeyleri saklamak için. Çünkü şehir ormandır. Şehir ormandır. Tankların namluları kocaman bir göz olmuş caddeler boyunca bakar. Biz camdan bakarız. Annem camdan bakar. Babam hapiste yatar. Babam hapiste yatar.

Sıra bana gelince ayağa kalkarım. Annem santral memuresi, derim, babam hapiste. Sınıftakiler güler. Ben de gülerim. Dünya böyle bir yer. Öğretmen tahtaya yazar: Her akşam karımı ortağımla paylaşırım. 'Kar'daki a'nın üzerine şapka koy-

mazsak ne olur? Bütün sınıf güler. Dünya böyle bir yer. Şapkaların altında askerler var."

Anlatıcı ailenin en küçük çocuğuydu. Darbeyle birlikte babası gözaltına alınıyor, idamla yargılanıyor ve dokuz yıl hapiste kalıyordu. Çocuğun babasını Mamak Kışlası'nda, spor salonundan bozma bir mahkeme salonunda gördüğü bölüm romanın en etkileyici bölümlerinden biriydi. Cemil bu sahneyi, nizamiyedeki üst aramasından başlayarak, hiçbir ayrıntıyı atlamadan yazmıştı. Çocuk spor salonunda izleyiciler için ayrılmış kısımda oturuyor ve sırtları dönük dizilmiş boş sandalyelere bakarken üşüyordu. Sonra, soluk lacivert tek tip kıyafetler içinde onlarca tutuklu tek sıra halinde giriyordu salona. Annesi gösterdiği halde çocuk babasını o kalabalığın içinde seçemiyordu. Saçları sıfıra vurulmuş, birbirine benzeyen kafalar, kalın çerçeveli gözlükler. Sırtları dönük adamlar. Duruşma başlayınca tutuklular yakınlarını birkaç saniyeliğine de olsa görebilmek için oturdukları yerden başlarını geriye çevirip izleyicilere bakıyor, askerler tarafından hemen uyarılıyorlardı. Bu kısacık anlarla yetinemeyenler, tuvalet izni istiyor, salona geri dönerken yerlerine oturana dek yüzleri izleyicilere dönük yürümek fırsatından yararlanıyorlardı. Çocuğun babası da böyle yapıyor, tuvalet dönüşü yerine oturana kadar kocaman gülümsüyordu. Gülümseyen babaya, annesi el sallayarak karşılık verirken çocuk hareketsiz kalıyordu. Cemil bu sahneyi romanın dönüm noktası olarak tasarlamıştı. Çocuk kendi tepkisizliğinden daha o anda büyük bir pişmanlık duyuyor ve sonraki hayatı hep bu pişmanlığın ince kesiğiyle sızlıyordu. Roman küçük olaylar ile büyük olaylar arasında gidip geliyor, çocuğun ruh haliyle ülkeye seksenli yıllarda hâkim olan ruh hali arasındaki benzerlikleri sergiliyordu. Son bölümde baba dokuz yıl sonra cezaevinden çıkıyordu. Bu bölüme kadar destansı, coşkulu bir anlatım sergileyen, direnmeye methi-

yeler düzen Cemil birden tutumunu değiştiriyordu. Tahliyeleri haber alan tutuklu yakınlarının otomobillerle, minibüslerle ülkenin değişik şehirlerinden gelip cezaevi kapısında bekleyişlerini, beklerken "otomatik bir sevinçle" halay çekmelerini, cezaevi kapısının açılmasıyla doruğa çıkan coşkuyu, tutukluların serbest bırakılmadan önce askerlik şubesine götürülmesinin yaşattığı çıldırtıcı hayal kırıklığını, nihayet kucaklaşmaları, bağırışları, dökülen gözyaşlarını, müthiş bir burukluk ile anlatıyordu. Romanın sonunda artık genç bir adam olan anlatıcı babasının gözaltına alındığı dokuz yıl önceki geceyi hatırlıyor ve roman şu cümlelerle bitiyordu:

"Askerler babamı almak için geldiklerinde annemin *Burda* dergilerinin model paftalarını gizli planlarmış gibi dikkatle incelemişler, ne olduğunu anlamadıkları için de oracıkta paramparça etmişlerdi. Askerler çok az şey biliyorlardı, bilmedikleri şeylerden korkuyor, yok etmek istiyorlardı. Biz askerlerden daha çok şey biliyorduk ve biz de bildiğimiz dünyanın bir an önce yıkılıp gitmesini istiyorduk."

23

Ağaç rüzgârla sallanır, bulut bir şeye benzer sonra benzemez, at asfaltta kayıp düştüğünde ne acıdır hayat ve günler geçer.

Günler geçti. Bahar iyiden iyiye geldi. Gökyüzünde ebabiller icat olundu. Yayınevinden haber yoktu. Cemil editörle konuşmayı sürdürüyordu.

"Editör Hanım, sizden haber bekliyorum. İki ay oldu. Her telefon beni heyecanlandırıyor: Bir haber gelecek! Zaman kaybı olarak görüp sinirlendiğim şeyler artık bekleyişi kolaylaştırdığı, zamanın çabucak geçmesini sağladığı için beni sevindiriyor. Düşünsenize, alt kattaki komşunun torunuyla saatlerce zaman geçiriyorum. Onu dinliyorum, yazdıklarını okuyorum ve karşıma alıp konuşuyorum. Böylece günler geçiyor: Bir haber gelecek!

Editör Hanım, biliyorum dosyamı reddedeceksiniz. Müdürünüz arayacak ve 'İnanın karar vermekte hiç bu kadar zorlanmamıştık! Bizi çok güç bir durumda bıraktınız Cemal Bey, yayın kurulumuzu resmen ikiye böldünüz!' diyecek. Ona adımın Cemal değil Cemil olduğunu hatırlatmaya-

cağım, yayın kurulunuzu ikiye böldüğüm için özür dileyeceğim. Müdürünüzün başlattığı kibarlık müsameresini sürdüreceğim. Hem bana, gerek olmadığı halde özür dileyerek iyi insan olma fırsatı verilmiş, neden tepeyim!

Ben sizinle böyle müsamereler sergilemek istemiyorum. Her şeyi açıkça konuşalım. Dosyamı yayımlamazsanız edebiyatımız hiçbir şey kaybetmiş olmayacak, bundan eminim. Ama edebiyatçıların sırf kendi manasız amaçları için yarattıkları o edebi kahramanlardan birini, sayılarının artması dünyamız açısından pek de hoş olmayan o edebi yaratıklardan birini daha, siz ve yayıneviniz kendi elinizle toplu konutların kaldırımlarına salmış olacaksınız. Oysa bazı şeylerin kitaplarda kalması gerekir. Yazarların çok sevdiği şu 'yazar olmayı başaramamış' öykü ve roman kahramanlarından söz ediyorum. Edebiyat tarihi bu tür kahramanlarla dolu. Neden tercih edildikleri açık değil mi? Yazarlar, sıradan roman kahramanlarının duyarlılığıyla erişemeyecekleri dip köşelerde bu yazar olamamış kahramanlar sayesinde pek rahat dolaşabiliyorlar. Ayrıca, yine söz konusu kahramanların yazmaya çalıştıkları ya da yazıp yayımlatamadıkları kitaplar icat ederek ve güya bu kitaplardan alıntılar yaparak söylemesi zor şeyleri, üstelik eleştiriden muaf kalma lüksüyle söyleyebiliyorlar. Hatta bazı yazarlar kalemi tamamen kahramanlarına teslim ediyor; kitabın sonuna geldiğinizde aslında roman kahramanının yayımlatamadığı kitabını okuduğunuzu anlayıveriyorsunuz!

Evet, kitabı basılmayan yazarlardan iyi birer roman kahramanı oluyor. Eminim benden de olur: Usta bir satranç oyuncusuyum üstelik paleontolojiye de meraklıyım.

Oysa Editör Hanım, ben çocukluğumdan beri şair, yazar olmak istedim. Bunun iki nedeni var. Birincisi babamın bir şair arkadaşına çocukken yaptığımız ziyaretin iz bırakan hatırasıdır. Şairin konuşması, giyimi, Botanik Parkı'na bakan

evi, duvarlardaki resimler ve kitapla dolu çalışma odası... Büyülenmiştim. Bu hatıra da başka pek çok hatıra gibi gerçeğin bir hayli çarpıtılmış bir biçimiydi, zaten biz insanların saf gerçekle pek işi olmaz. Gerçekler av hayvanları içindir. Balıklar örneğin, hayatta kalabilmek için neyin gerçek neyin yalan olduğunu bilmek zorundadır, geyikler de öyle. Her neyse gerçek ya da değil, hatıra büyülüydü. Büyü sürsün istedim çünkü büyü sürsün isteriz.

Şair, yazar olmak istememim ikinci nedeni yine çocukken babamın bana anlattığı ve durmadan anlattığı acı, keder, sıkıntı dolu şeylerdi. Annemi ben daha altı yaşındayken kaybetmiştik. Zavallı adam, annesiz bir çocukla baş etmenin en iyi yolunun çocuğu hızla olgunlaştırmak olduğunu düşünüyordu. Beni kendi acılarının suyuna batırıp çıkardı. Babamın düğüm düğüm olmuş dünyasını kendi dünyammış gibi algılamaya başladım: Çocukken kafatasımız yumuşaktır. Okulda arkadaşlarımla birlikteyken, sokakta insanların arasındayken aklımda babamdan duyduğum uzun ve kederli cümleler olurdu uzun sırıklar gibi üzerine basarak yürüdüğüm, cambaz derlerdi bana, soytarı derlerdi, yazar olacağımı söylerlerdi; bu üçü çoğunluk için aynı şeydi. Rahatlatırdı beni bu düşünce: Uzun sırıkların üzerinde koşarak geçiyorum insanların, dünyanın dertlerinin arasından, yazarmış, soytarıymış fark etmez.

Siz de bilirsiniz, anlatmaya değer şeyleriniz olduğunu, bir gün bunları anlatacağınızı, yazacağınızı düşünmek ne güzeldir ve bu düşünce bir kez yer etti mi nasıl da perişan eder insanı! Şu dünyadaki en yüksek mertebe olan okurluk mertebesi size yetmemeye başlar. İnsan olmak size yetmemeye başlar. Dünya olmak istersiniz.

Önce şiirle başladım. İçimde, derinlerde, sözcüklerin olmadığı, anlamın yarasa gibi oraya buraya çarparcasına uçtuğu kapalı bir yer olduğunu hissediyordum, şiirle oraya inile-

ceğini hayal ediyordum, ne de olsa aşağıya doğru alt alta yazılır dizeler. Ama şiir yazmak anlatmak demek değildir yoktan yaratmak demektir. Editör Hanım, sizi temin ederim, içinde üçkâğıt barındırmayan bir şiir yazmak için kalemi eline alan insan varını yoğunu ortaya koymak zorundadır, sonunda bir deri bir kemik kalıverir dünyanın ortasında. Yıllarca uğraştıktan sonra şiiri bıraktım, olmuyordu. Çok şükür bunu görebilecek olgunluktaydım. Hâlâ arada sırada şiir defterimi çıkarıp yirmili yaşlarımda yazdığım şiirlere şöyle bir bakarım: keman çalar gibi bir mahcubiyet ve Marlon Brando hayranlığı.

Şiirle uğraşırken, bir yandan da Nazlı'nın içinde kaybolacağı bir roman yazmayı hayal ediyordum çünkü ben de onu içime almak istiyordum. Erkekler de kadınları içlerine almak ister. Nazlı'nın başını ne zaman göğsüme bastırsam, saçını koklasam, isterim bunu.

Editör Hanım, yazarak, hikâyeler anlatarak bir kadını içinize alabilirsiniz ve başka biri olabilirsiniz. Saygılarımla..."

24

Neleri anlatmaya değer buluyoruz?

Fransa'da bir mağarada günümüzden yaklaşık on beş bin yıl öncesine ait olduğu düşünülen bir mızrak atacağı bulunmuş. Kol mesafesini artırarak mızrağın daha büyük bir kuvvetle daha uzağa atılmasına olanak veren ve geyik boynuzundan yapılan bu aletin üzerinde dışkılayan bir keçi yavrusu resmi var. Keçi yavrusunun dışkısının üzerine tünemiş iki kuş da resmedilmiş. Kuşlar muhtemelen dışkının içinde tohum arıyorlar.

Milattan önce bin altı yüzlü yıllarda yaşamış Hitit Kralı I. Hattuşili vasiyetnamesinde veliaht olarak neden yeğenini değil de torunu Murşili'yi seçtiğini uzun uzun anlattıktan sonra tahta geçecek torununa bazı öğütler veriyor; sağlığına dikkat etmesini, büyüklerinin sözünden çıkmamasını söylüyor. "İçine yaşlılık çöktüğünde," diyor, "kendini içkiye ver ve büyüklerin sözlerini bir kenara bırak."

Milattan sonra yedi yüzlerin ilk yarısında yaşamış bir Çinli şair yazdığı binlerce şiirden birinde, savaş yüzünden ailesinden on yıl ayrı kalan bir adamın eve dönüş yolculuğunu

anlatıyor, sevdiklerine kavuşacağı için mutlu ve heyecanlı olması gereken bu adamın tuhaf mutsuzluğunu vurguluyor: "*Sevinemiyordu sağ esen eve döndüğüne / Dökülüyordu işte bahara sevinen elma çiçekleri bile.*"

Charles Darwin, Majestelerinin Beagle gemisiyle çıktığı yolculukta tuttuğu günlükte, Tierra del Fuego yerlilerinin çok iri olduklarını, kaşlarını ve sakallarını keskin deniz kabuklarıyla tıraş ettiklerini, öksürür gibi konuştuklarını yazmış. Darwin günlüğünde, yerlilerin kıtlık dönemlerinde köpeklerini değil de yaşlı kadınları yediklerini anlatıyor.

Bin dokuz yüzlerin başında Osmanlı ordusunda üç yıl kurmay subay olarak görev yapan bir Alman subay Ramallahlı kadınların güzellikleriyle ünlü olduklarını, yükleri başlarının üzerinde taşımanın kadınların vücutlarının düzgün bir biçimde gelişmesini sağladığını anlatıyor.

Ülkemizi karış karış bilen ve seven bir ziraat profesörü, 1957 yılında yayımlanan kitabında, bir mayıs günü İç Anadolu'nun bozkırlarında hangi otları yediğini anlamak için kara gözlü bir koyunun peşinden saatlerce dolaştığını anlatıyor, birkaç bölüm sonra da bu kez Orta Karadeniz'deki bir ormanın sonbahar renklerinin dökümünü yapıyor: "Koyu yeşiller köknar, açık yeşiller çam. Altın sarısı yapraklar titrek kavak. Limon sarısı yapraklar gürgen. Turuncu-sarı ve kızıl yapraklar kayın. Pas renkli yapraklar meşe."

Toplu konutların inşaatında çalışan işçilerden biri, öğle paydosunda çay içerken arkadaşlarına Horasan'da çay ocağı işleten bir ihtiyarı anlatıyor. İhtiyarın çayının hem lezzetli hem de kuvvetli olduğunu, insanı on yaş gençleştirdiğini, bir kez bu çaydan içen kamyon şoförlerinin İzmir'e kadar hiç durmadan direksiyon sallayabildiğini söylüyor ve ekliyor: "Çayın kokusu da çok başka, memeleri mandalina gibi kadınlar vardır ya, işte tam onların kokusu."

Cemil de Berkan'a, kantinlerde kalabalık gruplar halin-

de oturmanın yasak olduğu seksenli yılların üniversite ortamından söz ediyor. Bir gün sakallı olduğu için okula alınmadığını, birkaç gün sonra da eve, benzer hareketlerin devamı halinde hakkında disiplin soruşturması açılacağını bildiren resmi bir uyarı yazısının geldiğini anlatıyor. "Benim için üniversite İlhan ve Metin ile tanıştığım yerdir," diyor. "Bu arkadaşlık dışında üniversiteyle ilgili anlatacaklarım askerlik hatıralarından öte şeyler değildir."

25

Afişin ortasında şöyle yazıyordu: "VE KASIM UÇURTMAM YOK!" Hemen altında "Şiir Sergisi" yazılıydı, en altta da serginin yeri ve tarihi belirtilmişti. Afişin üst kısmına belirsiz çizgilerle bir gökyüzü çizilmişti. Sahiden ortada uçurtma filan yoktu.

1987 yılında, "ve" bağlacıyla başlayan, içinde uçurtma sözcüğü geçen ve bir yoksunluğu ilan eden bir dize şiir sanatı açısından ne kadar değersizse, heyecanla ve acemice verilmiş bir selam, sevinci göstermekten çekinerek uzatılmış bir el ve ta uzaklardan beliren bir gülümseme olarak o kadar değerliydi.

Cemil bölümün girişine asılı bu el yapımı afişi görünce selamı aldı, kütüphanenin sergi salonuna gitti. Otuz kadar şiir kahverengi paket kâğıtlarına siyah mürekkeple yazılmış, duvara asılmıştı. Şiirlerin altındaki adlara bakınca serginin iki ayrı şaire ait olduğu anlaşılıyordu.

"Afişte adınız yok!" dedi Cemil.

"Şiirlerin altında var," diye cevap verdi Metin, "Oraya da yazmamayı becerebildiğimiz gün gerçek birer şair olacağız!"

Gülerek biraz arkasında duran arkadaşına baktı. Tavırlarında çocukça denebilecek bir şımarıklık vardı, küçük gözleri sürekli hareket ediyordu.

"Sanat ile tasavvufu birbirine karıştırmayı doğru bulmuyorum," dedi Cemil.

Metin birden ciddileşti, telaşla, "Biz de, biz de..." dedi. "Bu imza atmama hikâyesi İlhan ile aramızda bir şaka..." Elini uzattı, "Tanışalım! Metin ve İlhan." İlhan da ağırbaşlı bir biçimde elini uzattı, arkadaşına göre daha ciddi görünüyordu; sergiyi önemsediği belliydi.

Tanıştılar. O gün orada birbirlerine kendi adlarının yanı sıra pek çok şairin ve yazarın adını da söylediler. İlhan ile Metin'in beğenileri hemen hemen ortaktı, Cemil başka şeyleri seviyordu.

Üç gün sonra Cemil serginin toplanmasına yardıma gitti. O akşam Metin'in Gazi Mahallesi'ndeki öğrenci evinde şiirleri salonun duvarlarına astılar. Metin makarna yaptı, patates kızarttı. Çubuk şarabı içtiler. Gecenin bir vakti İlhan, şiirin kıvrımlarıyla kadınların kıvrımlarının aynı olduğuna yemin edebileceğini söyledi; eliyle havaya bir şeyler çizdi ama çapkın bir delikanlıdan çok bir orkestra şefine benzedi. Metin onu her zamanki gibi fazla cinsiyetçi bir dil kullanmakla eleştirdi. "Benim için şiirin kırışıklıklarıyla ihtiyarların kırışıklıkları aynıdır!" dedi.

Cemil, sarhoş, Oktay Rifat'ın *Güve Yenikleri* şiirini okudu. Sonra da, "Benim için şiir budur!" dedi. Metin ile İlhan aynı anda ayağa kalkıp coşkuyla alkışladı.

Zamanlarının çoğunu birlikte geçirmeye başladılar. Bazı geceler Sakarya Caddesi'nde bira içtikten sonra Sıhhiye Köprüsü'nün biraz ilerisinden tren yoluna giriyor, raylarda yürüyerek Metin'in evine gidiyorlardı. Şehrin ışıkları olduğu gibi rayların üzerine dökülüyordu. Üç arkadaş yürürken karanlığın içinde kendilerine eşlik eden, rayların üzerindeki

bu ışıklara Yansımalı Ankara Treni adını takmıştı. Tren yolu yürüyüşleri üçünde de güzel bir filmin bıraktığı etkiyi bıraktı, onları iyice birbirine bağladı. Coşkulu, içten ama serttiler. Yazdıklarını heyecanla paylaşıyor, tartışıyorlardı. Altı ay kadar sonra, bu kez Kızılay'daki bir lokalde üçü birlikte bir şiir sergisi ve söyleşi düzenledi. Kendi tanıdıkları dışında pek az insan geldi. Öğrenci derneğinin eylemlerine katılıp şiir okudular. O dönemin öğrenci hareketinin alışılmış söylemlerini kullanmayan birkaç bildiri kaleme aldılar. Bildiriler benimsenmedi, üç arkadaş bohemlikle suçlandı. Sinema festivalinde *Jules ve Jim*'i seyrettikten sonra bir süre aralarında Fransızca konuştular. Taviani Kardeşler'in *Kaos* filmini seyrettikten sonra da İtalyancaya merak sardılar. Bir sabah erkenden okula gidip tahtalara Yusuf Atılgan'ın *Saatların Tıkırtısı* öyküsünden üç cümle yazdılar: "İzmir fuarındaki sırtları düşünüyorum. Kafesinin beton tabanı çepeçevre aşınmış; gezinmekten. Aşınan yer kafesin en uzun yolu." Cemil'in babası öldüğünde mezarlıkta üçü yine birlikteydi. Nazlı'yla tanışınca İlhan, "Üç kişilik bir müzik grubu kuralım, tek dinleyicimiz de Nazlı olsun!" dedi. Cemil, Tanpınar'ın *Bir Tren Yolculuğu* öyküsündeki gibi bir tiyatro topluluğunun kendilerine daha çok yakışacağını söyledi. Böyle pek çok hayal kurdular. Metin, devlet büyüklerini kaçırıp onlara günlerce hep aynı kitabı okuyarak işkence etme fikrini ortaya attı. Hangi kitabı okuyacakları konusunda ciddi tartışmalar yaşadılar. Cemil, *Çamlıca'daki Enişteniz*'i önerdi. İlhan, *Ses ve Öfke*'yi ya da *Körleşme*'yi uygun buluyordu: "Feleklerini şaşırmaları lazım!" Birkaç yıl sonra her biri bir işe girince, Cemil "Üçümüz birlikte bir şiir kitabı çıkaralım, ne dersiniz?" diye sordu. Metin de İlhan da çok güzel olacağını söyledi.

Bu hayallerin hiçbirini gerçekleştiremediler. Ama daha acısı şiir yazmaktan ve birlikte hayal kurmaktan yavaş yavaş vazgeçmeleri oldu. "Ve Kasım Uçurtmam Yok"taki uçurtma,

çocuksu bir özgürlük metaforu olmaktan çıkıp hayal kurmanın metaforu oldu, gerçek anlamını kazandı. Cemil, Nazlı'yla evlendi, toplu konutlara, iki kişilik bir hayal dünyasına taşındı. Metin on yıl kadar İzmir'de yaşadıktan sonra Ankara'ya dönüp mühendislik şirketi kurdu. İlhan bir psikologla evlendi, bir çocuğu oldu.

Tren yolu boyunca dikenli teller çekilmiş, Sıhhiye'den Gazi Mahallesi'ne rayların üzerinde yürümek imkânsız hale gelmişti. Şehrin ışıkları yine de rayların üzerine dökülüyor, Yansımalı Ankara Treni seferlerini tenhada sürdürüyordu.

26

Üzerinde bulunduğumuz enlemdeki her şey Dünya'nın kendi çevresinde dönüşü nedeniyle saniyede yaklaşık 350 metrelik bir hızla hareket ediyor. Dünya, Güneş'in çevresinde saniyede yaklaşık 30 kilometrelik bir hızla, Güneş sistemi de Samanyolu galaksisinin merkezi çevresinde saniyede yaklaşık 200 kilometrelik bir hızla dönüyor. Samanyolu galaksisi, bir yandan galaksi merkezi çevresinde saniyede yaklaşık 270 kilometrelik bir hızla dönerken bir yandan da saniyede yaklaşık 600 kilometrelik bir hızla uzayda hareket ediyor.

Yaşamak ilerlemek olamaz, diye düşünüyor Cemil, ama geride bırakmak olabilir.

27

Cemil bir gün market alışverişinden dönerken Berkan'ın babaannesini yine pencerenin alt köşesinde dışarıyı seyrederken gördü. Kadıncağız da sanki Cemil'i fark etti, el sallamaya çalıştı: Elini kaldırdı sonra da yavaşça yana doğru yatırdı. Bu kadar. Birden camda bakıcı kadın belirdi, yaşlı kadının elini tuttu. Tutmasa el düşüp kırılacaktı.

Cemil, henüz ismini bile bilmediği (Berkan'a sormamıştı!), beyaz gecelik içinde beyaz örtülerin altında yatan, midesi ilaçla dolu bu yaşlı kadına cinayeti çözmede yardım etmeye karar verdi. İyi bir dedektif olamayabilirdi ama iyi bir insandı, diğerkâmdı.

Ailesi Cemil'in kibirli bir çocuk olmaması için elinden geleni yapmıştı: Annesi, Cemil daha altı yaşındayken ölmüş, babası da oğlunu dert ortağı olarak görmüştü. Bu iri yarı, yakışıklı ama duygusal açıdan zayıf adam, eşinin ölümüyle baş etmeyi, çocuğunun yanında duygularını belli etmeyen koruyucu bir yetişkin olmayı beceremiyordu. Rolleri değiştiler. "Artık yalnızız!" diyordu babası, "Kimsemiz yok!" Kendi yalnızlıkları yetmiyormuş gibi, tarihi kişiliklerin yaşadık-

ları büyük yalnızlıkları anlatıyordu. İmparatorlar, komutanlar, devlet başkanları, büyük sanatçılar. Cemil babasının anlattıklarını yeri göğü inletecek bir ağlama koyuvermeden, sessiz sakin dinliyor ve her şeyi müthiş bir sadakatle belleğine kaydediyordu. İmparator sarayın boş odalarında kendi ayak seslerini dinleyerek dolaşıyor, komutan uçsuz bucaksız bir ovada arkasına baktığında kimseyi göremiyordu. Cemil, tam olarak ne anlama geldiğini bilmediği bir acıyla olgunlaştı. Babasını ve sonra herkesi daima dinledi, teselli etti. On iki yaşına geldiğinde babasını ilk kez azarladı. "Baba yalan söylemen gerekiyorsa bunu lütfen artık kendin yap!" Kadınlar orta yaşlı, yakışıklı dulu rahat bırakmıyor, o da sonu muhakkak yalanlara varan çapkınlıklarında oğlunu kendine siper ediyordu.

Cemil'in ergenlik diye bir sorunu olmadı. Sadece telefondaki kadına "Babam evde değil, şehir dışında!" derken sesi daha gür çıkıyordu ve babasının gerçekten evde olmadığı zamanları iple çekiyordu.

Yirmili yaşlarında gergin, mutsuz bir adamdı. Kendi iç sesine değil dışarıdan gelen seslere ayarlı yaşıyordu. İç sesine kulak verdiğinde tavırları yadırganıyor, çocukça bulunuyordu. Bazıları onun seyreltilmiş bir deli olduğunu bile düşünüyordu. Otuzlarında evlenmiş, gerçek şeylerin yükünü eşinin omuzlarına yüklemişti. Ama derin ruhsal çatışmalar devam ediyordu ve bazı takıntılar edinmişti. Kırklı yaşlarında takıntılarını her gün evcil hayvan gibi besleyen, mevsimi geldiğinde reçel yapan, yaşlı kadınlara yardım etmek isteyen, sessiz, sakin bir adam oldu.

Toplu konutların kurulma amacı da aşağı yukarı böyle insanların barınma ihtiyacını gidermekti. İstanbul Yolu'na bağlantı yolları yapıldı, yeni otobüs ve minibüs hatları kondu, özel halk otobüsleri çalışmaya başladı.

Yakında metro da gelir.

28

İpil ipil dökülüyor tozşeker; geceden şekere yatırıyorlar çileği.

Çilek reçeli: en başa dönme vaadi.

Sabah Nazlı çıkarken tencereyi kısık ateşe koyuyor. Cemil evde reçel ile baş başa kalıyor. Pembe köpüklerle kaynamaya başlıyor reçel, birazı ocağın üzerine taşıyor. Evi çilek reçeli kokusu kaplıyor. Kalın bir iple beş defa dönüyor bu koku evin çevresinde, on defa dönüyor. Bağlıyor her şeyi, sarıyor, rehin alıyor, zamanı, takvimleri, haziranları. Tek bir hatırayı serbest bırakıyor. Dünyada ilk diye bir şey varsa, kalmışsa, işte onun hatırasını serbest bırakıyor.

Nazlı'yla Cemil'in ilk sevişmelerinin hatırası.

Cemil, Büyük Express'te Metin ve İlhan ile bira içmiş, çok içmiş. Nazlı'yı düşünüyor. Dudaklarını düşünüyor ve tenini su gibi. Yavaş giden bir tekneden eğilip parıltılı suya elini daldırırsın, yumuşacıktır, etrafını sarar ama yine de dışına atar seni Nazlı'nın teni.

Arkadaşlarından ayrılıp Mithatpaşa Postanesi'ne gidiyor. Gecenin bir yarısı Nazlı'yı arıyor. "Seni görmek istiyorum!" diyor.

Nazlı, "İstersen gelebilirsin," diyor fısıldayarak, ev arkadaşı Hale çoktan uyumuş, uyandırmak istemiyor.

Cemil döne döne gidiyor Nazlı'nın evine. Kapıyı çalmadan Nazlı açıyor, onu alıp banyoya götürüyor. Yüzünü yıkıyor, başını ıslatıyor. Sonra küvetin kenarına oturtup saçını kuruluyor. Üzerinde pamuklu, çocuksu bir gecelik var. Cemil Nazlı'nın kalçalarına sarılıyor, başını karnına dayıyor. Geceliğin altında hissettiği canlılığa inanamıyor: Ölümlü dünyada böyle bir şey olabilir mi? Anlamak için başını kaldırıp Nazlı'nın yüzüne bakıyor ve ellerini geceliğin altına sokuyor. Bacaklarını okşuyor, yukarı doğru çıkıyor, ellerini külotunun içine sokunca Nazlı, "Hişt!" diyor, ş'yi uzatıyor, çok uzatıyor, Cemil'in ellerini indiriyor ama başını yine karnına bastırıp saçını kuruluyor. Onu alıp odasına götürüyor, evin biri kısa biri uzun iki karanlık koridorundan geçiyorlar, sessizce. Nazlı'nın odasına sokak lambasının ışığı vurmuş, neyin eşya, neyin gölge olduğu anlaşılmıyor. Kimin Cemil kimin Nazlı olduğu anlaşılmıyor. Cemil ayakta öylece dururken Nazlı onu soyuyor. Islanmış gömleğini çıkarıyor, atletini, pantolonunu, çoraplarını. Yatağına yatırıyor. Sonra odanın kapısını kilitliyor ve bunu yaptığı için dönüp utanarak gülümsüyor. Ölümlü dünyada böyle bir gülümseme olabilir mi?

"Hadi uyu!" diyor Nazlı, Cemil'in yanına uzanırken ve uykuya kimse inanmıyor. Cemil, Nazlı'nın üzerini kapamak istiyor, onu masa altlarında, divan diplerinde yastıklarla, çarşaflarla kurduğu çocukluğunun küçük evine almak, o derme çatma mutluluğun altına almak istiyor. Bir daha hiç bırakmamak istiyor. Önce ikisi de korkuyor. Düpedüz korkuyorlar. Sonra Cemil Nazlı'nın bir çiçek tarlası olduğunu anlıyor. Sonra Nazlı kendisinin bir çiçek tarlası olduğunu anlıyor. Birlikte bu renkli, püfür püfür genişliğe razı oluyorlar ve Cemil o anda bildiği tek şeyi söylüyor, "Nazlı!" diyor.

Ardından, yirmi bir yıl sonra, en ufak bir duygusal çelişkiye düşmeden, yine "Nazlı!" diyor.

Tencereden bir kaşık reçel alıp porselen bir tabağa döküyor, tabağı hafifçe eğerek reçelin kıvamına bakıyor. Ocağı söndürüyor. Tencerenin üzerindeki köpüğü kaşık ile ayırıyor. Reçeli Nazlı'nın tezgâhın üzerine çıkardığı boş kavanozlara dolduruyor.

Üç orta boy iki küçük kavanoz. Cemil kapaklarını sıkıca kapıyor. Reçel kavanozları güzel görünüyorlar ve acıklı vaatlerini yineliyorlar: "En başa dönmek mümkün; Nazlı'yla Cemil en genç ve en çıplak halleriyle uzak bir sahilde bekliyorlar." Cemil o uzak sahile gittiğinde, orada kendisini ve Nazlı'yı değil, hayatın gerçeklerini buluyor: başka genç kadınlar ve genç erkekler. Arzunun yeni hükümdarları.

29

Sperma hücresiyle yumurta hücresi birleşip tek bir hücre meydana getiriyor, bu tek hücre bölünerek iki hücreye dönüşüyor. Sonra bu iki hücre de bölünüyor. Dört, sekiz, on altı, otuz iki... Milyarlarca hücre karmaşık, hassas bir organizma oluşturuyor. İnsan aslında nicelikten, akıl almaz büyüklükte bir sayıdan başka bir şey değil ve öldüğünde de sayı oluyor zaten. Hücreler çürüyüp parçalandığında, o karmaşık organizmadan hiçbir hatıra, iz taşımayan muazzam sayıda atom etrafa saçılıyor oksijen, hidrojen, azot ve bir sürü aptal karbon atomu.

Berkan gelip babaannesinin hastaneye yatırıldığını haber verdi. Kadıncağız yoğun bakımdaydı, zihni kapalıydı. Bütün vücudu şişmişti. Bağırsaklarında da kanama başlamıştı.

Cemil, birkaç gündür kalorifer borularından zincir sesi gelmediğini düşündü. Üzüldü. Berkan'ı içeri davet etti, elma suyu ikram etti.

Haziran ortalarında sıcak bir gündü. Öğleye doğru, partisinin meclis grubunda konuşan başbakan tıpırdamaya başlamıştı. Cemil kahvaltısını etmişti, gazeteye göz gezdirmişti.

Okumak için evrenin oluşumuyla ilgili bir popüler bilim kitabı alıp banyoya gitmiş klozete oturmuştu ki tıpırtıyı duydu. Başını kaldırıp asma tavana baktı. Alüminyum şeritlerin arasından görünen kısımda henüz bir olağanüstülük yoktu, yalnızca kürsüde bir başbakan... Ama iri, sürekli damlaların tehditkâr sesi duyuluyordu. Banyo akıtırken evrenin oluşumuyla ilgili kitap okumak mümkün değildi. Bunu başarabilmek için meselelerin özüne vâkıf biri olmak gerekir.

Sabah erkenden çıktıklarını bildiği halde, belki geri dönmüşlerdir umuduyla üst kattakilerin kapısını çaldı, çaldı. Sonra apartmanın sessizliğini dinledi; on numaranın sessizliği, dokuz numaranın sessizliği ve en aşağıda posta kutularının göz göz uğuldayan sessizliği...

Eve döndü, beş on dakikada bir kürsüdeki başbakanın durumuna baktı: Büyük, koyu bir lekenin içinde konuşmasını sürdürüyordu bıt bıt bıt.

Kitap okumaya çalıştı, müzik dinledi. Kendini veremiyordu. Öğleden sonra Berkan'ın habersizce çıkıp gelmesine sevindi. Ama tabii babaannesinin durumunu öğrenir öğrenmez içine bir şey oturdu. Daha ona cinayeti çözmede yardımcı olmak istediğini bile söylememişti. Önemsiz şeylerin, tali duyguların üzerinde gidiyor hayat, sanki önemli bir yere varacakmış gibi bütün gücüyle bütün hızıyla gidiyor. Üst katın banyosu akıtıyor diye canın sıkılıyor, sonra birkaç kez gördüğün yaşlı bir kadının ölüm döşeğinde olmasına kederleniyorsun, ardından Berkan'ın "Çok ilginç aslında!" diyerek anlatmaya başladığı hikâyeyi kıskanarak dinliyorsun. Hayat hiçbir yere varmıyor.

Berkan bir kıza âşık olmuştu ve "işin ilginci" bu kızı iletişim fakültesine girdiği ilk günden beri tanıyordu, aynı arkadaş grubu içindeydiler. Aralarında bir şey yoktu. Sonra bir gün, "tam olarak geçen salı", Berkan gece rüyasında kaplan görmüştü. Bu rüyayı ertesi gün ona, Şeyda'ya anlatmış-

tı. Şeyda gözlerini kocaman açmış, eliyle ağzını kapatmış ve güçbela nefes alarak kendisinin de rüyasında kaplan gördüğünü söylemişti. "Koşuyordu, iri bir şeydi..." demişti Berkan. "Evet, koşuyordu!" demişti Şeyda. "Sonra birden durdu..." demişti Berkan. "Dönüp baktı!" demişti Şeyda. "Evet, dönüp baktı!" demişti Berkan. "Gözleri..." demişti Şeyda. "Gözleri..." demişti Berkan.

Aklı zor durumda bırakan, işe yaramaz hale getiren bir tesadüf yaşamışlar ve birbirlerine âşık olmuşlardı. Cemil de Berkan'ı dinlerken âşık olmayı çok istedi. Aklının işe yaramaz hale gelmesini istedi. Âşık olmaya ihtiyacım var, diye düşündü. Bunu böyle açık bir şekilde düşünmesi, üstelik belirli bir kadından bağımsız bir ihtiyaç olarak dile getirmesi tuhaftı. Tüketici hakkı gibi bir şey! Canı sıkıldı. Berkan'ı kıskandı, bu yüzden anlattıklarını neredeyse hiç tepki vermeden dinledi. Çocuk da biraz daha oturdu, sonra kös kös kalktı.

Akşam olunca Cemil yine çıkıp üst katın kapısını çaldı, saçı sarıya boyalı kadın açtı. Yüzü kırış kırıştı, kupkuruydu. Çok mutsuz görünüyordu. Bakışlarında, uzak bir geçmişte de olsa sevildiğine ve sevdiğine dair hiçbir işaret yoktu. Cemil öfkelendi ama tabii kadına değil. "Bütün gün banyonuz akıttı. Lütfen zemine su dökmeyin bundan sonra!" dedi. Kadın hiçbir şey söylemeden başını sallayınca Cemil sesini biraz yükselterek ve bambaşka bir şeye öfkelendiğini bilerek, bilerek boş yere tekrarladı: "Zemine bundan sonra bir damla bile su dökmeyin! Hep beraber kuruyup gidelim! Tamam mı, hep beraber!"

"Olur, tamam," dedi saçı boyalı kadın.

30

O gece Cemil de rüya gördü. Evdeydi, biri zile basıyordu. Sanki zar zor basıyordu zile. Boyu mu yetmiyordu acaba? Cemil birden kapıyı çalanın kaplan olduğunu düşündü ve sevindi. "Ben de az sonra rüyamda kaplan göreceğim, demek ki ben de âşık olacağım." Kendini genç biri gibi hissetti.

Kapıyı açtı, Berkan'ın babaannesi karşısında iki büklüm duruyordu. Cemil kolunda serum hortumu var mı diye baktı çünkü zihin hiçbir zaman tam olarak gömülmez rüyaya, yüzeyde kalmaya çalışır.

"Cinayeti çözmeme yardım edecek misin?" diye sordu yaşlı kadın, yine beyazlar içindeydi.

Rüyada saçma sapan ayrıntılar fark edilir ya, Cemil de kadının kendisiyle ilk kez ikinci tekil şahıs kullanarak konuştuğunu fark etti, rahatladı.

"Tabii, buyurmaz mısınız içeri? Ben de size yardım edeceğimi söyleyecektim," diyerek kadını salona aldı ve yine rüyada saçma şeyler dert edilir ya, Cemil de evde çocuk bezi bulunmadığı için endişelendi. Kadıncağız böyle bir endişe duyduğunu anlamasın diye doğrudan konuya girdi.

"Bence katil saksağan gülüşlü adam!" dedi kendinden emin. "Onu çatı oluklarında, balkon demirlerinde görüyorum. Geceleri ağaçlara tünüyor ve bahse girerim oradan herkesi kolayca izliyor. Böyle birinin cinayet işlemesi hem kolay hem kaçınılmaz."

Yaşlı kadın ellerini dizlerinin üzerine koydu. Bu yaştaki kadınlarda âdet olduğu üzere bütün parmaklarında iri taşlı yüzükler vardı, dudaklarına da kıpkırmızı ruj sürmüştü. Düşünüyordu.

"Kolaylığı anladım da neden kaçınılmaz?" diye sordu.

"Tabii ki öyle gülebilmesi için!" dedi Cemil, "Ancak cinayet işleyen biri saksağan gibi gülebilir!"

Yaşlı kadın memnuniyetle gülümsedi. "Seninle iyi bir ikili olacağız," dedi. "Bütün cinayetleri çözeceğiz."

"Bütün cinayetler? Başka cinayetler de mi var?"

"Var!" dedi yaşlı kadın. "Dünyanın dev bir kaplumbağanın sırtında durduğunu söyleyen kadının hikâyesini biliyor musun sen?"

Cemil daha yeni okumuştu, "Gökbilim konferansındaki kadını diyorsunuz. Kalkıp bilim insanlarını mantıksız konuştukları için azarlamış ve kaplumbağa teorisini anlatmış."

"Evet... İşte o kadın, 'Peki kaplumbağa neyin üzerinde duruyor?' diye sorulduğunda, 'Ondan aşağısı hep kaplumbağa!' diye cevap vermiştir. Şimdi bu cevap önemli."

"Nasıl, yani ne açıdan önemli?"

"Biz de bir cinayetin üzerinde duruyoruz ve ondan aşağısı hep cinayet," dedi yaşlı kadın. Eğilip, yüzüklü parmaklarıyla açık kahverengi makine halısını hızla eşelemeye başladı, ama tırnakları çıtır çıtır kırılıyordu. "Aşağısı hep cinayet!" diye bağırdı, "Artık uyan!"

Cemil uyandı. Bu tür rüyalardan uyanışlarda âdet olduğu üzere yastığı terden sırılsıklamdı.

31

İlhan'da bir tuhaflık vardı; Cemil hemen fark etti, söyledi. İlhan geçiştirdi, yayınevinden bir haber alıp almadığını sordu.

Cemil, Metin ile konuştu. "Evet," dedi Metin, "ben de farkındayım. Adamımız bu günlerde bir tuhaf!"

İlhan bir süredir olduğundan daha uzun boylu biriymiş gibi davranıyordu. Bütün ağaçların ve takımyıldızların adlarını biliyormuş gibi davranıyordu. Yazla beraber havaya karışan kokuları kaçırmak istemiyormuşçasına durmadan iştahlı, derin nefesler alıyordu. Kitapların mutlak hâkimiymiş gibi davranıyordu, birden hatırına gelen güzel bir cümleyi hangi kitabın hangi sayfasında okuduğunu şıp diye bulacakmış gibi. Bir müzik grubunun solisti gibi davranıyordu. *Penceredeki Kadın* filmini o çekmiş gibi. *Üzünç, Sevgilim ya da Nane Otları* şiirini o yazmış gibi.

"En tuhafı da," dedi Metin, "üç-beş-sekizde kaybetse bile hiç dert etmeyecekmiş gibi davranıyor."

Bir akşam Net Piknik'e gittiler. Terasa çıkan merdivenlerin ilk basamağında tavana çarpmamak için başını biraz eğdi İlhan. Metin, Cemil'e göz kırptı.

Hava epey sıcaktı, bira içtiler. Soğuk biradan alınan ilk yudum a ilişkin benzetmeler yaptılar. Sarımsaklı levrek ile bol rokalı salata söylediler. Alkol kana karıştı. İlhan âşık olduğunu söyledi. Bir türlü olmayan bir şey sonunda olmuş gibi söyledi.

Cemil, "Anlamıştık aslında biz!" dedi. "Bir şeyler olduğunu anlamıştık."

Metin kime âşık olduğunu sordu.

"O da sana âşık mı?" diye atıldı Cemil.

Üçü de heyecanlıydı.

"İşyerinden bir kız," dedi İlhan, "Ceren. Geçen şubatta girmişti işe. Aslında daha önce girmiş de bizim bölüme şubatta geldi." Bir an elinde olmadan güldü. "Bir süredir birlikteyiz."

Metin ardı ardına sordu: "Handan'ı biliyor mu? Çocuğun olduğunu biliyor mu?"

İlhan dertli dertli başını salladı. "Biliyor," dedi. "Ceren ile birlikte olmamak için ne kadar mücadele ettim! Küfredip durdum kendime..."

Bardaklarını birbirlerine doğru uzattılar. Tok sesler çıktı. İlhan anlatmaya başladı, anlatmaya çok ihtiyacı vardı. Suçluluk duygusu ve şiirle bezenmiş bir manzara çizdi.

Cemil'in zihninde manzara şöyle canlandı:

İlhan ile Ceren Ümitköy'deki bir pastanede karşılıklı oturuyorlar. Akşam olmak üzere, ufka doğru hızla alçalan güneş İlhan'ın gölgesini masanın üzerine düşürüyor ve gölge gitgide Ceren'e yaklaşıyor. Gölgem uzuyor, uzasın, diye düşünüyor İlhan, uzasın ki ulaşayım etten kemikten bir İlhan olarak ulaşamadığım şeylere. Ceren'in masanın üzerinde duran ellerine bakıyor, sonra boynuna ve dudaklarına. Gölgesi Ceren'in gözlerine ulaştığında güneş batmış olacak ve işte o zaman başka boylamlarda başka şeylere arzu duyulacak, çünkü dünya dönüyor.

"Benden olsa olsa fotoğrafçı olur!" diyor Ceren. "Hani şu dağ taş gezip kendi ayaklarının fotoğraflarını çeken yaratıcı fotoğrafçılar var ya, onlardan."

İlhan gülüyor ama gülmek çoğu zaman rüşvettir. Bunu biliyor. İnsanların birbirlerini etkilemek için, sevilmek için ne tür numaralara başvurduklarını, ne taklalar attıklarını biliyor. Kocaman bir sirk kurup kaldırıyoruz her gün hiç üşenmeden. İp cambazlarımız var, ateş yutan adamlar, palyaçolar, dans eden atlar ve tabii çemberin içinden geçen aslan ve tabii hepsini biliyor İlhan...

Gölgem şimdi yalnızca dizginlenmiş arzuların yere düşmüş bayrağı değil, diye düşünüyor İlhan, aynı zamanda zamanın geçtiğine dair bir kanıt, buna bir türlü inanamadım ben, zaten artık her şey zamanın geçtiğine dair bir kanıt, ama buna bir türlü inanamadım ben ve şimdi ahlaklı olmam gerek.

Handan ile Can'ı düşünmeye çalışsa da düşünemiyor, onların yüzüne nasıl bakacağını düşünmeye çalışsa da düşünemiyor. Çünkü zaman geçiyor, zaman geçiyor ve ahlak hiçbir zaman cankurtaran olmadı, o hep ayağa bağlanan bir taştı. Doğrudan dibe gidersin. Doğrudan.

İlhan, ancak edebiyatın başarabileceği, edebiyatta da bir tek Cortázar'ın üstesinden gelebileceği bir biçimde yavaşça gölgesiyle yer değiştiriyor, çapaksız.

Ceren masanın üzerindeki ellerini okşayan İlhan'a gergin bir gülümsemeyle bakıyor. Ama ellerini çekmiyor. O akşam sevişiyorlar.

İlhan, Ceren'in bacakları arasındayken orada kendisiyle ilgili bazı soruların cevabını bulmayı umuyor, çünkü Freud'dan bu yana erkekler kendilerini kaybettikleri yerde bulacaklarını düşünüyor.

Haz, hafıza kaybı mıdır, diye soruyor İlhan. Eğer öyleyse neleri unutturabilir? Mamak çöplüğünde para edecek şey-

leri toplarken çöplerin içine düşüp kaybolan adamı ve gündüzleri onu arayan, geceleri ateş yakarak bekleyen ailesini unutturabilir mi? Yağmurlu bir kış günü üç beş otomobilin geçtiği Muğla-Denizli yolunun kenarında mantar satmaya çalışan kadını ve küçük kızını, onların bakışlarını unutturabilir mi? Kötü bir insan icadı olan Tanrı'yı unutturabilir mi? Sıradanlığı unutturabilir mi, hayata kast ediyor çünkü, sıradanlığı unutturabilir mi?

Zamanın geçişini genç bir kadının bedeninde durdurmayı, zamanla kaybettiklerini o bedenden geri almayı istemek ve bunu tekrar tekrar istemek beni bir vampire dönüştürür mü?

"Dişlerim Ceren... Dişlerim uzamış mı?" diye soruyor İlhan.

"Canım benim, çok tatlısın," diyor Ceren, "ısırmak istiyorsan ısır!"

32

Toplu konutlarda belediyenin ilaçlama aracı dolaşıyor, ardında beyaz bir duman. "Çocuklarınızı ilaçlama aracından uzak tutun!" anonsu duyuluyor. Cemil balkonun kapısını kapatıyor. İlaçtan kaçan haşere eve girmesin. Dışarıdan hiçbir şey eve girmesin. Cemil bir oda bir salon evde Nazlı'nın işten dönmesini bekleyerek, kitapların, müzik CD'lerinin arasına karışarak yaşasın. *Franny ve Zooey*'i yüz defa okusun. Yetmez, yüz elli defa okusun. *Dalgalar*'ı satır satır ezberlesin. Müzik setinin sesini iyice açıp *Rumours*'u dinlesin.

Mutfak tezgâhına güneş vuruyor. Cemil bulaşık yıkıyor, süngeri bardağın içinde dolaştırıyor ve anlıyor: Keder vardır. Hesap tutsun, denge sağlansın diye, büyük deftere yazılı, kaynağı belirsiz bir keder. İnsan, evet, simyacıdır; kıymıkları, çizikleri, ufacık şeyleri soy bir kedere dönüştürmeyi başarmıştır. Evrenin muazzam boşluğu madde, anti-madde ve keder ile doludur.

Cemil bulaşığı yıkadıktan sonra, toplu yapı yönetimini arıyor. Fatma Teyze çıkıyor. "Sağ ol yavrum, böyle arayıp soruyorsun," diyor. Dizlerindeki ağrılar yüzünden sağ-

lık ocağına gittiğini, doktorun ilaç yazdığını anlatıyor. "Nazlı'yla bir akşam yemeğe de gelin yavrum," diyerek kapatıyor.

Cemil toplu yapı yönetimini arıyor. Sabırla bant kaydının bitmesini bekliyor. Telefonu "Yönetim!" diyerek açan görevli kadına soruyor: "Aktürk Blokları'na ısı pay ölçer ne zaman takılacak?" Görevli kadın, ekiplerin Kutlutaş Bloklarında olduğunu, sonra sırasıyla Betontaş ve AGE'ye geçeceklerini, Aktürk'te çalışmaya ancak yaz sonunda başlayabileceklerini söylüyor. "İlan edilecek!" diyor.

Birkaç ay sonra olsa da, eve yabancı birilerinin girmesi düşüncesi Cemil'i huzursuz ediyor. Üstelik yatak odasına bile girecekler. Gidip yatak odasındaki kalorifere bakıyor. Vanayı sökebilmeleri için dolabı biraz kenara çekmek gerekecek ama eşyanın yerini değiştirmek de ne demek! Ne demek? Cemil iyice huzursuzlanıyor.

Öğleden sonra Metin arıyor, hemen konuya giriyor. "Ben o kızla tanışmak istemiyorum! Dün canı sıkılmasın diye İlhan'a söylemedim ama olmaz abi! Sonra Handan'ın, Can'ın yüzüne nasıl bakacağız biz? Hadi tamam adamımız âşık, havalarda uçuyor. Ama biz..."

"Biz yerlerde sürünüyoruz!"

Metin bir an şaşırıyor. "Sence tanışalım mı?"

"İlhan'ın heyecanını anlıyorum. Ama bir eşin, bir çocuğun ve ortak geçmişin değerini, korunması gereğini de anlıyorum. İnsan böyle iki şeyi birden anlayınca ne yapacağını bilemiyor."

"Konuşmamız lâzım!" diyor Metin, "Bu üçümüze de batan bir kıymık."

"Ben de öyle hissediyorum. Farkındaysan adamımız bıktırıcı evlilik hayatından filan yakınmadı."

"Evet, doğrudan zamanın geçişinden yakındı, çünkü zaman bir eşten ve bir çocuktan daha dırdırcıdır. Biliyorsun, tik tak tik tak tik tak!"

"Sabahları çalan saatler de var. Akşam gel istersen."
"Nazlı'ya söyledin mi?"
"Söyledim," diyor Cemil.
"O ne diyor?"
"Ne desin... Hiçbir şey!"

33

Aslında Nazlı bir şey söylemişti ama bunu dört yıl önce bir yaz gecesi söylemişti ki o yaz, barajlardaki suyun tükenmeye yüz tuttuğu, günlerce suların akmadığı, su geldiğinde doldurmak için herkesin akın akın bidon satın aldığı berbat bir yazdı. Rögarlardan iğrenç kokular yükseliyordu. Belediye başkanı televizyonlarda sürekli açıklama yapıyor, yıllarca hayalini kurduğu şeyin sonunda gerçekleşmiş olmasından duyduğu sevinç gözlerinden okunuyordu: Şehir halkı ellerinde boş, beyaz bidonlarla ortalıkta dolaşan hortlaklara dönmüştü.

O yaz Nazlı'yla Cemil balkona döşek serdiler, geceleri fısır fısır konuşarak balkonda uyudular. Geçmişten konuştular; sular çekilince geride hatıralar kalmıştı.

Nazlı, çocukken balık yedikten sonra ailecek ellerini mutfak lavabosunda *Pril* ile yıkadıklarını anlattığında Cemil derinden sarsıldı. Mutsuzluğun formülüyle bulaşık deterjanının formülünün aynı olduğunu ileri sürdü. "Evet, haklısın mutsuzluk bulaşık deterjanıdır ve bazen de çamaşır deterjanı..." dedi Nazlı. Dönüp Cemil'e başka bir şey

söylemek ister gibi baktı. Sonra, "Balık yememiş biri olmaya çalışmak..." diye devam etti, "Bir şey hissetmek ama hissetmemeye çalışmak... Başka biri olmaya çalışmak... Her zaman keder verici."

"Ben başka biri olmak için deterjanlardan değil mucizelerden medet ummuştum," dedi Cemil. "Bir sabah yataktan başka biri olarak kalkacaktım. Tom Braks, Süpermen, çok iyi dans eden ve şarkı söyleyen biri, daha geniş omuzlu biri, aynı anda hem Jack Lemmon hem Walter Matthau olan biri, annesi ölmemiş biri, hayatın güzel olduğunu düşünen biri, çok iyi futbol oynayan biri, saatlerce uçurtma uçurabilecek kadar gamsız, tasasız ve gökyüzü budalası biri..."

Nazlı, bu kederli listenin daha fazla uzamasına engel olmak ister gibi elini Cemil'in kolunun üzerine koydu. Ama sonra, "Yeniden genç ve âşık biri..." diyerek listeye en kederli maddeyi ekledi.

Sustular. Bir süre, geçmişteki her şeyin çok güzel olduğuna inanarak boş gözlerle sokak lambalarının ışığına baktılar, zaten boş inanç da boş gözlerle bakmayı gerektirir.

"Hâlâ istiyorsun bu istediklerini!" dedi Nazlı.

"Evet ama o zaman farklıydı!" dedi Cemil. "Takvimi işaretlerdim, gözüme kestirdiğim bir günü yuvarlak içine alırdım. Şu günün sabahı, diye düşünürdüm, başka biri olacağım. Babam bir keresinde işaretlediğim günü görüp, 'Sınavın mı var?' diye sormuştu. 'Evet, fizikten sınav var!' diye uydurmuştum."

"Bir bakıma doğruyu söylemişsin!" dedi Nazlı, "Mucize bekleyen herkes eninde sonunda fizik yasalarıyla yüzleşmek zorundadır."

Yaz biterken balkondaki döşeği kaldırdılar. Su sorunu çözülünce bidonlardan iki tanesini ne olur ne olmaz diyerek dolu halde banyoda tuttular, geri kalanlarını Cemil boşaltıp depoya indirdi ve yeni bir takıntı sahibi oldu. Barajlarda-

ki doluluk oranlarını en yetkili ağızlardan duymak için haftada bir sular idaresini aramaya başladı.

Nazlı da huzursuzdu ama onu huzursuz eden şey başkaydı. Uykusunda konuşuyor, dişlerini sıkıyordu. Cemil'e biraz kendi halinde kalmayı istediğini söyledi. Evdeki zamanının çoğunu yatak odasında eski fotoğraflara bakarak, gazeteden kestiği yazılara göz atarak geçiriyordu. Bazen de salondaki müzik setinde aynı şarkıyı biter bitmez başa alarak defalarca dinliyordu. O şarkı dışında hayatta hiçbir şeye tahammül edemeyecekmiş gibi görünüyordu. Nazlı evet, şarkıyı seviyordu ama sanki başa dönme eylemini de en az şarkının kendisi kadar seviyordu.

Bir hafta sonu Nazlı, televizyonda beyazlar için çamaşır deterjanı reklamına rastlayınca yaptığı işi bıraktı (Memduh Şevket Esendal'ın *Otlakçı* kitabının adını *Ev Ona Yakıştı* olarak değiştirmekle ve kapağını kendi beğenisine göre kaplamakla meşguldü), yatak odasına gidip Cemil'in bütün beyaz çamaşırlarını dolaptan çıkardı, banyoya girdi. Yüzünde kararlı bir ifade vardı, bir süredir düşündüğü bir şeyi sonunda yapıyormuş gibi bir ifade. Çamaşırları önce çamaşır suyunda bekletti, sonra doksan derecede ön yıkamalı programda yıkadı. Akşam, balkonun soluk ışığı altında, asmadan önce yıkadıklarını tek tek inceledi, kokladı. Gizli bir bahçedeymiş gibi davranıyordu. Hareketleri yavaş, bakışları derindi.

Cemil, Nazlı'yı o beyazlık ve buğu içinde gördüğünde karısının aslında banyoda çamaşır makinesini değil bir zaman makinesini çalıştırdığını ve birine âşık olduğunu anladı. Nazlı, beyaz çamaşırları koklayıp seyrederken belirgin bir heyecan duyuyor, âşık olduğu adama zamanın durduğu bir boşluğun içinde ya da başka bir zamanın dünyasında, mesela bin dokuz yüz ellilerin dünyasında yaklaşmış gibi hissediyordu. Cemil zihninde ellilerin dünyasından birkaç fotoğraf canlandırdı ve o fotoğraflarda objektife doğru bakıp çapkın-

ca gülümseyen genç, evli ama serseri ruhlu bir hekim hayal etti. Bu genç hekim yeni evlenmişti, mutlu bir evliliği vardı, geniş omuzlarını saran beyaz önlükler, gömlekler ve tişörtlerden rahatça anlaşılabiliyordu. Cemil, kocasının giysilerini genç hekimin giysileri kadar beyaz yapmaya çalışan, böylece bu gence hem yaklaşmayı hem de meydan okumayı uman Nazlı için müthiş üzüldü. Ama bunu ona söylemedi.

34

Birlikte yaşlanmanın iyi tarafı birbirine söylediğin veya söylemediğin şeyler yüzünden ölmeyeceğini bilmek! Gençken konuşmak da susmak da ihanettir; gençken insan kolay can alacağını, canının kolay çıkacağını düşünür.

Nazlı yeniden âşık olmak istediğini söylediğinde Cemil karısının bu insanlık halini böyle doğal ve açık bir biçimde ifade etmesinden hoşlanmıştı, ona özenmişti. Âşık olduğunu ya da olmamak için çabaladığını gösterme biçiminden de hoşlanmıştı: ön yıkamalı, pamuklu, doksan derece. İhanete uğradığını düşünmemişti. Kıskançlık ya da kızgınlık duymamıştı. Şaşırmamıştı. Cemil bön ve duygusuz biri değildi, elbette üzülmüştü, üzülmüştü. Ama Cemil bir edebiyat okuruydu. Edebiyat okurları aslında okudukları her kitapta insanı muayene ve ameliyat eder. Bu yolla edindikleri bilgi, görgü yaşayarak elde edilemeyecek kadar büyüktür ve insana dair her şeyi anlarlar, sahiden anlarlar. Cemil Nazlı'yı anlamıştı ve okuduğu kitaplardan birindeki bir Nazlı için bir Cemil için üzülmüştü, üzülmüştü.

Dört yıl sonra, İlhan'ın bir sevgilisinin olduğunu Nazlı'ya

anlatırken, evli ve çocuklu bir adamın ağzından da olsa bir aşk hikâyesi dinlemenin heyecan verici olduğunu söyledi Cemil. Bir süredir içinde yeniden âşık olma isteği uyandığını hatta bunu çok acil bir ihtiyaç gibi hissettiğini söylemedi ama. Genç bir kadının vücudunda çok fazla aramadan bulunacak şeylerin ayartıcılığından da söz etmedi.

Nazlı da edebiyat okuruydu. Sessiz sedasız kırıldı, küstü. Cemil'in editör ile konuştuğunu öğrendiği andan itibaren yavaş yavaş dağılan neşeli kalabalık artık Nazlı'yı bu koca dünyada tamamen yalnız bırakmıştı. Nazlı da böyle zamanlarda hep olduğu gibi, bir tek annem var, diye düşündü, bir tek annem seviyor beni. Onun kokusunu özledi. Ona sarılıp uyumayı istedi.

35

Cemil, Berkan'ın sevgilisi Şeyda'yı görür görmez, işte şimdi hikâye hızlanacak, diye düşündü, çünkü hikâyeler sahneye güzel bir kız çıkınca hızlanır.

Kız gerçekten güzel miydi, yoksa Cemil'e mi güzel görünmüştü? Aslında güzellik bir yana, kızın kendi algıları dışında var olup olmadığı konusunda bile bir fikri yoktu Cemil'in, en azından bir süre daha olmayacaktı. (Yaşlandıkça ağız kuruluğu baş gösterir, ihtiyacın yüksek gerilimi algıları çarpıtır, bu da bir fizik yasasıdır.) Yalnızca cıvıl cıvıl olduğunu ve olası pek çok hayat hikâyesinden birini getirip önüne koyduğunu hissediyordu. Mutlu ya da mutsuz geçer çocukluk. Diğer insanlardan farklı olduğunuzu ilk kez hissettiğiniz anın ışığı gözünüzü alır. Kızın iri ela gözlerinde hâlâ görülebiliyordu o anın ışığı. Bu iri gözler sevişirken iyice kısılırmış gibi geldi Cemil'e. Böyle bir kızın rüyasında kaplan görmesinin kaçınılmaz olduğunu düşündü. Onun rüyasına giren kaplan vahşi ve erotikti, bir atılışta kendisini görene dönüşmeye hazırdı. Berkan'ın gördüğü kaplansa büyük ihtimalle desenli battaniyelerin kaplanıydı.

Cemil, misafirlerini içeri aldı.

Şeyda kitaplığın tam karşısındaki koltuğa oturup bacak bacak üstüne attığında, işte şimdi hikâye günümüze özgü bir gerçeklik kazanacak diye düşündü Cemil.

Bu arada kız yanındaki sersem sevgilisine aldırmadan sere serpe sunuyordu geçmişini ki bir yerinden tutup kapılsın ona Cemil: Annesi edebiyata meraklı biriydi, gençliğinde ünlü bir şaire kitap imzalatmıştı. Hangi şair olduğunu sordu Cemil, Şeyda hatırlamıyordu, "O zaman İzmir'de yaşıyormuş bizimkiler," dedi. Şeyda'nın babası da çocuk kitapları basan bir yayınevinde editörlük yapıyordu. "Bense uyurgezerim," diye açıkladı gülerek Şeyda, "Doğuyu çok merak ediyorum." Bunu söylerken eliyle kitaplığı gösterdi. Anlaşılan kitapları da egzotik buluyor, diye düşündü Cemil.

Kız konuşurken Cemil'in gözlerinin içine bakıyor ve bilmezden geliyordu. Cemil'in kendisine, ıslanmış bacak araları, birbirine sürtünen kasıklar ve başka cinsel koşuşturmalar içinde soluk soluğa bakması mümkün değilmiş gibi davranıyordu. Cemil bu bilmezden gelişin bir oyun olduğunu anladı, bir an nabzının erkekliğinde attığını hissetti. Kızla bu kadar baş başa kalmaktan rahatsız oldu, Berkan'a döndü:

"Berkan var mı yeni bir şeyler, yazıyor musun?"

Berkan bir kısa film senaryosu üzerinde uğraştığını söyledi. Kendisi çekecekti, başrolünde Şeyda'nın oynamasını istiyordu. Kız bir kahkaha attı. Cemil, Berkan'ın uzun metrajlı bir film değil de kısa film çekmeyi düşünmesini müthiş bir olgunlaşma işareti olarak gördü. Onlara AOÇ dondurması ikram etti. Birkaç saat oturdular. Sonra Şeyda birdenbire, "Sıkıldım ben!" dedi.

36

Cemil askerliğini Milli Savunma Bakanlığı'nda yapmıştı. Yedek subaydan çok bir memur gibiydi. Oda arkadaşı Gülay'a gizliden gizliye hayrandı. Bakışlarını ondan alamıyordu. Orta yaşına yaklaşmış bu ufak tefek kadın elbette çekiciydi ama Cemil'in ona hayranlığının nedeni yalnızca görünür cinselliği değildi. Gülay bütün gün sıkılıyor, masasının üzerine iskambil kâğıtlarını yayıp fal bakıyordu. İşte onu böyle görmek Cemil'in aklını başından alıyordu. Gülay elindeki kâğıtları teker teker açarken lamba yavaşça kısılıyor, cümle kabulleniş ile sonlanıyor, tatlı bir inleme duyuluyordu maça beşlisi, karo dokuzlusu, gömleğin düğmesi, sutyenin kopçası, sıyrılan çoraplardan görünen bacaklar.

Bu, sıkılan ve sıkıldığını açıkça belli eden bir kadının fazladan sahip olduğu bir cinsellikti. Canı sıkılan kadınların hepsi Cemil'e az sonra soyunuverecekmiş gibi geliyordu. Cemil gençti, hayatında bir kadın yoktu, bu yorumun tadını çıkardı. Ama birkaç yıl sonra söz konusu imgenin kendisini etkileyen yanının yalnızca içerdiği cinsellik olmadığını fark edecekti. Can sıkıntısından kurtulmak için fal bakan

kadında zamana şımarıkça sahip olma hali vardı çünkü ancak bir şeye sahip olan ondan sıkılabilir. Cemil bunu anladığında, tabii kendisinde böyle bir rahatlığın zerresinin olmadığını da anladı. Din değiştirmeye karar verdi: Cüppeye benzeyen bol giysiler giymeye başladı ve bir deste kâğıt alıp evde, salondaki yemek masasının üzerinde her akşam uzun uzun fal baktı. Çay içiyordu, kâğıtları parmaklarıyla okşayarak hiç acele etmeden masaya yayıyordu. Nazlı'yla evliliklerinin ikinci yılıydı. Nazlı onun birdenbire fırlayıp elinde pet su şişesiyle Karşıyaka'ya, mezarlığa gitmesine ve öteki tuhaflıklarına çoktan alışmıştı. Kocasının fal bakmasını hiç karışmadan izliyordu. Değişmeyi uman biri dışarıdan gülünç görünür. Nazlı gülemeyecek kadar çok seviyordu Cemil'i.

Tabii zamana hükmetme ve koşturmadan yaşamayı öğrenme açısından hiçbir etkisi olmadı bu ibadetin, Cemil fal bakmakta epey hızlanmıştı hepsi o kadar!

37

"Editör Hanım, *Muz Balığı İçin Mükemmel Bir Gün* öyküsünde Seymour Glass, intihar etmek üzere oteldeki odasına çıkarken asansörde bir kadını sırf sinsi sinsi ayaklarına baktığı için azarlamakla kalmaz, aynı zamanda bütün sağlam edebi kahramanların yaptığı şeyi yapar, dünya üzerindeki insanları zarif bir biçimde ikiye ayırır: Seymour gibi olanlar ve olmayanlar.

Kahramanları bu nedenle severiz; "hainee karıştırılmış" sonra da kaba sınıflandırmalarla açıklanmış bir dünyada bize göremediğimiz ayrımları gösterirler, ince çizgilerle çizilmiş safları belirginleştirirler. Safların belli olması iyidir. *Kürk Mantolu Madonna*'daki Raif Efendi gibi olanlar ve olmayanlar, *Şafak*'taki Oya gibi olanlar ve olmayanlar, Stephen Dedalus gibi olanlar ve olmayanlar.

Romanımdaki kahraman da dünya nüfusunu böyle zarif bir biçimde ikiye bölsün diye elimden geleni yaptım, inanın bana, bunun için çok uğraştım. Sahip olduğum ve olmadığım bütün birikimi kullandım çünkü roman yazarken size ait olmayan şeyleri de sizinmiş gibi kullanırsınız, hatta da-

ha çok böyle şeyleri kullanırsınız. Bilmediğiniz şeyleri biliyormuş gibi yaparsınız. Çin tarihini, kuantum fiziğini, Bahtin'in edebiyat teorisini ve tabii Heiddegger'i sular seller gibi biliyorsunuzdur. Gerçek hayatta olmadığınız kadar adil ve anlayışlısınızdır. Zeki ve cesursunuzdur. Saymakla bitmez.

Editör Hanım, elime kalem aldığımda sahip olduğum meziyetlere romanım basılırsa, belki günlük hayatta da sahip olabilirim! Bütün umudum bu!

Romanım basılırsa, beni kovalayan saksağanların karşısına korkusuzca dikilebilirim. Her sabah gazete almaya giderken selamlaştığım ada görevlisi Nedim'in, gündüzleri apartman boşluğunda sesleri yankılanan, kapı aralarından, gözetleme deliklerinden bana bakan komşu kadınların ve Nazlı'nın ailesinin karşısına nihayet düzgün bir kıyafetle çıkabilirim. Yazar kıyafeti. Fena değildir. En azından eskrimci kıyafetiyle dolaşmaktan daha iyidir. Çünkü toplu konutlardaki hemen herkes bana, ani bir hamleyle kalplerinin üzerindeki bir düğmeye dokunup iç dünyalarının çirkin ışığını yakacakmışım gibi çekinerek bakıyor.

Romanım basılırsa, futbol sahasında gösterdiğim beceriksizlikler belki bir uyuşmazlık mahkemesince çözüme kavuşturulabilir. Topu göğsümde yumuşatamayışım, sağ ayağımı hiç kullanamayışım, ortalarımın berbat olması filan, hepsi affedilebilir. İstifa edip evde oturmam, kitap okumadan, tek bir cümle yazmadan sadece hayal kurarak boş boş geçirdiğim saatler bir vicdan sorunu olmaktan çıkar. Belki, John Mayall'dan *Sensitive Kind*'ı veya 16 Horsepower'dan *Sinnerman*'i acze düşmeden, ikide bir burnumu çekmeden dinleyebilirim. Geçmişle ilgili hiçbir marazi duyguya kapılmadan çilek reçeli yapabilirim, hatta şeftali reçeli de.

Ayrıca, romanım basılırsa, daha çekici bir erkek olabilirim.

Bir kitaptan ne çok şey bekliyorum, değil mi Editör Hanım, tıpkı bir kadından beklediğim gibi."

38

Şeyda güzel bir kız ama hikâyenin hızlanacağı filan yok!

Cemil sonraki görüşmelerinde kızın kendi algıları dışında da var olduğunu ve güzel olduğunu yavaş yavaş anladı. Hoş, sulu meyveleri akla getiren bir vücudu vardı. Biçimli yüzü, çiçekli porselenden çerçevesi olan oval bir aynayı andırıyordu ve burada ayna benzetmesi boşuna değil: Şeyda'nın insan ilişkisi adına yaptığı tek şey karşısındakinin bulanık bir görüntüsünü yansıtmak, o kadar. Cemil kıza her baktığında onda gözlerini kamaştıran bir güzellik buluyordu ama gözlerini dinlendiren bir iyilik bulamıyordu.

Berkan ile birkaç defa daha geldiler. Hatta Şeyda sonra, *Gazoz Ağacı* kitabını bahane ederek yalnız geldi. Bahane olduğu çok belliydi, "Geçen sefer geldiğimizde verecektik, unuttuk, benim çantamda kalmış," diye açıkladı kız ve isterik tavırlar sergiledi. Belki o da nasıl davranacağını bilmiyordu. "Bu günlerde Berkan çok kıskanç biri oldu," dedi durup dururken, ardından elini yanağına götürüp, kendini iyi hissetmediğini, tansiyonunun düşmüş olabileceğini söyledi. Cemil kızın tansiyonunu ölçtü ama kolunu, kurda ku-

zu emanet eder gibi uzatmasından hiç hoşlanmadı, gözlerini kısıp kendi imkânsız ormanının puslu derinliklerine çekildi, ihtiyar kurt. Sonra da iyice sessizleşti, suratsız bir ifade takındı, neredeyse hiç konuşmadı. Zaten Şeyda'yla konuşmak bir türlü mümkün olmamıştı. Kız kısıtlı bir sözcük haznesi kullanarak, sığ bir kütüphanenin içinde kulaç atarak durmadan kendisinden, "aşırı" sevdiği ve "aşırı" nefret ettiği şeylerden söz ediyor, ayrıksı kişiliğinden dem vuruyordu. Cemil ya da Berkan konuşmaya başladığındaysa boş gözlerle etrafı seyrediyordu. Yalnızca bir kez, Cemil, kahvaltılarda önce yumurtayı yediğini sonra da çaya yumurta kokusu geçmemesi için ağzına hızlıca ekmek, peynir attığını anlatırken, Şeyda "Domates!" diye atılmıştı, "Domates de yumurta kokusunu alır." Kız belli ki, herkesin kendisine hayran olduğunu düşünüyordu. Zaten bu dünyada çoğunluğu, herkesin kendisine hayran olduğunu düşünenler ile kimsenin kendisini sevmediğini düşünenler oluşturur, geri kalanlar ise Vüs'at O. Bener okurudur.

Cemil, o gün Şeyda'yı yolcu ederken bu genç çiftin artık eskisi kadar sık uğramayacağını biliyordu, en azından Şeyda görüşmek istemeyecekti. Hikâye böylece eski, yavaş, mızmız akışına yeniden kavuştu.

39

Cemil düştüğünde, Nazlı'nın onu kaldıracağını biliyor. Hatta bu sahneyi zihninde canlandırmaktan hoşlanıyor: Cemil yerde, Nazlı onu kaldırmak için eğilip elini uzatmış, bukleli saçı yanaklarına düşmüş, boynu bir kuş yuvası gibi görünüyor ve bakışlarında uzaktaki dağlara özgü bir şefkat seziliyor. Ama bu sahnede, Nazlı'nın arkasında sıralanmış Cemil'e elini uzatmak için hazır bekleyen çok sayıda başka güzel kadın da var. Kadınlar birbirlerini rahat tavırlarla taklit ederek ufka doğru uzanıyor; sanki Cemil doğduğundan beri oradalar. Yankısız bir boşluğu doldurmak için.

Cemil ne kadar uğraşsa da zihninde canlandırdığı bu görüntüden o kadınları silemiyor. Harem meraklısı bir erkek olmak ağırına gidiyor, zihninin böyle işlemesinden kendini sorumlu tutmamak için felsefi numaralara başvuruyor. Hayatın gereğinden geniş ve fazla olduğunu, kulağına hep en yüksek sayıları fısıldadığını düşünüyor. Dokuz yüz kırk dört kadın diye fısıldıyor mesela, altmış üç bin kitap, yüz bin deniz, bir milyon bira... Balkonda oturmuş mutlu mesut çayını içerken, hayat daha böyle bir milyar nefis çayın zarif bardak-

larda onu beklediğini fısıldıyor kulağına, yanında da mercimekli köfteyle elmalı kurabiye var, diyor. Hayatın bu manasız, bu sinir bozucu zenginliği ve vaatleri karşısında çıldırıp delirmemek için hayal kuruyorum, diye düşünüyor Cemil. O bulanık genişliği, o yankısız boşluğu, hayallerimin görsel yankılarıyla doldurmaya çalışıyorum. Sahip olduğum şeyleri küçümseyen, yaşadığım anı küçümseyen, bana durmadan daha yaşanacak çok şey olduğunu söyleyen hayat ile başka türlü nasıl baş ederim? Ya böyle kendi kendini hayallerle avutan biri olacağım ya da gördüğüm her şeye saldıracağım. İnsan olmak ne zor şey!

Cemil, bu kadınların kendisine neden çekici geldiğini düşündüğünde, onları belirli, sınırlı anlar içinde hayal ettiğini fark ediyor. Bakışmaların, kur yapmaların, dokunuşların ve sevişmelerin baş döndürücü anları. Bu hayali kadınların çekiciliği aslında düpedüz bu güzel anların toplanabilirliği inanışına dayanıyor çünkü insan buna inanmak istiyor: Güzel şeyler toplanabilsin, güzel bir elma ile güzel bir armut toplanabilsin, lütfen! Cemil, gerçekten de zihninde anların toplanarak süreklilik kazandığını biliyor, oysa hayatın sürekliliği hem birbirine eklenen hem de birbirini eksilten anların sürekliliğidir.

Cemil bunları düşünüyor, bunları anlıyor, biliyor. Ama kadınlar hâlâ oradalar, hayatı seviyorlar, hallerinden hoşnutlar ve gözlerini Cemil'e dikmiş ondan gelecek küçük bir işaretle Nazlı'yı kenara itmeye hazır bekliyorlar.

40

Bir pazar günü akşama doğru Nazlı Cemil'e şöyle dedi: "Bunu bana nasıl yaparsın!" Temmuzun başıydı, hava henüz kararmamıştı. Akşam güneşi salona doluyordu.

Cemil, salondaki masanın üzerine gazete sermiş, pazardan aldıkları yeşillikleri ayıklıyordu. Maydanoz, roka, dereotu. Tabii bunu şehirli bir erkek olarak yapıyordu. Fazla özenmeden, hatta biraz hoyratça.

Nazlı mutfaktaki işini bitirip salona geldiğinde Cemil'in kötü diye ayırdığı maydanoz ve rokaların arasında körpecik, yemyeşil olanları görmüş ve küplere binmişti. Cemil nasıl kıyabilmişti bu güzelim otlara! Maydanozun, rokanın, her türlü yeşilliğin, otun Nazlı için ne kadar değerli olduğunu bilmiyor muydu?

"Bunu bana nasıl yaparsın Cemil!"

Azarı yiyen Cemil, işe yaramaz diye ayırdığı otları Nazlı'nın söylene söylene yeniden elden geçirmesini dikkatle izliyordu. Karısının elleri şefkatli ve maharetliydi.

Nazlı evliliklerinin ilk yılında, şiddetli yağışlardan sonra güneşin çıktığı bir bahar günü, ısı merkezinin bulunduğu

tepenin yamaçlarında dolaşmış, tahta saplı bıçağıyla köklerini eşeleyerek annesinden öğrendiği otları toplamıştı. Yirmi iki çeşit ot bulmuştu. Market poşetine koyup getirdiği otları ayıklarken isimlerini tek tek Cemil'e söylemişti. "Bu evelik, bu tekesakalı, bu güvercintopu..." Sonra da soğan kavurarak, buğday yarması ekleyerek pişirmişti bu otları. Nazlı'nın, "Bizim orada yazı pancarı denir," diye tanıttığı yemeği yerken anlamıştı Cemil: Otlar Nazlı için güvenlik duygusuydu, annesini elinde bir bardak suyla yanı başına getiren güvenlik duygusu. Otlar, Nazlı'nın çocukluğuyla, ailesiyle utanıp sıkılmadan bağ kurmasını sağlayan şeydi ve yemeğin tadındaki kekrelik geçmişten geliyordu.

Nazlı'nın çocukluğu bir kıyı şehrinde geçmişti. Balkonlarından, yağ tenekelerine dikilmiş sardunyaların arasından deniz görünüyordu, büyük yük gemileri, küçük balıkçı tekneleri ve Nazlı'nın şıpıdık terliklerine benzeyen kayıklar. Odalarda koyu mavi bir ışık yaşıyordu. Akşam gezmeleri, şekerli açık çaylar ve babasının kucağında uyuya kalan Nazlı. İğne deliğinden geçen zaman, çocukluğun geniş, beyaz örtüsüne işlenen nakış.

Nazlı o nakışın nasıl bozulduğunu da anlatmıştı.

Kıt kanaat geçiniyorlardı. Babası üç çocuğun en küçüğü olan Nazlı'nın okumasını istiyordu. Üzerine düştü, ilgilendi. Nazlı ilkokuldan sonra sınava girdi ve şehrin zengin çocuklarının gittiği ortaokulu kazandı. Ama okulda bazı şeyleri saklaması gerekiyordu: günden güne büyüyen memelerini, ailesini, evlerini, hatta yaşadıkları mahalleyi, yazları gittikleri köylerini...

Nazlı bunları boğazında bir yumruyla anlatmıştı. Cemil, insanoğlunun en büyük başarısının çocuklara böyle saçma sıkıntılar yaşatmayacak bir düzen kurmak olacağını söylemişti. "Sosyalizm!" diye bağırmıştı coşkuyla; Nazlı'yı bir güzel öpmüştü.

O pazar akşamı da kalkıp otları ayıklarken okşayan Nazlı'nın ince bileklerini öptü, sonra arkadan sarıldı. Burnunu ensesine gömdü, memelerini avuçladı. Nazlı gülmeye başladı. Cemil onu kucaklayıp yatağa götürdü. Biraz sonra unuttukları ve hatırladıkları birbirine karıştı ki bu da insanı meydana getiren temel karışımdır.

41

Cemil, âşık olma isteği yüzünden derin bir suçluluk duyuyordu. Rüyalarında Nazlı'yı küçük bir kız çocuğu olarak görmeye başlamıştı. Gün içinde birden hatıra geliveren güçlü, etkileyici rüyalardı bunlar. Öyle önemli şeyler ya da bir gerçeği birden açığa çıkaracak saçmalıkta olaylar olmuyordu ama Cemil bu rüyalardan her seferinde bir yerlerini bir şeylere kaptırmış olarak, bölük pörçük uyanıyordu. Öylece Nazlı'ya sarılıyordu.

Rüyaların ortak yanı Nazlı'nın dört beş yaşlarındaki haliyle Cemil'e doğru koşmasıydı.

Bu koşulardan biri Cemil denizdeyken oluyordu. Cemil suyun içinde hareketsiz duruyor ve kıyıya bakıyordu. O sırada kıyıdaki şezlongların arasında askılı kırmızı elbisesiyle Nazlı'yı görüyordu. Nazlı da Cemil'i görüyor, uzun tahta iskele boyunca ona doğru koşuyordu. İskelenin sonuna gelince de arada boşluk varmış, su varmış, aldırmadan koşmayı sürdürüyordu. Boşluğa adım atıyor, oyuncak bir bebek gibi denize düşüyordu. Cemil telaş içinde onu suyun içinden çıkarıp kucağına alıyordu. Saçı başına yapışmış, ay yüzlü, pı-

rıl pırıl gözlü Nazlı, düşmesine, su yutmasına aldırmadan, sevgiyle, heyecanla Cemil'e bakıyor, sonra da "Biliyor musun Cemil?" diyordu, "Buraya gelirken arabada tam dört defa kustum ben!"

Bir başka rüyada, Nazlı ile Cemil toplu konutlarda markete gidiyorlardı. Nazlı tam markete girecekken çocuk bahçesindeki yaşıtlarıyla oynamak istiyordu. Cemil'e "Sen git ben burada oynayacağım!" deyip arkadaşlarıyla oynamaya başlıyordu. Cemil markete giriyor ve rafların arasında dolaşmaya başlıyordu ki, kapıdan girip koşarak yanına gelen Nazlı'yı görüyordu. Nazlı Cemil'in eline yapışıyor, küçük göğsü hızla inip kalkıyordu. Oyun oynamak için Cemil'i bırakmış olmaktan pişman, bağışlanmayı dileyerek bakıyordu, bal kavanozlarının sıralandığı rafın hizasından bir yerden, o rafa çabucak kendini de ekleyerek.

Bir diğerinde, Nazlı yatak odasından salona doğru koşuyor, Cemil'i masasında bir şeyler yazarken görünce, soluk soluğa, "Ne yapıyorsun!" diye soruyordu.

Cemil, "Babamla konuşuyorum," diye cevap veriyordu.

Nazlı, duvardaki fotoğrafı gösteriyor, "O ölmüştü ya!" diyordu şaşkınlıkla. Sonra bu dünyayla ilgili her şeyi bilmediğini sezerek, "Ölülerle konuşabiliyor muyuz?" diye soruyordu. Ayakuçlarında yükselip Cemil'in elindeki kalem ile önündeki kâğıtlara ölüler ile konuşmanın araçları olarak bakıyordu. Artık bir sırrı öğrenmiş olmanın güveniyle, "Ben de konuşacağım!" diyordu. Masanın üzerinden aldığı kâğıdı ağzına iyice yaklaştırarak sağır biriyle konuşur gibi şöyle bağırıyordu: "Benim en sevdiğim arkadaşım Cemil ile Nazlı, Cemil ile Nazlı!"

42

Yaz geldi, sır diye bir şey kalmadı.

Toplu konutta yaşayanlar zamanlarının çoğunu balkonlarında geçiriyor. Kahvaltılar ve akşam yemekleri balkonda. Çay kaşıklarının, porselen tabakların, çıt çıt açılan çekirdeklerin, tavla pullarının ve zarlarının sesi, konuşmalarla birlikte binaların yüzeylerinde yankılanarak her yere yayılıyor. Tartışan karı kocalar, hep aynı makamda ağlayan çocuklar, karşısındakine hayatın ne kadar zor olduğunu anlatan bir adam, telefonda konuşurken önce bağıran sonra ağlamaya başlayan genç kız... İnsanlar sustuğunda, yaz göğü bütün sırlarını dökmeye başlıyor, gündüzleri mızrak mızrak geceleri yıldız yıldız.

Cemil de sabahları balkonda kahvaltı ediyor, güneş batıya geçip balkona vurana kadar içeri girmiyor. Kitap okuyor, açılır kapanır masasının üzerinde bir şeyler yazıyor. Günlük. Bazen de cümleler. Keşke bunları da yazsaydım romanıma, kendisinden henüz bir haber alamadığım romanıma, diye hayıflanıyor. Ama daha çok da altı numaradaki Nermin Hanım'ın yaşlı annesine gazete okumasını dinliyor. Nermin

Hanım gazeteyi, annesi anlayabilsin diye yüksek sesle ve tane tane okuyor. Cemil gündemi bu kadının her şeyi anlaşılır hale getiren sesinden dinlerken aslında sinirleniyor. Her şeyin bu kadar anlaşılır olması tüylerini diken diken ediyor. Ama dinlemekten kendini alamıyor. En saçma siyasi tartışmalar, en tuhaf entrikalar, insana en uzak şeyler. Önce birinci sayfadaki başlıkları okuyor kadın. "Köşk'e Sürpriz Ziyaretçi" "Askeri Tedbir Çözüm Değil." "Bakandan Açıklama: HES İstemeyen Elektrik Kullanmasın!" Sonra köşe yazarlarına geçiyor. "O fotoğrafa bir de bu gözle bakın. Meseleleri demokratik yollarla çözme olgunluğuna erişmiş bir Türkiye göreceksiniz." Birkaç sayfa çeviriyor. Önce başbakanın iftar mönüsünü okuyor: "İftariyelik tabağı, mercimek çorbası, peynirli suböreği, türlü, pilav, hoşaf ve dondurmalı kazandibi." Sonra tane tane ana muhalefet partisi liderinin iftarda yediklerini sıralıyor. Her şey son derece anlaşılır. Cemil anlıyor. Nermin Hanım birkaç sayfa daha çeviriyor. "Sonsuzluk Araştırması" deyip derin bir soluk alıyor. "Geçtiğimiz günlerde Boston Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırma, insanların sonsuzluktan ne anladığını ortaya koydu. Araştırmada, çeşitli yaş ve meslek gruplarından insanlara sonsuzluk deyince akıllarına gelen görüntüler soruldu. Birbirlerinden habersiz bir şekilde yanıt veren katılımcıların hepsi uzay boşluğunu tarif etti. Yıldızların ışığıyla delinmiş geniş bir karanlıktan, mutlak sessizlikten ve uçsuz bucaksız evrenden söz ettiler. Anlatımlarda en göze çarpan şey bütün katılımcıların kendilerini uzay boşluğunda yüksek bir hızla hareket ediyor gibi hayal etmeleri ve böyle bir hareket sırasında gözleyebileceklerini düşündükleri şeyleri anlatmalarıydı. Göktaşları üzerlerine doğru geliyor, gezegenlerin görünmesiyle kaybolması bir oluyor, saniyeler içinde milyarlarca yıldız görüş alanlarına girip çıkıyordu. Araştırmayı yapanlar, insanların sonsuzluğu ancak ha-

reket halindeyken hayal edebilmeleriyle evrenin fiziksel yapısı arasında paralellik kuruyor. Artık evrende her şeyin hareket halinde olduğu bilgisini içselleştirdiğimizi, dolayısıyla sonsuzluk hayalinin hareket içermesinin de doğal olduğunu söylüyorlar."

Çok saçma! Cemil balkondan eğilip sesleniyor: "Nermin Hanım, annenizin aklını böyle saçma düşüncelerle karıştırmayın. Bütün o uzay teraneleri, boşlukta hareket etmeler filan! Çok saçma!"

Cemil, sonsuzluğa ilişkin kendi düşüncelerini söyleyecekken birden duruyor, ısı merkezinin önünden geçen yolun üzerinde çalışan birkaç matematikçiyi görüyor. Yazın her şey mümkün. Matematikçilerin heyecanlı oldukları belli ama zaten matematikçiler her zaman heyecanlıdır; her şey heyecanlandırabilir onları, x ve y mesela, karekök, sonra sıfır, sıfır bile heyecanlandırabilir onları. Matematikçiler düz, basit bir çizgi çiziyorlar. Çizginin bir ucuna eksi sonsuz diğer ucuna artı sonsuz yazıyorlar. Bu bir sayı doğrusu. Matematiksel sonsuz. Her şey mümkün anlıyor musunuz? Sonra bu sayı doğrusuna teğet bir çember çiziyorlar. Ardından çemberin tepe noktasıyla sayı doğrusunun üzerindeki rastgele bir noktayı birleştirerek, doğru üzerindeki her bir noktanın, çember üzerinde tek bir noktaya karşılık geldiğini, benzer şekilde çember üzerindeki herhangi bir noktanın da sayı doğrusu üzerinde tek bir noktaya karşılık geldiğini gösteriyorlar. Matematikçiler sabırlıdır, bire bir eşlemeye bayılırlar. Böylelikle sonsuz sayı doğrusunu sınırlı ve kapalı bir şeyle yani bir çemberle eşleştirmiş oluyorlar. Cemil bunu gördüğünde müthiş seviniyor çünkü sınırlı, kapalı ve dairesel şeyleri seviyor. Sonsuzluğun ve hayatın dairesel olduğunu, hiç hareket etmeden sonsuzluğa ulaşılabileceğini, büyük sırrın bu olduğunu anlıyor. Evet yaz gelince sır diye bir şey kalmıyor.

Açık pencereler çarpmasın diye pervazlara konulan minderler dışarı sarkıyor: Binalar insanlara dil çıkarıyor.

43

Cemil birinci etabın çevresindeki yürüyüşlerini gece yapmaya başlamıştı. Hava çok sıcaktı. Kimi zaman Nazlı da ona eşlik ediyordu.

Bir gece on bire doğru çıktılar. Hızlı yürüyorlardı. Işıklı pencereleriyle evler ışıklı vapurlara benziyordu. "Yavaş yavaş toplu konutların iskelesine yanaşıyorlar," dedi Cemil. Sokak lambalarının ışığı ve tek tük geçen otomobillerin farları, gece manzarasının bir kısmını görünür kılarken bir kısmını da karanlığın içine doğru iteleyip görünmez kıldı. Sıcak bir esinti kollarını Nazlı'yla Cemil'in kollarına doladı, ağaçlar eğildi, yapraklar fısıldamaya başladı. Gökyüzü dört köşesinden tutulmuş, iyice silkelenmiş, öyle serilmişti. Uzakta bir yerde havai fişekler göründü ve kayboldu. Çiçekleri baharda banyo sabunu gibi kokan ağaçların yanından geçtiler. Baharın ilk günlerinden yazın sonuna dek toplu konutlarda hüküm süren kokuları düşündüler: Banyo sabunu ağacı, akasya, morsalkım, hanımeli, ıhlamur, iğde, gül ve tekrar hanımeli çünkü sonbahar da bir bahardır. Nazlı, Iğdır kayısısının tatsız olduğunu söyledi. Cemil daha anla-

yışlıydı: "İyisi iyi olur!" dedi. Betontaş Blokları'nın arkasındaki yoldan geçerken uzaktan güzel, uzun bir tren düdüğü duydular ve önlerinden koyu mavi bir cezaevi minibüsünün geçtiğini gördüler. Tavana yakın küçük pencereleri demir parmaklıkla kapatılmış bu zırhlı araç marifetmiş gibi çok yavaş gidiyordu.

Nazlı'yla Cemil, yaz gecesi, ellerini kollarını sallayarak yürüyebildikleri için, güzel kokulardan ve kayısılardan söz edebildikleri için, o minibüsün içinde demirli pencerelere burunlarını dayayan mahkûmlardan olmadıkları için kendilerini şanslı filan hissetmediler.

Hatta ilkin hiçbir şey hissetmediler. Sadece durdular. Sonra yıllardır bildikleri o acı başladı. Gazetelerdeki fotoğraflar, televizyonlardaki görüntüler ve sesler bir bıçak biçimini alarak, çelik parıltısı yayarak sol omuzlarına saplandı. Cezaevi minibüsü durdu. Arka kapısı açıldı. Dışarı, saçları, yüzleri yanmış kadınlar çıktı. Ağızları, maruz kaldıkları vahşetin şaşkınlığıyla çarpılmıştı. Gözleri kapkaraydı. Merheme bulanmış, örtülere sarınmış, yarı çıplak, toplu konut binalarına doğru koşmaya başladılar. Bağırıyorlardı. Haber vermek için: DEVLET KATİLDİR! DEVLET CANİDİR! DEVLET ZENGİNLERİNDİR!

O gece, illüzyonlarla dikkati başka yere çeken gündelik hayat bildiği bütün sihirbazlık numaralarını unuttu. Yaşamanın ve ölmenin, insanın ve devletin mutlak zıtlığı görünüverdi.

Nazlı'yla Cemil bu zıtlığa baktılar. Ama onlar da uzun süre bakamadılar.

Gözlerini kıstılar. Gözlerini kaçırdılar.

44

"Editör Hanım, bunca acıya rağmen hâlâ hayatta olduğumuza göre ya üçkâğıtçıyız ya da umudumuz var. Ben kendimi üçkâğıtçı gibi hissediyorum.

Editör Hanım, Max Beckmann'ı bilir misiniz? 1884 -1950 yılları arasında yaşamış bu Alman ressam, yirminci yüzyıl insanının yol açtığı dehşete tanık olmuş ve kayıtsız kalamamıştı. "Aşırı duyguları yaşamak biçim yaratmanın kendisidir," demişti. "Biçim kurtuluştur." Öfke, acı, dehşet, yalnızlık, korku, sıkışmışlık, huzursuzluk... Bu duyguların itici renkler, çarpıtılmış şekiller kullanılarak aktarılmaya çalışıldığı bir resim aynı zamanda nasıl güzel olabilir? Beckmann bunu başarmıştı, çünkü tanık olduğu şeylerin tahakkümünden biçim üzerine yoğunlaşarak kurtulabileceğini görmüştü.

Günümüzde biçim üzerine bir tartışmaya girmek için ağzınızın epey laf yapması gerek ve ortalık bayağı karışır. Ama şurası açık ki modern toplumda aşırı duygular yaşamak, hoş karşılanmayan, istenmeyen bir şey. Bunun için hekimlerimiz ve ilaçlarımız var. Ne olursa olsun hayatın devam edeceğini bize bildiren dostlarımız var.

Kendi acılarımıza ve başkalarının acılarına hiçbir yeni biçim arayışına girmeden tanık olmamız ve sessizce katlanmamız bekleniyor. Günümüzün dünyası Beckmann'ın dünyasından daha tekin bir yer değil. Her şey kendini ölçüsüzce çoğaltarak var olmaya çalışıyor: insanlar, silahlar ve para.

Hayata baktığımızda orada, çöplüklerin ve cinayetlerin saltanatını görüyoruz, orada minarelerin ve süngülerin gülünç, berbat şiirini görüyoruz, kirli savaşların heybetli anıtını görüyoruz. Edebiyat yavaş yavaş lüks haline geliyor. Bu koşullarda yazmak, tek ve öldürücü bir hamleyse anlamlı. Ötesi üçkâğıttan başka bir şey değil.

Yayınevinize teslim ettiğim romanı yazarken, elbette ben de o tek ve öldürücü hamleyi aradım, hep aradım. Ama şimdi yazdıklarımı düşünüyorum da...

Beş yaşımda, annem ve babamla bir taksiye binip sünnet olmaya giderken, annemin elinden tutmuştum. Korkuyordum. Babam ön koltuktan bana doğru dönüp canımın hiç acımayacağını müjdelemişti: "Sinek ısırığı gibi bir şey hissedeceksin!"

Hayır, o hamleyi bulamadım! Yazar filan değilim ben Editör Hanım, ben sinek ısırıklarının müellifiyim. Kitabımı basarsanız arka kapağına da okuyucu için lütfen şöyle bir uyarı yazın: Hiç acımayacak!

Saygılarımla..."

45

Furuğ Ferruhzad'ın şiir kitabı *Sonsuz Günbatımı*, 1989 yılında Ada Yayınları tarafından yayımlandı. 1600 adet basılmış ve tümü numaralandırılmış bu kitabın kapağında Furuğ'un siyah beyaz bir fotoğrafı yer alıyordu. Fotoğraf grenliydi yine de şairin büyük güzel gözleri, kalın dudakları, başını hafifçe sol omzuna doğru eğerek takındığı tebessüm insanı hemen çarpıyordu.

Cemil, Furuğ'un fotoğrafına bakarken şairlerin hayatta kalabilmek için diğer insanlardan daha farklı yöntemler benimsediklerini, bu tebessümün de kendini savunmak için yapılmış tek ve kesin bir hamle olduğunu düşündü. Kitabı açıp ayaküstü bir şiir okudu. Şiir çok güzeldi. İçinde hemen eve dönme isteği uyandı. Cemil için güzelliğin şaşmaz ölçütü bu olmuştu: Hemen eve dönme isteği uyandıran şey güzeldi. Kitabı alıp kasaya yaklaşırken eve dönme isteği daha da şiddetlendi: Nazlı'yı gördü. Gülümsediler, el sıkıştılar.

"Hale'yle tanış Cemil!" dedi Nazlı, "Hale benim ev arkadaşım." Cemil, bir kez, o da hastane odasında yarım yamalak, salya sümük konuştukları halde, Nazlı'nın ismini aylar

sonra bile hatırında tutmasına şaşırdı. Sevindi. Hale, Yüksel Kahvehanesi'nde oturmayı önerdi.

"İyi olur, çay içeriz, hadi!" dedi Nazlı.

Kahvehanede otururken Hale, Cemil'i tanıdığını söyledi. "Aslında tanıyorum denemez... DGM'nin önünde görmüştüm ben seni!"

Birkaç yıl önce, Cemil üniversitenin son sınıfındayken arkadaşlarıyla birlikte Kızılay'da büyük bir protesto eylemine katılmış, polis müdahale etmiş onlarca öğrenci gözaltına alınmıştı. Gözaltına alınanlar arasında İlhan da vardı. Öğrenciler emniyetteki sorgularından sonra Devlet Güvenlik Mahkemesi'ne çıkarılmıştı. Cemil ve Metin de bir grup öğrenciyle birlikte birkaç gün Çevre Sokağı'ndaki DGM binası önünde kamp kurup gözaltına alınanların mahkemeye çıkarılmasını beklemişti.

Hale dönüp Nazlı'ya sordu: "Hatırlıyorsun değil mi?"

Nazlı, "Hatırlıyorum tabii!" dedi, "Ama biz oradan tanışmıyoruz Cemil ile. Sonradan tanıştık, hastanede..." Cemil'in gözlerinin içine bakıyordu.

Cemil şaşkındı, "Siz de mahkemenin önünde miydiniz? Ne işiniz vardı orada?"

"Ne demek ne işimiz vardı? Arkadaşlarımızı bekliyorduk biz de!" dedi Hale.

O günlere ilişkin akıllarında kalanları konuştular. Cemil mahkemenin önünde bekleyen gruptan bir çocuğun getirdiği kasetçalardan bangır bangır çaldığı müzikleri unutamamıştı. "Pink Floyd, Dire Straits filan çalıyordu bütün gün. Hatta galiba Paul Simon'ın *Graceland* albümünü bile çalmıştı. Arada dolaşıp pil parası toplardı." Birlikte güldüler. Hale daha fazla güldü. "Sonradan o çocuk benim sevgilim oldu!" dedi.

"İki ay sürdü ama!" diye ekledi Nazlı. "Sen Cemil orada bir şiir okumuştun..."

"*Kırlardan Geliyorlar*" dedi Cemil, "Turgut Uyar'ın şiiriydi... Hastanede beni tanıdığını neden söylemedin?"

Nazlı ellerini iki yana açtı, alt dudağını büzüp öne çıkardı. Cemil'in içinden bir titreme geçti.

"Evet, *Kırlardan Geliyorlar*... Çok güzel okumuştun!" dedi Hale.

Gözaltına alınan arkadaşlarının durumlarından söz ettiler. Sonra da birbirlerinin ne yaptığını sordular. Nazlı okulu bitirmiş, daha yeni uzmanlık sınavına girmişti, sonuçları bekliyordu. Dahiliyeci olmak istiyordu. Hale'nin okulu bitirmesine bir yıl vardı, hekimlik yapıp yapmayacağını henüz bilmiyordu. "Ama yaparsam da burnum havada olmaz benim," dedi. Cemil de kendisinden söz etti. Bakanlıkta yedek subay olarak askerlik yaptığını anlattı. "Evet baksana, saçlar gitmiş!" dedi Nazlı. Cemil'in babasını kaybettiğini öğrenince Hale üzüldü; annesini sordu. Altı yaşındayken öldüğünü duyunca da Hale birden on sekiz yıldır hayatta olmayan o anneye dönüşüverdi oracıkta çünkü kadınlar istediklerinde anne de olabilirler küçük bir kız da.

Nazlı küçük bir kız olmayı tercih etmişti.

"Yalnız mı kaldın şimdi?" diye sordu Hale, "Akraban filan yok mu?"

"Kan bakımından yok," dedi Cemil. Onlara arkadaşları Metin ve İlhan'dan söz etti. Üçü de şiir yazıyordu ve sık görüşüyorlardı. "İyi bir üçlüyüz!"

Nazlı masada duran kitap poşetini gösterip, "Ne aldın, şiir kitabı mı?" diye sordu. Cemil, kitabı çıkarıp Nazlı'ya uzattı. "Ayaküstü karıştırırken çok güzel bir şiire rastladım."

Nazlı'ya *Kuş Ölümlüdür* şiirinin bulunduğu sayfayı gösterdi. Oturduğu yerden Hale de başını uzattı. İkisi birlikte şiiri okurken Cemil, Nazlı'nın kitabı tutan eline hayran hayran bakıyordu.

46

Nazlı kitap okurken satırların altını çiziyor, küçük kâğıtlara sevdiği cümleleri veya kelimeleri yazıyor, kitabın son sayfasına notlar alıyordu. Sayfaları çevirdikçe bir duygudan, bir izlenimden uzaklaşıyormuş gibi hissettiğinden, sık sık başa dönüyor, okuduklarını yeniden okuyordu ve kitap Nazlı'nın yuvası oluyordu.

Cemil onun yuvasından hafifçe çıkardığı başını, görünüp kaybolan kaşlarını kıskanarak seyrediyordu.

Cemil için okumak çoğu zaman kendi yaptığından daha başka, daha fazla bir şeydi. Erişemediği bir yükseklik gidemediği bir uzaklıktı. Kendini okuduklarına veremiyordu; zihni uçuşuyor, kitabın üzerine konmasıyla kalkması bir oluyordu. Böyle zamanlarda cümleler sakladıkları sırlarla böbürleniyormuş gibi geliyordu Cemil'e. Daha yavaş, durarak, düşünerek okumaya çalışıyordu. Buna rağmen bir kitabı bitirdikten hemen sonra bir sürü şeyi unutuyordu. Kız kardeşini karşılamak üzere babasıyla birlikte otogara giden o adam hangi öyküdeydi, sonra kardeşiyle denizde iyice açılıp ne konuşmuşlardı? Hangi kitapta olduğunu çok iyi bildi-

ği şu üniversite hocası, öğrencisini kendisiyle birlikte olmaya zorluyor muydu, yoksa kız da mı ondan hoşlanıyordu?

Hatırlamak için okuduğu kitapları yeniden eline aldığında, sayfaları çevirirken kendini hem güvende hissediyordu hem de ezik.

Ama öyle bazı kitaplar da vardı ki, kendini bu kitaplara kaptırıyor, içini müthiş bir eşitlik duygusu kaplıyordu. Sade bir sevinç duyuyordu. Her şeyi sadeleştiren bir sevinç. Bu ışık. Bu kâğıt. Bu çay. Zeytin, soğan ve ekmek. Kuru üzüm ile leblebi. Küçük bir tahta masa. Su şişesi. İki sandalye. Bir Faulkner.

Cemil, *Döşeğimde Ölürken*'i bir gece geç saatlerde bitirdikten sonra masa lambasını kapatmış karanlıkta otururken, Faulkner, her iyi yazarın yaptığı gibi elinde bir mumla çıkagelmiş ve Cemil'in gözlerinin içine bakmıştı; kendisinin canlılar dünyasında gördüğü karmaşayı onun da görüp görmediğini anlamaya çalışıyordu. Mum ışığının yarattığı gölgeler evin duvarlarında merakla bekleşiyordu.

Dışarıda, yüzlerce binasıyla toplu konut bölgesi, canlıların dünyasındaki karmaşayı saklamak istercesine sessizdi, ışıksızdı ve zaten o karmaşanın üzerine kurulmuştu.

47

İki binli yılların ortalarında toplu konut bölgesindeki Susuz Gölü'nün yakınlarından geçenler, çevresi park olarak düzenlenmiş, etrafı çitle çevrilerek girişine Göksu Park tabelası asılmış bu küçük göle bakıp, "Burası eskiden ayyaşlarla doluydu, kimin ne yaptığı belli değildi, şimdi ne kadar güzel!" dediklerinde çabucak taraftar topladılar. Büyük yalanlar çabucak taraftar toplar.

Ayyaşlar, eskiden gölün kıyısındaki ağaç diplerine çektikleri otomobillerini artık toplu konut bölgesinin girişinde çevre yolunu gören tenha bir tepeye park ediyor, Sincan'a kadar aralıksız uzanan yeni binaları ve tabii günbatımını seyrederken rakı içiyorlar, düşünüyorlardı: Ne oluyor? Sonra tekrar düşünüyorlardı: Ne oldu?

Başlangıçta birinci etap vardı, yeryüzü şekilleri vardı. Sonra ne oldu? Sonra ikinci etabın inşaatı başladı. İrili ufaklı tepeler dümdüz edildi. Yüksek binalar dikildi. Birinci etaptaki telefon kulübelerinin önünde, ailelerine telefon eden işçilerin kalabalığı vardı, kısık sesle, başka bir dilde.

Susuz Gölü'nün etrafı bomboştu ve boşlukla baş edebil-

mek için rakı içmek gerekiyordu. Bir kış günü çok yağmur yağdı ama çok yağdı, göl taştı. Taşan su uzun bir mesafe kat ederek birinci etap postanesinin yanından caddeye döküldü. Birkaç gün boyunca toplu konut halkı ve işçiler ellerinde naylon poşetlerle asfaltın üzerinde çırpınan balıkları topladılar. Marketten kıvırcık aldılar. Soğan. Helva. Akşam yemeği.

Başlangıçta birinci etap vardı, ikinci etap vardı ve kurbağalar vardı. Çok fazla kurbağa. Gece yürürken sağdan soldan kurbağalar sıçrıyordu. Sonra çok fazla kurbağa ölüsü oldu. Otomobillerin altında kalıyorlardı ve anlıyorlardı kâğıttan kurbağa nasıl olur. Otomobiller iyice arttı, otoparklar doldu, kurbağalar tamamen ortadan kayboldu. Bir süre kirpiler dolaştı geceleri. Geceleri yollarda, parklarda dolaştılar. Sessizce dolaşıyorlardı, düşünceli, dalgın. Karşılarına insan çıkınca "Hih!" diyerek minik ayaklarının üzerinde azıcık sıçrıyorlardı. Çok yavaştılar, içe kapanıktılar, onlar da otomobillerin altında kaldılar.

Sonbaharda Şeker Fabrikası'nın önünde pancar kamyonları sıraya girdi. Kışın kar yağdığında belediye otobüsleri yokuşları çıkamadı. Yaz geceleri fıskiyeler döne döne çimenleri suladı. Islanmadan yürümek zordu. Suyun bol olduğuna inanılıyordu, ağustosböceklerinin gürültüsüyle fıskiyelerin gürültüsü birbirine çok benziyordu.

Toplu konut halkı işçilerden rahatsız olmaya başladı çünkü işçiler muhite yakışmıyorlardı. Her yerdeydiler, minibüste, otobüste, markette... Kötü kokuyorlardı, kendi dillerinde konuşuyorlardı, suratları tıraşsızdı; karanlık bakışlarıyla kadınları, çocukları korkutuyorlardı. Üçüncü, dördüncü ve beşinci etap inşaatları bu korkunun üzerinde yükseldi. Çok sağlam yükseldiler. Korku iyi bir harçtır.

Sonra ne oldu? Sonra toplu konut halkı pencerelerine bayrak asmaya başladı. Balkonlarına yuva yapmak isteyen güver-

cinleri korkutmak için de CD astılar. CD'ler rüzgârla hareket ettikçe ev içlerinde, duvarlarda, masalarda, fayanslarda ve insanların yüzlerinde mavi beyaz ışıklar çakıp söndü.

Sonra ne oldu? Sonra yeni yapılan etaplarda travestiler yaşamaya başladı, geceleri yollarda müşteri arıyorlardı. Toplu konut halkı travestilere döner bıçaklarıyla, beysbol sopalarıyla saldırdı; onları öldüresiye dövdüler ve kovdular. Polisler her şeyi sadece seyretti. Kurbağalar, kirpiler, güvercinler, kötü kokan işçiler ve travestiler gidince toplu konut bölgesinde daha lüks konutların, iş ve alışveriş merkezlerinin inşaatı hızlandı.

Sonra ne oldu, diye düşündü ayyaşlar; güneş, Sincan tarafındaki binaların ardında batmak üzereydi. Sonra birinci etaptaki ısı merkezinin bulunduğu tepeye binlerce küçük lambadan oluşan bir Türk bayrağı diktiler. Bayrak, yüksek ayakların üzerinde duran büyük bir tabela biçimindeydi; akşam olunca lambalar yanıyor, turuncuya yakın bir kırmızının içinde beyaz ışıklarıyla ay yıldız görünüyordu. Sonra lambalardan bir kısmı çalışmamaya başladı. Geceleri bayrağın ortasından karanlık şeritler geçti. Ardından bütün lambalar bozuldu. Artık bayrak, geceleri de gündüzleri de kendi kendini işgal etmiş bir ülkenin viranesi gibi görünüyordu.

48

Cemil, askerliğini bitirdikten sonra Nazlı'yla evlendi ve merkezi Ankara'da bulunan büyük bir inşaat şirketinde çalışmaya başladı. Şirket, sulama barajları, göletler ve sulama kanalları yapıyordu. İş makinelerinin paletleri ve büyük tekerlekleri çakırdikenlerini, peygamberçiçeklerini, gelincikleri eziyor, toprağın altı üstüne getiriliyor, dinamitlerle dağlar, tepeler yerle bir ediliyor, ağaçlar devriliyor, kayalar yuvarlanıyordu ve iki tilki yavrusu ölmüş annelerinin başında ne yapacaklarını bilmeden dolanıyordu.

Cemil'in işi, ekosistem açısından bakıldığında, anne tilkiyi öldürmek için teklif vermek ve iş planlaması yapmaktı. Çalışmaya başladığı ilk yıl birkaç kez şantiyeleri görmek, saha mühendisliği konusunda bilgi edinmek için Doğu Anadolu'daki inşaatlara gitmişti. Hem yolculuk yapmaktan hoşlanmış hem de şantiyelerde mühendislere ve aslında *Homo sapiens*'e özgü bir haz almıştı: doğayla girişilen mücadelenin, onu alt etmenin hazzı.

İlk yılın sonunda şirkette kendini kabul ettirdi, iyi bir mühendisti. İlgilendiği projelerde inisiyatifi eline alıyor, şanti-

yelere gidip orada bir süre kalmanın bahanelerini kolayca yaratıyordu. Bütün hayatı Ankara'da geçmiş biri olarak yolda olma duygusunu, o çılgın aldiyetsizliği çok sevmişti: Bulutlar var, dağlar ve ovalar var, daha ileri de gidebilirim, geri de dönebilirim. Kenarları beyaz çizgili mavi yol tabelalarının üzerindeki harfler, sayılar öyle hoş ve tanıdık geliyordu ki, bunlar Cemil için ülkenin dört bir yanına dağılmış bir kitabın sayfalarıydı. Heyecanla okuyordu bu kitabı. Yolculuklarında benzin istasyonları, yol üstü lokantaları, çay salonları, hatta kötü kokan tuvaletler bile bir hikâyenin içinde olduğu duygusunu veriyordu. Derme çatma, kapısı açık, pis bir tuvaletin kaba ağaç doğramalı camsız, küçük penceresinden görünen manzara. Çerçevelenmiş ışıklı güzellik, pırıl pırıl ve şaşırtıcı. *Hadi Gidelim.*

Şantiyelerde gün içinde ortalığı toz duman kaplıyor, makinelerin gürültüsü insanı canından bezdiriyordu. Sonra paydos vakti geliyor, her şey duruyor, duruluyordu. Gökyüzü insan elinden beslenmeye alışmış bir vahşi hayvanı gibi başını eğerek yaklaşıyordu. Ağaçlar önce saklanmışlar da sonra birden ortaya çıkıvermişler, patikaların kıvrımları iyice yumuşamış, dağlar her zamanki gibi durmuş ve cırcırböceklerinin, kurbağaların gürültüsü başlamış: Yaşam devam ediyor yaşam devam ediyor.

Cemil, karanlık çökmeden, Sadri Alışık'ın bir filmde söylediği gibi "insanı az Allah'ı bol" yerlerde dolaşıyor, göğsünü iyice şişirerek derin nefesler alıyordu, geçmiş de gelecek de bu nefesin içinde. Akşamın yumuşak ışığında, manzarayı oluşturan parçaların birbirlerini çok iyi tanıdığını hissediyordu Cemil. Ot, kayayı biliyor; kertenkele mor bulutu biliyor; dağlar, insanları biliyor ve Cemil türküyü biliyor: *Kuş kanadı kalem olsa yazılmaz benim derdim.*

Bir akşam, manzarayı seyrederek dolaşırken merak etmişti: "Tabiatın bir eksiği var mı?" Cevabını, "Varsa onu ta-

mamlayacak bir şey biliyorum: Edebiyat!" diyerek yine kendisi vermişti. Cemil kafiye meraklısıydı, zaten sanat da sanat içindir.

Tabiatın kendisine kattığı hassasiyeti seviyordu. Böyle bütün bir şeyle karşılaşınca hassaslaşıyor, bir şiir ya da roman yazmak, eve dönmek, Nazlı'yı kucaklamak istiyordu. Üç şey birbirine karışmıştı: Nazlı, ev ve edebiyat.

Cemil, inşaat mühendisi olarak çalıştığı on iki yıl boyunca pek çok nehrin yatağının değişmesine, gürül gürül akan suların yavaşlamasına, sonra da betondan devasa bir duvarın ardında birikerek ölmesine tanık oldu. Betonun ihtişamı onu rahatsız etmeye başladı, küstahça bir tehdit seziyordu. Arazinin eğimini izleyerek, bazen gökyüzünü bazen salkımsöğütleri yansıtarak ilerleyen ve ona hep Orhan Kemal'in romanlarını hatırlatan su arklarını seviyordu sadece. Biraz acıklı, biraz inatçı.

Şirketteki son yıllarında şantiye gezilerini iyice azaltmıştı. Ama öğle yemeğinde meyve olarak beş altı tane maltaeriği verdiklerinde ya da biraz çilek, Cemil yeniden yola çıkmak, yeniden tabiatın içinde olmak istiyordu. Metal yemek tepsisinin içindeki tam olgunlaşmamış mevsim meyvelerine bakarken, tabiatın hayata ve ölüme eşit mesafede durduğunu, kendisinin de öyle durması gerektiğini hissediyordu, su arkları boyunca.

49

O gün yavaş başlamıştı. Ama sonra her şey üst üste geldi, Cemil az kalsın maça yetişemiyordu.

Sabah kahvaltıdan sonra biraz radyo dinledi. Pencereden, 542 numaralı otobüsün hafifçe kıvrılan yokuştan ağır ağır çıkışını seyretti. Sabah saatlerinde şehirden toplu konutlara pek kimse gelmiyordu. Otobüs neredeyse boştu; hiçbir canlılık belirtisi göstermeyen az sayıdaki yolcusuyla birlikte pencerenin önünden geçti. Geniş cam belli belirsiz titredi.

Öğlene doğru çamaşırları asarken İlhan aradı. Uzun konuştular. İlhan, Ceren ile birlikte olmak için Handan'a söylediği yalanların, yazdığı senaryoların altında ezilmeye başlamıştı. "Genç kızların kanını emeceğiz diye bu kadar sahtekârlık yapmaya değer mi?" diye sordu. "Bilmiyorum," dedi Cemil, "gerçekten bilmiyorum. Bir yerde, insan kanının deniz suyuyla aşağı yukarı aynı kimyasal bileşime sahip olduğunu okumuştum. Kan, yaşamın ortaya çıktığı ilkel okyanustan bize kalan bir yadigârmış. Tabii genç kızların kanı da öyle!" Bir sessizlik oldu. "Yani?" diye sordu İlhan. Yine bir

sessizlik oldu, İlhan, "Anlıyorum galiba," dedi. Akşam görüşmek üzere telefonu kapattılar.

Cemil kalan çamaşırları astı. Rüzgârda uçuşmalarına bakarak İlhan'ın "hafif" sözcüğünü ne kadar çok sevdiğini, gençliğinde yazdığı şiirlerde ne kadar çok kullandığını ama bir türlü hafifleyemediğini düşündü. Sadece üç arkadaş bir araya geldiklerinde neşeleniyor, art arda güzel şakalar yapıyordu. Cemil onun, bir gece yürürken aniden durup bir ayağını alçak bir bahçe duvarının üzerine koyarak öylece dolunayı seyredişini, sonra da bu ayakkabı boyatma pozisyonunu fark edip, müthiş ağdalı bir edayla, "Ey ay, gelip ayakkabımı boyar mısın?" deyişini hatırladı, kendi kendine güldü.

Çay demledi. Çekmecede çay kaşıklarının durduğu bölmede, Nazlı'nın tıp seminerleri için gittiği otellerden güzel bulup aşırdığı çay kaşıklarına baktı. Birbirine benzemeyen ona yakın çay kaşığı. Sahiden çok güzeldiler. Nazlı'yı arayıp onu çok sevdiğini söyledi, "Çay kaşıkları nedeniyle!" dedi. Nazlı güldü.

Sonra yine telefon çaldı. Bu kez Cem, çevirdiği bir kitapta karşısına çıkan mühendislik ile ilgili bir ifade konusunda yardım istedi. Cemil, "Aslında ona cazibe denir, biliyor musun?" dedi, "Cazibeli su taşıma. Ama sen çekim de istersen. Yerçekimi." Kapatacakken, "Bir saniye!" dedi Cem, "Mira seninle konuşmak istiyor." Mira aldı telefonu. "Bize bugün okulda keklerin neden kabardığını öğrettiler Cemil!" dedi. Sonra da bir öğretmen gibi tane tane konuşarak sordu: "Kekler neden kabarır?" Cemil soruyu birkaç kez tekrarladı, düşünür gibi yaptı, "Tabii ki ayın çekim kuvveti nedeniyle, değil mi? Tıpkı denizler gibi kekler de ayın çekim kuvveti nedeniyle, şu gelgit olayları sırasında kabarır." Karşı taraftan hoşnutsuz bir üfleme duyuldu. Ardından kulakları sağır eden bir bağırış geldi: "Kabartma tozu!"

Cemil saat iki gibi öğle yemeğini yerken televizyonu açtı.

Eski dizileri gündüz kuşağında tekrar gösteriyorlardı. Yıllar önce yayımlanan *Sultan Makamı* dizisinin ilk bölümlerinden birine rastlayınca sevinçle seyretti. Dizi o kadar hoşuna gitti ki, birden kitabının yayımlanmasını çok istedi. Hayat, Cemil'in de davet edildiği bir şölendi evet ama Cemil eli boş geldiği için huzursuzdu, şölenin tadını çıkaramıyordu. Yayınevini aramayı düşündü, vazgeçti.

Yemek bulaşığını yıkadı. Yan apartmanın çatısında yuva yapmış güvercinlerle bakıştı, bir gözünü kapayıp yan baktı kuşlara. Güldü, kuşlar oralı olmadı.

Biraz sonra kapı çaldı, Berkan alt katı boşalttıklarını haber verdi. Babaannesi hâlâ hastanede ve yoğun bakımdaydı, nefes alamıyordu, boğazını delmişlerdi. İyileşme ihtimali yoktu, ama yaşıyordu işte. Berkan, "Ben yine arada sırada uğrarım Cemil Abi," dedi, çekinerek, mesafeli.

Cemil, maç için çantasını hazırladığında saat dörttü. Berkan'ın babaannesini düşününce *Bir Şeyin Sonu* öyküsünü hatırladı, yeniden okumak istedi. *Yaz Evi, Daha Sonra*'yı alıp divana uzandı. Sağ sayfada sol, sol sayfa da sağ kulağının üzerine yatarak öyküyü beş yıl aradan sonra yeniden okudu.

Beşi on geçe evden çıktı. Batıkent metro istasyonuna giden otobüsü uzunca bir süre bekledi. Otobüs en sonunda geldiğinde Cemil iyice gerilmişti. Kartını makineye okuttuktan sonra üzerinde yazan saate baktı: Altıya yirmi beş vardı. Altıya beş kala Batıkent'te olsam, diye düşündü. Otobüsün içinde kol saatini görebileceği birilerini aradı. Altıda metroya bindi, altı buçukta Kızılay istasyonundaydı. Koşar adım Ankaray tarafına geçti, merdivenleri yine koşarak indi. Peron hıncahınç doluydu, bir sorun olduğu belliydi. Trenin ne zaman geleceğini gösteren ışıklı pano yanmıyordu. Az sonra anons duyuldu, "Bir arıza yüzünden seferler bir süre aksaya..." Cemil gerisingeri merdivenlere yönelip basamakları ikişer üçer çıktı. Kızılay'daki trafiğin yoğunluğu bir an

ümitsizliğe kapılmasına neden oldu. Bulduğu ilk taksiye atladı. Ama Gazi Mustafa Kemal Bulvarı'nda araçlar dura kalka ilerliyordu. Maltepe'ye vardıklarında, taksinin gösterge panosundaki saate baktı: Yediye çeyrek var. Taksici durmadan konuşuyordu. Trafikten şikâyet ediyor, bu trafikte akıllı adamın taksicilik yapmayacağını söylüyor, otomobilinde yaptığı değişiklikleri anlatıyordu. "Ama zaten ben de deliyim abi!" dedi, askerliğini komando olarak Bingöl'de yapmıştı. "İstersem bu arabayı yana yatırıp iki tekerleği üzerinde sürebilirim." Maltepe'den aşağıya sapıp ara sokaklardan klakson çalarak, frene basarak, sert dönüşlerle Tandoğan'a doğru ilerlerken, "Merak etme abi," dedi, "Yedide ordayız!" Cemil, o an taksiden inmesinin daha doğru olacağını düşündü ve yine o an babasının, "Buradaki doktorlar kötü!" diye yakındığını duydu. "Başka bir hastaneye gidelim," diye sürdürdü babası yakınmasını. "Şimdi değil baba, şimdi değil!" diyerek susturdu onu Cemil. Taksici aynadan Cemil'e baktı. Tandoğan ile Beşevler arasındaydılar. "Abi aslında yan yan da giderim, ne diyorsun?" diye sordu. Cemil, sanki "Camı kapatayım mı?" diye sormuş gibi, "Gerek yok, böyle iyi," dedi. Taksicinin küfürleri ve klaksonlarıyla, birkaç kaza tehlikesi atlatarak, birkaç kişiyi kenara savurarak halı sahaya vardıklarında saat yediye üç vardı. Soyunma odasına doğru koşarken Cemil, "Ne yapıyorum böyle ben?" diye kendi kendine söyleniyordu. "Neden bunca telaş, bu saçma sapan koşturma? Deli miyim?" Soyunma odası kapalıydı. Sahaya çıktı. Herkes onu bekliyordu. Koşarak kale dibindeki anahtarı almaya gitti. Soyunma odasında şortunu, ayakkabısını giyerken sırılsıklam ter içindeydi. Telaşla çişini yapmaya çalıştı. Sahaya girdiğinde maça başlamışlardı. İlhan ile göz göze geldiler. Sonra birden ılık bir su çevresini sardı ve onu biraz havaya kaldırıp iki kale arasında getirip götürmeye başladı. Cemil kendini bu tatlı akışa bıraktı; telaşın, koşturmanın nedenini anladı.

Maçtan sonra dönerli kapalı pide yemeye gittiler. Yanlarında başkaları olduğu için İlhan ile konuşamadılar. İkisi de birbirine sanki biraz başları eğik bakıyordu. Cemil on gibi eve döndüğünde, Nazlı'yı kabak çekirdeği içleyip televizyon seyrederken buldu. Ona, gündüz *Sultan Makamı*'nı yeniden göstermeye başladıklarını haber verdi. Nazlı seyredemeyeceği için üzüldü. Cemil de üzüldü. Duş alıp bir aspirin içti. Dişini fırçalamaya üşendi, yatağa girdi.

Gece yarısını geçtiğinde hâlâ uykuya dalamamıştı. Sağa sola dönüyor, sürekli maçtaki bir pozisyonu düşünüyordu, başka her şey silinmişti. Maçta yapamadığı şeyi yarı uyanık zihninin içbükey sahasında yapmayı tekrar tekrar denedi. Yine olmadı yine olmadı. Topu her seferinde rakip takımın gençliğinde lisanslı boks yapmış orta saha oyuncusuna kaptırıyordu.

50

Cemil'e hayatın bir şölen olduğunu hissettiren şeylerin üstünkörü yapılmış bir listesi:

Virginia Woolf'un *Mrs. Dalloway* romanı.

John Cheever'ın öyküsünden uyarlama: *Yüzücü*. Frank Perry yönetmiş, Burt Lancaster oynuyor.

Joshua Logan'ın *Piknik* filmi. Kim Novak ve William Holden başrollerde.

Seymour Glass: Ah! Edebi bir kahraman.

Charlie Haden ve Carla Bley'den *The Ballad of the Fallen*: Düşenin dostu olmaz şarkısı, şiiri olur.

Patrice Leconte'un *Monsieur Hire* filmi. Michel Blanc başrolde.

Ezginin Günlüğü'nün *Bahçedeki Sandal* albümü.

Mehmet Günsür'ün *Hırça Mapası* öyküsü.

Ali Osman Coşkun'un resimleri.

Raymond Carver'ın öyküleri, hepsi.

Nazlı'nın Palamutbükü'ne doğru yürürken söylediği *Yeşil Ayna* türküsü.

Melihat Gülses'ten *Kapıldım Gidiyorum*.

Pars Tuğlacı'nın *Okyanus* ansiklopedik sözlüğü.

Wynton Marsalis'in *The Majesty of the Blues* albümü.

Henri Rousseau'nun resimleri. Gümrükçü Rousseau.

Led Zeppelin'den *The Battle of Evermore* ve diğerleri.

Italo Calvino'dan *Marcovaldo ya da Kentte Mevsimler*.

Julio Cortázar'ın *Oyunun Sonu* adlı öyküsü. Yani, heykeller ve duruşlar.

Stevie Smith'in *El Sallamıyordum, Boğuluyordum* adlı şiiri; Cevat Çapan çevirisi.

51

"Editör Hanım, 'Otuz beş yaşında mühendisliği bıraktı ve kendini edebiyata verdi.' cümlesinin biyografimde güzel duracağını düşündüğüm için işimden istifa ettim. Küçük burjuvaların kayda değer lükslerden biri de kendi biyografilerini hayal edebilmeleri ve bazı şeyleri sırf biyografilerinde yer alsın diye yapabilmeleridir.

Editör Hanım, elbette biz küçük burjuvaların yalnızca tadını çıkardığımız lükslerimiz yok, bazı çilelerimiz de var: Hayatı ve insanları anlamak, her fırsatta ölüm üzerine düşünmek, küçük şeylerde ille de büyük ve asli şeylerin izlerini aramak, genelleme yapmak, zevklerimizi inceltmek ve suçluluk duymak gibi çileler.

Aldığımız her nefes bize kendimizi suçlu hissettiriyor, lükslerimiz ve çilelerimizle bir kum havuzunda oynuyormuşuz gibi hissettiriyor. Bir yandan suçluluk duygusuyla havuzumuzda eşelenirken bir yandan da gerçek dünyanın dev bir yumruk olarak art arda üzerimize inmesini, kurduğumuz her şeyi tuzla buz etmesini bekliyor, hatta istiyoruz. Kafka okuduk, gerçeğe mazoşistçe bir düşkünlüğümüz var.

Editör Hanım, gerçeğin böyle bir yumruk gibi üzerine inmesini beklerken insanın hiçbir şeye inancı tam ve daim olmuyor. Güzele, iyiye, edebiyata, kitapların dünyasına, hiçbir şeye...

Şimdi ben de inanmıyorum ve soruyorum: Romanımı bassanız ne olur basmasanız ne olur?"

52

Ekim ayının ilk haftası Cemil, arkadaşları Metin ve İlhan ile tatile çıktı. On altı yıldır yaptıkları gibi Ege'nin güneyinde, büyük bir körfezin kıyısındaki orman kampında bir haftalığına ev kiraladılar. Üçü de hayatlarında bazı şeyler değişmeden kalsın istiyordu, bunun için uğraş veriyordu. Cemil Nazlı'yı, İlhan eşini ve çocuğunu bırakıp geliyor, Metin bürodaki işlerini tatile göre ayarlıyor, kedisine bakması için komşuya anahtar veriyordu.

Ev taştan ve ahşaptan yapılmaydı, verandası vardı, çam ağaçlarının arasında benzeri dokuz evle birlikte manzarayla uyum içindeydi. O mevsimde orman kampında günlük ziyaretçilerin dışında üç arkadaştan başka kalan kimse olmuyordu.

İlk gün yerleşmeyle ve alışverişle geçti. Hep yaptıkları gibi bir liste hazırladılar ve yerleşim yerindeki markete gittiler.

Sabahları denize girdiler, öğle saatlerini verandada üç-beş-sekiz oynayarak geçirdiler. Öğleden sonraları çıkan rüzgâr havuza benzeyen körfezi hafifçe dalgalandırdı, deniz telaşlı kıpırtılarla doğuya doğru koşturdu. Akşamüstleri deniz kı-

yısında uzun yürüyüşler yaptılar. Dönüşte soğuk biralarını yudumladılar.

Evin manzarası muhteşemdi. Saatlerce denizdeki renk değişimlerini, gökyüzünü seyrettiler. Akşama doğru kampa günü birliğine gelen üniversiteli gençler şehre geri dönüyor, manzara nefis bir karanlığa ve sessizliğe gömülüyordu. Üçü de ormanın içinde çevrelerini saran şeyin varlığını hissetti. Yabandomuzlarını kaçırmak için piknik tüpüyle çalışan toplar yarım saatte bir patlamaya başladı. Bir baykuş hiç ses çıkarmadan kanat çırptı. Sincaplar uykudaydı.

İki gün üst üste yağmur yağdı. Zıpkınla balık avlayan bir adam denizden çıkıp balıkadam kıyafetleri içinde titreye titreye, paletli ayaklarıyla gülünç adımlar atarak önlerinden geçti. Karşı kıyıda şimşekler çaktı. Evin çatısında yağmur tıpırtılarıyla birlikte düşen kozalakların sesi duyuldu.

Hava açınca gençler kızlı erkekli gruplar halinde yine kampa geldiler, denize girdiler, şakalaştılar. Sesleri üçüne de cinsel cıvıltılar gibi geldi. Yaşlanıyorlardı.

Bir gece verandada rakı içerken İlhan, Ceren konusunu açtı. Kızla görüşmeyi kesmişti ama çok acı çekiyordu. Cemil'i korkaklıkla ve ikiyüzlülükle, Metin'i de her şeyi alaya almakla suçladı.

"Evet," dedi Cemil, "Korkak ve ikiyüzlüyüm! Başka kadınları ben de arzuluyorum. Şu yayınevinde dosyamı verdiğim editör kadın ile kendi kendime konuşup duruyorum, üstelik hiç de edebi amaçlarla değil! Kadın çok çekiciydi. Ama içimde cinsel arzudan fazlası var. Ben yeniden âşık olmak istiyorum."

İlhan saldırgandı: "Ol o zaman!"

"Artık kimseye âşık olamazmışım gibi geliyor," dedi Cemil.

Metin bunun kibirden başka bir şey olmadığını söyledi.

Cemil onlara Şeyda'yı anlattı. Berkan'dan, onun yazma çabasından söz etmişti ama Şeyda'nın adını hiç anmamıştı. An-

lattı. "Bu kızla birlikte şunu anladım ki," dedi, "Ben doğru dürüst konuşamadığım, konuşmaktan tat almadığım birine âşık olamam. Konuşmak için de ortak bir dil, ortak bir duyarlılık gerekir değil mi? Ortak dili bulmanın zorluğundan söz ediyorum. Kibir değil bu!"

"Eyvallah," dedi Metin, son iki sevgilisi de kendisiyle aşağı yukarı aynı yaştaydı. "Seksenleri yaşamamış biri bizi nasıl anlayacak?" diye coşkuyla bağırdı. Sonra, "Gerçi bu da başka türlü bir kibir! Anlasa ne olacak, çok mu önemli insanlarız sanki..." dedi. Derin bir nefes alıp başını yıldızlarla dolu gökyüzüne kaldırdı. "Fakat birader insan kendini burada matah bir şey sanıyor ya, bir filmin başrol oyuncusu filan sanıyor."

İlhan kadehini Metin'e doğru uzattı. Sonra Cemil'e döndü. Biraz sakinleşmişti. "Konuşamadığın birine âşık olamayacağını söylemek bence bir gerçeğin üzerini örtmeye çalışmaktan başka bir şey değil," dedi. "Uyarsan huzurlu olacağın bir kural bulmaya çalışıyorsun sen."

Cemil sessiz kaldı. Bir kere de verecek cevabı olmasın, değil mi!

"Sen Ceren ile konuşabiliyor muydun?" diye sordu Metin. Kız İlhan'dan on altı yaş küçüktü.

"Ceren," dedi İlhan, "aynı Furuğ!"

Metin, "Fena çarpmış bu kız seni!" dedi.

"Kız, Furuğ'u biliyor mu?" diye sordu Cemil.

İlhan iki kez üzüntüyle başını salladı. İlki evet ikincisi hayır anlamında.

"Artık öyle bir dünyada yaşıyoruz ki bizim bildiğimiz şeyleri kimse bilmiyor," dedi Cemil; rakının da etkisiyle, kendisi dışında kimseyi beğenmeyen hele gençleri hiç beğenmeyen bir ihtiyar gibi konuşmuştu.

Furuğ o zaman söze karıştı: *Sönmüş tüm bağlantı ışıkları. Sönmüş tüm bağlantı ışıkları.*

53

Hayat tesadüflerle doludur ve o kadar doludur ki, insan günün birinde kendi ihtiyarlığına tesadüf edebilir.

Cemil Anıttepe'de küçük bir parkta ihtiyar haliyle karşılaştığında, "Şu tesadüfe bak!" dedi ve konuşmasını sürdüremeden ihtiyar Cemil konuşmaya başladı çünkü ihtiyarlar sözü çabucak kendilerine getirmek isterler.

"Günden güne küçülüyorum," diye şikâyet etti ihtiyar Cemil. Nazlı'nın hemen hemen her gün bir gömleğini söküp küçülttüğünü anlattı. Yine de gömleklerin yakaları biraz bol geliyordu. Kasket taktığında insanların Cemil'i görebilmesi için biraz eğilmesi gerekiyordu. Eğilmeyen, kasketin altında insan namına yalnızca bir burun görüyordu. İhtiyar Cemil bunu söylerken kıs kıs gülmeye başladı. Gülmesi biter bitmez aynı hızla konuşmasını sürdürdü. "Eskiden evde oturmayı çok severdim şimdi insan içine çıkmak istiyorum. Eşe dosta misafirliğe gitmek istiyorum. Sağ olsun Nazlı'nın yeğenleri bizi pek güzel ağırlıyorlar," dedi. Yalnız ince yastıklarda rahat edemiyordu, kalın yastıkları seviyordu. Misafirliğe gittiğinde iki yastığı üst üste koyup öyle uyuyordu ve

sabah uyandığında ilk iş televizyon kumandasında kanalların sırasını kendine göre değiştiriyordu. Ardından banyodaki ve tuvaletteki el sabunlarının kuru olup olmadığına bakıyordu. Sabun kuru olmalıydı, yoksa çabucak eriyordu. "El biçiminde, mıknatıslı sabun tutacakları var ya, onlar çok yararlı bence!" dedi. "Duvara monte ediliyor." Misafirliğe gittikleri evlerde korniş ile pencere arasındaki mesafeyi de teftiş ediyordu. "Mesafe çoksa canım sıkılıyor. Neden biliyor musun? Kaloriferin ısıttığı hava perdeyle cam arasında hapsoluyor ve içerisi ısınmıyor. Bu kadar basit!" Çok üşümeye başlamıştı. Klozet oturağının soğuğu bile onu titretiyordu. Bu yüzden banyo yapmaktan da kaçar olmuştu. Eskiden kol saati taşımazken şimdi taşıyor ve her yerde saati görmek istiyordu. "Duvarda, masada ve apış aramda! Anlıyorsun değil mi?" deyip göz kırptı, dudaklarında çarpık bir gülümseme vardı. "Akrep ya da yelkovan fark etmez, dik olsun yeter, anladın mı delikanlı, bir de öyle bir zaman var çünkü?" Elini orasına götürüp işaretparmağını ileri doğru uzattı.

Cemil tam dönüp gidiyordu ki ihtiyar Cemil onu kolundan tuttu. Göz göze geldiler.

"Cinayeti çözmeme yardım edecek misin?" diye sordu ihtiyar Cemil.

54

Cemil aynaya bakıyor ve ellerini düşünüyor. Elleri vişneçürüğü bir örtünün altında. Parmakları birbirine kenetli. Gergin. Ellerini çözüp dizlerinin üzerine kaydırıyor. Örtünün altından. Berber, peçete diyor Cemil'in boynunu saran, çenesinden dizlerine dalgalanarak dökülen bu örtüye. Peçete!

Karşılıklı yerleştirilmiş geniş aynaların arasında sonsuzca çoğalan Cemil'in kafası bir şeyi hâlâ alamıyor: Hayatta her şey neden gereğinden fazla?

Hemen önündeki musluğun metali parlıyor, ucundan lavaboya tıp tıp su damlıyor. Tezgâhın üzerinde tıraş sabunları, jilet paketleri, usturalar, tıraş fırçaları, küçük plastikten kaplar, makaslar, taraklar, fırçalar, cımbızlar, tıraş makineleri, saç kurutma makineleri, bu makinelerin bir prize doğru uzanan siyah kabloları. Raflarda şampuan şişeleri, jöle ve ağda kutuları, kolonya, losyon şişeleri, kulak çubukları, pamuk paketleri. Duvarda, aynanın hemen üzerinde asılı bir Atatürk resmi, diplomalar, belgeler, bazıları geçen yıllara ait birkaç farklı takvim. Pencereyle duvarın köşesine yerleştirilmiş televizyon, hemen altında radyo. Camda yağmur damla-

ları. Pencerenin önünde masa, yazar kasa, gazeteler, kalemler, kuponlar. Masanın yanında çay ocağı. Çay ocağından çıkan buhar ile gözlükleri buharlanmış bir adam, adamın arkasında bir ayna, aynanın üzerinde yuvarlak bir duvar saati aynadan bakınca on bire yirmi var başını çevirsen biri yirmi geçiyor. Aynayla kapı arasında vestiyer, ceketler, yağmurluklar, şapkalar. Yerde, vestiyerin dibinde bir şemsiye. Kapının yanında akvaryum zaten her şey orada başladı hayat suda başladı.

"Hayat suda başladı," diyor Cemil.

"Evet abi," diyor berber.

"Karbondioksit alıp havaya oksijen salan bakteriler üç buçuk milyar yıl önce suda ortaya çıktı." Cemil aynada berberle göz göze gelerek başıyla akvaryumun yanındaki difenbahyayı gösteriyor. "Şimdi şu saksıdaki bitkinin yapraklarında da aynı bakteriler var."

Berber kaygısız bir ifadeyle difenbahyaya bakıyor. "Arada ilaç yapıyoruz abi, bir şey olmaz ona!"

"Yanlardan biraz daha alır mısın?" diyor Cemil ve hiçbir şey bilmesek de olur, diye düşünüyor.

Anlamasak da olur. Oysa ne çok insan anladığını düşünmüştür. Evreni mesela anladığını düşünmüştür. Okumuştur ve anlamıştır. Sonra da şapşal bir öğrenci gibi ezberlemek için evin içinde dolanarak yüksek sesle tekrar etmiştir: "Bir zamanlar her şey birdi. Tekillik sonsuzluk demekti. Her şey sonsuz küçüklükte ve sonsuz yoğunlukta tek bir noktaydı sonra büyük bir patlama oldu. Büyük bir patlama oldu ve milyarlarca galaksiyi, o galaksilerdeki milyarlarca yıldızı meydana getiren madde etrafa saçıldı."

"Yıkayalım mı abi?" diye soruyor berber.

Her şey etrafa saçıldı, diye düşünüyor Cemil. Bu fazlalık ondan. Her şey etrafa saçıldı, sonra birbiriyle çarpıştı, birleşti; soğudu, ısındı, tekrar parçalanıp ayrıldı. Birbirlerini çek-

ti, itti, birbirlerinin etrafında döndü. Kelimeler ve uykular. Erkekler ve kadınlar. Anladım. Anlıyorum, diye düşünüyor Cemil, her şeyin birbirinin içine bu kadar geçmesi, bu karmaşa, bu hareket, geçmişin ve geleceğin karışıp karışıp ayrılması, anların etrafa savrulması ve zihnin durmaması durmaması hiç durmaması, anlıyorum, diye düşünüyor berberden çıkarken Cemil.

Yağmur damlalarını başında hissetmek hoşuna gidiyor. Bulutlar iyice alçalmış, binaların çatılarına yaklaşmış, yatıya kalacaklar. Yol kenarında sular birikmiş. Mazılar sırılsıklam. Geniş düzlüklerin kokusunu taşıyor rüzgâr.

Bir kez daha geliyor, Cemil'i üzen yanlış bir telaffuz gibi sonbahar.

55

"Editör Hanım, yazarlar her şeyin sebebini, esasını ararlar ama hayatın anlatılmaya değmez basit şeyler ile dolu olduğunu da gayet iyi bilirler. Yarattıkları karakterleri, kurdukları dünyaları inandırıcı kılmak ve hayatı en geniş şekilde kuşatıp kâğıda aktarmak için esasa dair gibi görünmeyen bu basit şeyleri, gündelik kırıntıları, manasız fazlalıkları anlatmaya bilhassa çaba gösterirler. Sonra zaten sala okunur. Toplu konutlardaki herkes kulak kesilir. Soyak Blokları'ndan polis memuru İsmet Gönül'ün kayınvalidesi Şadiye Numan hanımefendi vefat etmiştir. Esas olan neymiş anlaşılır, ama kısa bir duraklamadan, kesintiden sonra, hayat yine basit, anlatılmaya değmez şeylerin bolluğunda, yani kendi içinde kaybolur. Tırnaklarımızı keseriz, yemek pişirirken bitmeye yüz tutan tüpü yenisi gelene kadar yan yatırırız, çamaşır makinesinin su giriş hortumundaki süzgeci temizleriz, tuvalette kitap okurken klozete değmesin diye bir elimiz ile erkekliğimizi tutarız, buzdolabından gelen kokunun kaynağını araştırırız: çürümüş dereotu ya da kapağı tam oturmamış turşu kavanozu.

Yazmak bir bakıma anlatılmaya değmez olanı anlatmaktır. Böylelikle anlamsız olanı anlamlı kılmaya cüret etmektir.

Şimdi ben de çürümüş dereotunu Nazlı gelmeden gizlice çöpe atacağım, turşu kavanozunun kapağını güzelce kapatacağım ve bunları anlatmaya yeniden yeniden cüret edeceğim."

56

Balon ile gezi düşüncesi Nazlı'nındı, televizyonda turistik yöreleri anlatan bir programda görmüştü. Cemil korkuyordu, düşünmek bile istemiyordu. Ama bir sınavdan geçmeleri, bir muhasebe yapmaları gerekiyordu. Balona binip yükseldiklerinde Nazlı sanki manzaraya değil de birlikte geçirdikleri yıllara, yaşadıklarına bakacaktı.

Son günlerde Cemil romanının basılması konusunda umutsuzluğa düşmüş, iyice kuruntulu biri olmuştu. Duvara sabitlenmiş mutfak dolabının fazla yüklü olduğunu, bir gün üzerlerine düşeceğini söylüyordu. Nazlı raflara tabak, bardak yerleştirirken hemen mutfağın kapısında beliriyor, kaygıyla başını sallıyordu. "Koca dolabı birkaç vida tutuyor!" Nazlı aldırmıyordu, onun korkusu başkaydı. Çocukluğunda yalınayak tırmandığı papatya kaplı bir tepe vardı. O tepeden aralarında anneannesinin evinin de olduğu kararmış ahşap evleri, başka tepeleri, bol yapraklı büyük dişbudakları, bulutları seyretmişti. Bunun bir çocukluk hatırası olmasından, başka da bir şey olmamasından korkuyordu. Ağaç dikmek, toprakla uğraşmak istediğini söylüyordu. Yine yalına-

yak tepelere tırmanacak, papatyalara seslenip "Ne kadar yalnızım!" diyecekti, "Şimdi içinizden biri olduğuma göre ne kadar da yalnızım."

Sonra bir gün hekim arkadaşlarıyla birlikte bir tura katılmayı önerdi. Cemil reddetti. Turist olarak gezmekten nefret ediyordu. Turizmin ikiyüzlü burjuvalara özgü bir faaliyet olduğunu söyledi. Abartılı turist taklitleri yaptı, Nazlı kederle gülümsedi. Başka bir gün, "Kapadokya'yı görmek istiyorum ben!" dedi. "Balon ile gezmek istiyorum." Gözleri dolu doluydu. Cemil karşı koyamadı.

İkisi de hissediyordu.

Bir otobüs dolusu hekim ve hemşireyle yola çıktılar. Konuşmalar, gülüşmeler vardı. Şarkı söyleyenler bile oldu. Nazlı'yla Cemil birbirlerine baktı. Cemil ayağa kalkıp dişlek taklidi yaptı ve "Böyle çirkin biri olsam da sever misiniz beni?" diye sordu. Otobüstekiler şaşırdı, bir sessizlik oldu. Nazlı camdan dışarı bakarken gülüyordu. Otele yerleştikten hemen sonra gruptan neredeyse tamamen ayrıldılar. Başka yerleri geziyorlar, toplu yenen öğle ve akşam yemeklerine katılmıyorlardı. Rehberden şikâyet etmediler, kahvaltılardaki zengin çeşidi övmediler. Gruptaki genç kadınlar ve genç erkekler ile flört etmediler. Geceleri erkenden odalarına çekildiler. Cemil duvara sabitlenmiş rafın televizyonun ağırlığına dayanamayacağından endişe ediyordu. Nazlı kepekli galeta yiyordu.

İkisi de hissediyordu.

Bir öğleden sonra balon turu konusunda bilgi almaya gittiler. Cemil, Nazlı'nın vazgeçeceğini düşünmüştü ama o kararlıydı. Balonların sepetleri hoş görünüyordu, sanki gökyüzüne piknik yapmaya çıkacaklardı. Görevliler güler yüzleriyle, güven telkin ederek turu anlattılar. Balon hazırlanırken kahvaltı, inişte de şampanya ikram edeceklerdi. Bir de uçuşa katıldıklarına dair bir sertifika veriyorlardı.

"Sertifika?" diye sordu Cemil.

"Güzel!" dedi Nazlı, bir belge kalacak olması hoşuna gitti.

Ertesi gün sabaha karşı tur görevlileri gelip onları otelden aldı. Karanlığın içinde balonun şişmesini seyrettiler. Bir ejderha alevden dilini bir delikten içeri sokmaya çalışıyordu. Sonunda ortaya göz alıcı renkleriyle kocaman bir balon çıktı. Altı kişiyle birlikte sepete bindiler. Cemil içinin boşaldığını hissetti. Çok korkuyordu. Bir süre başını eğip iki büklüm oturdu. Biraz yatışınca başını kaldırıp dev balonun içine baktı. Orada gördüğü boşluk da ürkütücüydü. Nazlı sepetin kenarına kollarını ve çenesini dayamış etrafı seyrediyordu. Güneş yeni doğmuştu, manzara muhteşemdi. Bulutlara bir karış kalmıştı. Yeryüzü aşağıda çocuk bahçesi gibiydi. Cemil cesaretini toplayıp Nazlı'nın baktığı yere baktığında engebeli çorak arazinin içinde uzanan, sonbaharın türlü renklerine bürünmüş doğurgan vadiyi gördü. Peri bacalarına doğru alçalmaya başladılar. Balonun koyu gölgesi peri bacalarını yalıyordu. Nazlı ile Cemil önce bir peri bacasının üzerine düşen kendi gölgelerine sonra dönüp birbirlerine baktılar. Nazlı gülümsedi, gülümsediği için utandı, hatta biraz kızdı kendine. Gülümsememeye çalıştı. Ama yine gülümsedi, yine gülümsedi. Başını önüne eğdi ve Cemil'e sokuldu. Cemil karısına sımsıkı sarıldı ve onun yıllardır bildiği kokusunu sabah havasıyla birlikte içine çekti. İyice içine çekti.

İkisi de hissediyordu.

57

"Editör Hanım, Balzac sanatın yoğunlaşmış yaradılış olduğunu söylemiş. Güzel söylemiş. Dünyada Nazlı diye biri olmasaydı, onu tanımasaydım, onu böyle sevmeseydim, hiç kuşkusuz Balzac'ı alnından öperdim ve bütün kapıları kapatarak yaradılışımın yoğunlaşmasına zevkle izin verirdim."

58

Sonbahar tenekeden, eğri büğrü bir kedere şekil vermeye çalışıyordu. Nihayet başardığında toplu konut bölgesine koyu bir sessizlik hâkim oldu ve "Çıt!" diye bir ses duydu Cemil. Masasından kalkıp sesin nereden geldiğini anlamaya çalıştı. Salonun girişinde durdu, dinledi. Ses yoktu. Banyoya gidip asma tavana baktı, yatak odasına, mutfağa baktı. Ses yok. Masasına, okuduğu kitabın başına dönmüştü ki yine duydu: "Çıt!"

Hemen sonra da telefon çaldı.

Editör kendini tanıttı, hal hatır sordu. Edebiyat dosyalarını altı aydan önce değerlendiremediklerini söyledi.

Cemil, "Evet," dedi sadece.

"Öncellikle genel olarak dosyanızı beğendiğimizi söylemek isterim," dedi editör. "Diliniz, üslubunuz çok çok iyi. Yer yer son derece şiirsel bir üslup yakalamışsınız. Düzyazıda pek rastlanmayan bir şey bu. Yalnız, romanın ana karakteri konusunda bazı önerilerimiz olacak."

"Dinliyorum," dedi Cemil, romanı basmayacaklarını düşündü. Kalp masajı, suni teneffüs fayda etmeyecek.

"Karakterinize inanmakta güçlük çekiyoruz. Evet, iyi ve ahlaklı biri. Fakat onu çok az eylem halinde görüyoruz. Bu da onun iyiliğinden ve ahlakından, hatta gerçekliğinden şüphe etmemize yol açıyor." Editör bir an sustu. Cemil onun yine başparmağıyla işaretparmağını birbirine hızlıca sürttüğünü düşündü. "Karakterinizi biraz kirletmeniz gerek. Yanlış olduğunu bile bile bir şeyler yapsın, kötü olduğunu bile bile. Gerçek hayatta da böyle olmaz mı? Kötü olduğunu bildiğimiz şeyleri de yaparız, değil mi? Kahramanınız o kadar düzgün bir adam ki, hayatı gerçek bir hayat gibi değil de bir müsamere gibi sanki. Yani öyle bir his uyanıyor okuyanda. Anlatabiliyor muyum? Fazla naif. Bunu kırmak gerek, biraz kirletmek gerek."

"Evet," dedi Cemil.

"Bu gözle tekrar ele alırsanız yazdıklarınızı... Bir daha elden geçirirseniz... Metin çok zenginleşecek inanın. Çünkü diliniz çok sağlam. Ama karakter..."

Cemil, "Tamam, tabii," dedi.

"O zaman sizden gelecek yeni halini bekliyoruz dosyanın," dedi editör, rahatlamışa benziyordu. "Lütfen hiç acele etmeyin!"

Telefonu kapattıktan sonra evin içinde dolaşmaya başladı Cemil. Kendini bilmeden dolaştı. Ocağın üzerindeki aspiratörün ışık düğmesine baktı, ayakkabılığın üzerindeki çekeceğe ve süngere baktı, salonun kornişlerindeki badana lekelerine baktı, gözetleme deliğinden apartmana baktı ve Nazlı'yı aradı.

Nazlı, Cemil'i sakinleştirmeye çalıştı. "Şimdi ne yapacaksın?"

"Bilmiyorum ki," dedi Cemil, "Biraz düşünmem gerek galiba, biraz sakinleşmem, kendime gelmem gerek. Ne bileyim, çok kötü oldum. Bastığım zemin altımdan çekildi sanki..."

Bunun üzerine Nazlı, çocuğunun hastalanmasına veya düşüp bir yerini incitmesine üzülen ama için için de sinirlenen bir annenin titrek sesiyle konuştu: "Neden bu kadar önem veriyorsun? Hem, reddetmemişler ki! İstersen yaparsın önerdiklerini, istemezsen yapmazsın... Çok hırslısın Cemil, çok anlam yüklüyorsun bu kitaba. Girdiğin yerden çıkamayacaksın. Bence Seymour'dan bir muz balığı hikâyesi dinleyip kendine gelsen iyi olur!"

Nazlı'nın söyledikleri Cemil'in kökünü söktü, canını fena acıttı. Telefonu kapatıp karahindiba tohumu gibi evin içinde yeniden dolanmaya başladı. Yatak odasıyla salon arasında mekik dokudu. Banyonun kapısında durdu. Antrede, aynanın önünde durdu. Gözetleme deliğinden karşı dairenin kapısına baktı. Sonra mutfağa girdi, tezgâha yaslandı, gözü duvara asılı nihaleye takıldı. Birden, "Çıt!" diye bir ses duydu yine. Tezgâhın üzerindeki büyük cam kâseden, Nazlı'nın sabah çıkmadan ıslattığı nohutlardan geliyordu. Dirseklerini tezgâha koydu, çenesini avuçlarına dayadı. İyice yaklaşıp suyla şişen nohutlara baktı, baktı...

"Tamam!" dedi ve bunu bir sevgi sözcüğü söyler gibi söyledi; son hecede dudakları birbirine yapıştı.

"Cemil'in bütün gün evde ruhsal söküklerle uğraştığını da biliyordu Nazlı. Ev, iplik parçalarıyla, kırpıklarla dolu oluyordu, iki ucu bir araya getirilememiş hatıralarla ve partal fikirlerle. Yaşamak bu küçük evde de eksik kalıyordu; elli dört metrekare içinde Cemil'in yetişemediği, tamamlayamadığı şeyler vardı. Sessizlikler vardı. Hissettiği şeyi tam o anda kimseye söyleyememiş Cemil'in kuytuya köşeye bıraktığı sessizlikler, yutkunmalar ve toz."

Aşk üzerine küçük bir roman.
Toplu konutta aşk ama...

Edebiyat üzerine küçük bir roman.
Edebiyatla hayatın birbirine karıştığı ama...

Arkadaşlıklar üzerine bir roman.
Hepsi üç kişi ama...

Barış Bıçakçı'dan yeni bir kitap. Aması yok.

"Ben Barış Bıçakçı'nın metninde... kendine has bir üslup görüyorum.
Kısa cümlelerle, fazla derine inmiyormuş gibi gözükerek ince
ayrıntılarda kahramanlarını var ediyor.
Yalın bir anlatımı var, parlatmıyor, gereksiz cümlelerle şişirmiyor...
Kısa, çok kısa bölümler ilk bakışta birbirleriyle
ilgisiz gibi görünseler de bir bütünü oluşturuyorlar.
Son zamanlarda tek tipleşen, olaya dayalı roman
anlayışına karşı kendine has dili, anlatımı,
kurgusuyla seçkinleşiyor Barış Bıçakçı."

Metin Celâl

iletişim